CIVIL RIGHTS DEFENDERS

API
Asociația Presei Independente

GHID de STIL pentru jurnaliști cu norme etice

GHID de STIL pentru jurnaliști

cu norme etice

Ediția a III-a, revăzută și actualizată

Chișinău, 2011

PREFAȚĂ

GHIDUL DE STIL CU NORME ETICE PENTRU JURNALIȘTI este un produs al Asociației Presei Independente (API), destinat jurnaliștilor care înțeleg să-și facă meseria profesionist și cu responsabilitate. Între coperțile acestei culegeri au fost adunate principalele norme lingvistice, un set unitar de reguli din punct de vedere al stilului jurnalistic, standardelor etice și al conduitei profesionale, pe care API îl recomandă cu sinceritate tuturor jurnaliștilor din Republica Moldova, dar și studenților facultăților de jurnalism. Redactorii și reporterii vor găsi în acest ghid răspunsuri la multe din întrebările și situațiile dificile din punct de vedere profesional, de care se ciocnesc în activitatea lor de zi cu zi. Studenții vor învăța mai multe despre regulile limbajului jurnalistic, normele de stil ale limbii române, etica și conduita profesională corectă. De asemenea, în această ediție revăzută și completată am inclus trei anexe: un ghid de bune practici privind relatările despre copii, un ghid de design și paginare (reguli, pe care ar trebui să le cunoască nu doar machetatorii, ci și redactori și reporterii de ziar) și o selecție din legislația în vigoare a Republicii Moldova care include prevederi legale care vizează sau au tangență cu activitatea jurnalistică. Luate în ansamblu, normele incluse în acest ghid ne vor ajuta să devenim profesioniști adevărați, adică jurnaliști care oferă publicului informații corecte, obiective și echidistante.

GHIDUL DE STIL CU NORME ETICE PENTRU JURNALIȘTI este la a treia ediție, fiind reeditat la solicitarea jurnaliștilor și editorilor din R. Moldova. Prezenta ediție a fost actualizată și retipărită în cadrul unui proiect finanțat de organizația suedeză Civil Rights Defenders. Ca punct de pornire în elaborarea primei ediții a ghidului a servit „Manualul de stil" (autor – Theo Temmink, traducere și adaptare - Alexandru-Brăduț Ulmanu), editat de Fundația Start Media din România în cadrul unui proiect de parteneriat cu organizația olandeză Free Voice.

API apreciază și aduce mulțumiri tuturor colegilor jurnaliști și experți care au contribuit la adaptarea, completarea și actualizarea ghidului (numele acestora sunt menționate la pagina 100). Suntem convinși că această lucrare va fi de un real folos pentru jurnaliști și pentru cei care vor să devină jurnaliști profesioniști.

Petru Macovei,
director executiv API

1. Stilul jurnalistic

Stilul jurnalistic se distinge, în primul rând, prin claritate, exactitate și concizie; unele genuri de jurnalism solicită, deopotrivă, o scriitură plastică și elegantă. O știre, un reportaj sau un articol, redactate într-o limbă câlțoasă, plină de greșeli, de clișee și de fraze ermetice, provoacă – în cel mai bun caz – căscatul. Autorii unor asemenea texte obscure și obtuze nu pot fi considerați în niciun caz jurnaliști, ci mai curând niște agenți ai întunecimii și ai plictiselii.

Pentru a-i ajuta pe reporteri să evite greșelile cele mai frecvente din presa noastră, pentru a-i îndruma pe calea pe care, parcurgând-o, și-ar putea dobândi un stil, am și elaborat acest ghid.

Limbajul jurnalistic

O datorie profesională, civică, ba chiar una patriotică, a tuturor jurnaliștilor este să folosească și să promoveze limba exemplară. Altfel spus, să-și redacteze textele sau să vorbească la microfon și în fața camerelor de televiziune în limba literară română, așa cum este ea ordonată de gramatici și fixată în dicționarele normative, academice: DEX, DOOM-2007 etc.

Scrierea cu â sau cu î

Vom decide în cadrul redacției cum vom proceda în acest caz. Dacă ne vom conforma Hotărârii Academiei Române din anul 1993 (nerecunoscută oficial în Republica Moldova), o vom respecta în toate textele. Autorii externi se vor conforma, de asemenea, practicii uzuale din redacție.

Există o serie de dificultăți de limbă tipice, cu care jurnaliștii se confruntă adesea. Le vom prezenta în continuare, în ordine alfabetică.

Abrevieri

Vom abrevia denumirile mai puțin cunoscute de organizații, companii și mărci numai după ce le-am scris mai întâi în întregime, atunci când le-am menționat pentru prima dată în articol. Totodată, nu e întotdeauna necesar să dăm denumirea completă a unor instituții și organizații foarte cunoscute.

Vom folosi abrevieri pentru organizații bine cunoscute, precum *UE, NATO, CSI* sau *ONU*, pentru boli ca *SIDA* sau pentru termeni ca *ADN*.

Nu vom folosi puncte în abrevieri.

Vom scrie *AFP* (Agence France Presse), nu *A.F.P.*

Nu vom prescurta titlurile și funcțiile.

Vom scrie *președintele Snegur*, și nu *preș. Snegur*.

Vom folosi abrevierile cu moderație. Prea multe abrevieri irită cititorii și fac lectura dificilă.

Vom folosi litere mici pentru abrevierile măsurilor. Vom scrie *kg, km, g* etc.

Vom folosi litere mari în abrevierile alcătuite din inițiale: *GMT* (Greenwich Mean Time), *MS* (Majestatea Sa), precum și în unele expresii: *N.B.* (nota bene), *P.S.* (post-scriptum).

Adjective

Vom evita determinativele expresive, de obicei cu funcțiune de adjectiv (epitete), în special la redactarea știrilor. Vom căuta să fim cât mai laconici și mai neutri, fără a apela la calificative subiective. Un stil concis e mai eficient decât unul cu înflorituri. Vom renunța la adjective dacă acestea nu aduc niciun element nou. Ex.: *„adept înflăcărat", „odihnă bine meritată"* etc.

Vom utiliza cât mai rar posibil adjectivul „frumos": *„aniversare frumoasă", „vârstă frumoasă", „realizare frumoasă"* etc.

„cel mai bun atlet din lume" e mai expresiv decât *„legendarul, unicul și admirabilul atlet".*

Vom folosi adjectivele doar în cazurile când ele dezvăluie un aspect inedit. Enunțul *„Un bărbat conduce un autoturism"* nu e știre, pe când *„Un bărbat conduce un autoturism furat"* - este.

Clișee și cuvinte parazit

Vom evita clișeele, cuvintele și expresiile utilizate în mod frecvent, pentru că acestea fac textul anost și prăfuit.

Nu vom perpetua clișee ale propagandei sovietice gen *„flagmanul științei”* (pentru *fruntaș, înaintaș*), *„flacăra albastră”* (când e vorba despre *gazificarea* localităților), *„rădăcinile dulci”* (*sfecla de zahăr*), *„strugurii chihlimbarii”*, *„ecranul azuriu”* etc. Ne vom debarasa de sintagme tautologice gen *„patriot al neamului”*.

Vom evita stilul emfatic, grandilocvent gen: *„avea a spune”* în loc de a scrie simplu, direct: „a spus”.

Vom evita ticurile verbale gen *practic, menționăm că, vreau să vă spun că, este vorba că, care va să zică, efectiv, adevărul e că, vă amintim că, adică* etc.

- În acest sens, vom fi mai relaxați în materialele de opinie, asupra cărora ultima restricție nu trebuie proiectată.

Vom evita utilizarea expresiilor stereotipe care prezintă dezechilibrat diverse entități după principiul etnic, de gen sau al categoriei sociale. Ex: *Țiganii sunt hoți, Femeile la volan comit mai multe accidente, Africanii sunt săraci*.

Diateza activă vs diateza pasivă

Vom folosi diateza activă de fiecare dată când este posibil. Ritmul lecturii lâncezește, iar fraza este bizară când folosim prea multe construcții pasive.

Vom scrie *„A îl admiră pe B”* în loc de *„B este admirat de A”*.

Vom folosi activul *„Partidul îi va cere demisia”*, în loc de *„I se va cere demisia”*.

Totuși nu vom evita toate construcțiile pasive. Uneori, diateza pasivă poate fi funcțională, în special când complementul este (mult) mai important decât subiectul.

Expresia *„O femeie a fost lovită de trăsnet”* e mai dramatică decât *„Trăsnetul a lovit o femeie”*.

Eufemisme

Eufemismele sunt cuvinte și fraze „moi”, lipsite de un sens clar, menite să atenueze, să „îndulcească” o situație dezagreabilă sau chiar șocantă. Autoritățile obișnuiesc să le folosească, însă jurnaliștii sunt datori să spună lucrurilor pe nume.

Nu vom scrie *„reorganizarea personalului”* când e vorba de *concedieri*.

Atunci când vom prelua termeni din vocabularul funcționăresc, al întreprinderilor comerciale sau al birourilor de marketing și relații publice, termeni care ar putea plasa lucrurile pe un teren ambiguu, vom avea grijă să-i explicăm, astfel încât toată lumea să înțeleagă despre ce este

vorba. De exemplu, vom explica atunci când *"reglementarea"* sau *"liberalizarea"* prețurilor înseamnă, de fapt, *scumpiri*.

Pe de altă parte, atunci când vom scrie despre subiecte precum moartea, sexul, bolile mintale, infracțiunile și crimele, discriminările și alte aspecte care ar putea leza dreptul cuiva la intimitate sau ar putea fi considerate nepotrivite de către cititori, vom fi atenți ce termeni folosim.

- Vom evita folosirea unor cuvinte ca *"nebun"* sau *"curvă"*, care sunt jignitoare și provoacă stereotipuri mentale negative. Vom utiliza, în schimb, cuvinte și expresii sinonime, cum ar fi *"persoană cu probleme mintale"*, *"femeie depravată"* etc. Astfel de termeni pot apărea ca atare în citate.

Expresii din limbi străine

În situația noastră specială, din Republica Moldova, nu vom folosi rusisme decât în contexte în care reproducem intenționat vorbirea eroilor, în articole în care ele nuanțează, dau „culoare locală" textului, pentru a-i sublinia încărcătura stilistică. De ex.: *pravlenie, selpo, zakaz, naread, zvenovoi, uciotcik, stukaci, gulag* etc.

Vom utiliza ghilimele sau cursiv, consecvent și unitar, atunci când vom folosi o expresie într-o limbă străină în original.

Vom utiliza cu moderație cuvintele și expresiile provenite din limba engleză. Nu vom folosi anglicisme în cazul în care limba română are deja cuvintele necesare. De ex.: *board* – conducere, consiliul de administrare, *job* – loc de muncă etc.

- Totuși nu tot ce vine din altă limbă trebuie eliminat. Anumite englezisme sau cuvinte preluate din alte limbi sunt acceptabile atâta vreme cât au intrat în vocabularul de bază. Chiar dacă pare prea generală, e grăitoare paralela cu disputele provocate de împrumuturile din limba franceză care „au invadat", acum un secol și jumătate, teritoriul limbii române. Cine mai resimte, astăzi, ca unități străine de vocabular, majoritatea franțuzismelor? Dar câtă împotrivire au iscat și ele, la vremea lor?

- Vom evita substandardele (vulgarismele, argotismele, „mahalagismele") provenind din limbile rusă, română ș.a. De ex., *„krutoi"* în loc de *„dur", am „prițâchit-o"* în loc de *„am agățat-o", „baftă"* în loc de *„noroc", „gagică"* în loc de *„iubită", „mișto"* în loc de *„bun", „nasol" – „rău", „și-a tras o mașină" – „și-a cumpărat o mașină"* etc.

- Regula nu se aplică reportajelor, schițelor de portret și altor materiale în care autorul decide să utilizeze asemenea termeni pentru a crea anumite efecte stilistice. În aceste cazuri, editorul va fi cel care va decide dacă acești termeni urmează a fi respinși sau acceptați.

Ghilimele

Vom folosi întotdeauna ghilimele atunci când redăm exact spusele unei surse.

Primarul a spus: „Nu voi tolera o revoltă în acest oraş”.

Primarul a reacţionat prompt. „Nu voi tolera o revoltă în acest oraş”.

Vom parafraza dacă nu ştim sau nu putem reda cuvintele cu exactitate.

Vom folosi apostroful pentru un citat în interiorul altui citat.

„Antrenorul mi-a spus: ’Lovește puternic’”, a declarat campionul.

Jargon

Jargonul este un limbaj specific, folosit de profesioniști (de ex.: *„pierderi”* este termenul de jargon militar și polițienesc pentru *„victime” - morți, răniți, dispăruți*). Vom găsi cuvintele potrivite din vocabularul comun care să înlocuiască termenii de jargon. Totuși, putem folosi jargonul sau termeni de specialitate când citâm pe cineva, cu condiția să explicăm – în paranteză sau într-o propoziţie ulterioară – termenii neînțeleși de cititorul obișnuit.

- Exemplu: *“Osteoporoza este flagelul secolului când e vorba de doamnele trecute de prima tinerețe”, a spus medicul. Osteoporoza este o maladie ce se manifestă prin rarefierea țesutului osos.*

Este acceptabil să folosim expresia *„conducere corporatistă”*, dacă explicăm imediat despre ce e vorba *(„modul în care companiile sunt conduse și controlate”)*. Un reporter sportiv poate scrie despre un *“hat-trick”*, dar ar trebui să explice înțelesul termenului *(„situația când un jucător marchează de trei ori într-un meci”)*.

Vom relata declarațiile cu caracter licențios (cum ar fi *„na hren s pleaja”, „pașol na hren pațan”*) ale persoanelor publice/politicienilor doar pentru informarea generală a publicului, dar nu le vom repeta și în alte materiale, ca să nu contribuim la propagarea acestora.

Majuscula

Vom ortografia denumirile oficiale și numele de persoane cu literă mare. De exemplu, *Guvernul Republicii Moldova, Președinția României, Crucea Roșie, Primăria Municipiului Chișinău, Universitatea Pedagogică „Alecu Russo”, Ion Luca Caragiale*. Denumirile geografice se scriu și ele de obicei cu literă mare – *Oceanul Atlantic, Marea Neagră, Orientul Mijlociu*. Nu vom folosi li-

tera mare pentru substantivele comune și pentru formele scurte ale denumirilor oficiale – *mergem la guvern, am scris o cerere la primărie, întârzii la universitate, m-am programat pentru audiență la președinție.*

Substantivele care denumesc funcții, ranguri etc., precum și cuvintele ajutătoare din componența altor nume de persoană le vom scrie cu literă mică. De exemplu, *directorul Vasilescu, inginer Toma, profesorul Negru, judecătorul Popescu, președintele Costin* ș.a.

Vom folosi litera mică pentru grade și titluri atunci când ele sunt urmate de un nume.

Vom scrie *prim-ministrul Filat, generalul Creangă, academicianul Ion Druță, profesorul dr. Ion Ciobanu, directorul general Antocel* ș.a.

Denumirea unor medalii sau premii, precum și titlurile științifice și onorifice le vom scrie cu literă mică: *doctor honoris causa, doctor în filologie, membru de onoare al Academiei Române*.

Vom scrie cu literă mare numai primul element din numele proprii compuse sau numele unic care reprezintă denumirile unor organe de conducere sau subdiviziuni ale unor instituții: *Adunarea generală a Academiei de Științe a Moldovei, Catedra de limba română, Consiliul științific, Serviciul de presă* etc.

Mărci și alți termeni specifici

Vom verifica și reverifica scrierea numelor, a funcțiilor persoanelor vizate și a firmelor, a instituțiilor și organizațiilor, precum și a tuturor termenilor pe care nu-i cunoaștem.

De exemplu: termenii și gradele militare și religioase, terminologia științifică, termenii istorici, animale, plante etc.

Vom verifica, de asemenea, numele și mărcile despre care credem că știm cum se scriu, dar, cu toate acestea, s-ar putea să ne înșelăm, de exemplu, scrierea tuturor mărcilor de mașini, de produse, de brand-uri.

Nume străine

În românește vom transcrie de obicei fonetic numele unor persoane din țări care folosesc un alfabet diferit de al nostru, însă nu vom adapta nume din limbi cu alte caracteristici de pronunție, dar cu același alfabet.

Exista însă cazuri în care nume de ruși sau chinezi, de exemplu, ajung la noi prin intermediul agențiilor internaționale de presă sau al Internetului, iar atunci *Gorbaciov* poate apărea *Gorbachev* (cum îl scrie cotidianul britanic *The Guardian*) sau *Gorbatchev* (cum este ortografiat de ziarul francez

Le Monde). *The Guardian* scrie *Nikita Khrushchev* și *Mao Zedong, Le Monde, Nikita Khrouchtchev* și *Mao Zedong*, în timp ce în românește se scrie Nikita *Hrușciov* și *Mao Tze Dung*.

Indiferent dacă hotărâm să transcriem fonetic sau să folosim o versiune de transcriere importată, trebuie să fim consecvenți.

Vom alcătui o listă de nume străine de persoane și organizații despre care scriem, pe care o vom consulta oricând va fi necesar. Vom face același lucru și pentru denumirile geografice.

De exemplu: *Belarus, Azerbaijan, Londra, Moscova, Kiev, Minsk, Napoli/Neapole, Nice/Nisa, Praha/Praga, Kirghizstan, Kuwait, SUA, Istanbul, Beijing, Beirut, Bașkiria, Alba-Iulia, Almatî/Alma-Ata, Ankara, Shanghai* etc.

Ritm

Vom compune articolele ca pe niște bucăți muzicale.

Vom căuta varietatea în scriitură. Vom varia cuvintele (folosind sinonime), lungimea frazelor și dimensiunea alineatelor.

Vom alterna alineatele dense în informație cu altele mai „ușoare", mai scurte; ne vom asigura că fiecare alineat conține o informație nouă. Vom încerca să construim în așa fel articolul (atunci când e vorba de un articol de background sau de un interviu, de exemplu, dar nu și în cazul unei știri), încât să ținem cititorul în suspans, lăsând punctul culminant spre sfârșit.

Titluri de cărți, tablouri, filme etc.

Ne vom asigura că scriem corect și exact titlul oficial al unei cărți, al unui film etc. Titlurile străine le vom scrie în limba originală. Dacă o operă de artă este bine cunoscută, iar titlul este tradus, vom scrie titlul în limba română.

Vom folosi cursive sau ghilimele, dar consecvent și unitar, pentru titlurile cărților, tablourilor, pieselor muzicale, filmelor etc.

„Procesul" lui Kafka, „Domnișoarele din Avignon" de Picasso și „Tosca" lui Puccini.

Titlurile persoanelor (de noblețe, academice, grade militare etc.)

Vom menționa titlurile și gradele academice prima dată când amintim o anume persoană în articolul nostru. După aceea, e de ajuns să numim persoana și (dacă este necesar) să abreviem gradul academic.

„Fostul ministru al Afacerilor Externe din Marea Britanie, Sir Alex Douglas-Home” va deveni „Douglas-Home” când îl vom menționa a doua oară.

„Master of Business Administration” va deveni „MBA”.

Vom explica titlurile mai puțin cunoscute.

Orice cititor va ști ce este un *general*, dar câți știu cu exactitate ce este un *emir*?

Citate

Vom folosi citatele cu măsură. Vom recurge la ele doar atunci când vorbitorul spune ceva surprinzător sau relevant. Sau ceva foarte puternic, foarte sugestiv. Sau ceva explicit. Nu vom da citat dacă vorbele sunt mai degrabă obișnuite; mai bine vom parafraza.

Nu e prea interesant să cităm un primar care spune: *„Vom face planuri pentru construirea de noi drumuri în orașul nostru”*. Mai bine vom scrie: *„Primarul vrea drumuri noi în oraș”*.

Vom încerca să prezentăm vorbitorul chiar de la început, înainte să îl cităm.

Vom cita exact, literalmente. Cititorii trebuie să aibă încredere că acestea sunt vorbele sursei. Numai erorile gramaticale trebuie omise sau corectate.

Nu vom copia citate din alte ziare; nu putem fi siguri că acestea sunt corecte. În plus, citarea altor jurnaliști denotă indolența autorului și reprezintă un risc din punct de vedere legal. Totuși, atunci când un alt ziar este singura sursă într-un caz de răsunet despre care relatăm, ne vom asuma acest risc.

Vom fi cât mai preciși posibil. Dacă nu suntem siguri care sunt vorbele exacte, mai bine folosim citatul indirect.

„Sunt împotriva noii legi” este un citat inexact dacă politicianul a declarat doar că se gândește să voteze împotriva noii legi.

Legende la fotografii

Vom explica cine apare în fotografie, dar nu vom indica ceea ce este evident din poză. Totuși, am putea sublinia detalii care ar putea fi mai greu de văzut pentru cititori.

Nu e necesar să descriem ce poartă cineva, dacă cititorii pot vedea acest lucru din fotografie.

Nu vom specula atunci când nu suntem întru totul siguri în legătură cu ceea ce vedem în poză.

Vom indica întotdeauna numele persoanelor din fotografie, chiar dacă sunt bine cunoscute.

Vom indica ordinea („*de la stânga la dreapta*…”), atunci când într-o poză apar mai multe persoane.

Vom evita să evidențiem în legendă anumite trăsături fizice ale persoanei din imagine, particularități de gen sau apartenența etnică. De ex: *Angela Merkel și-a arătat decolteul. Europarlamentara bătrână se ia după tineri* etc.

Prima frază și primul paragraf (lead-ul)

În privința *primei fraze* a unei **știri**:

Vom oferi maximum de informație cu minimum de cuvinte. Prima frază trebuie să fie directă, să spună care este știrea și să indice importanța acesteia.

„Un bărbat de 31 de ani a recunoscut ieri că și-a ucis un vecin cu o sabie de samurai, după o luptă aprigă între două bande din Manchester”.

În privința *primei fraze* a unui articol de tip **feature**, a unui **interviu** sau **eseu**:

Vom încerca să găsim o primă frază cât mai incitantă. O frază care captează atenția și ține treaz interesul cititorului. O anecdotă, de pildă, ar putea fi un mod de a scrie primul alineat al unui feature.

În privința *lead-ului* **tuturor tipurilor de articole**:

Vom scrie lead-uri scurte și la obiect, menționând principalele fapte dintr-un articol.

Vom folosi lead-ul pentru a introduce cele mai importante și mai interesante informații sau idei.

Vom verifica dacă primele propoziții ale știrii (două sau trei) conțin faimoasele șase întrebări: who, what, when, where, why and how (adică răspund la întrebările: cine, ce, când, unde, de ce și cum).

Titluri

În privința **titlurilor de știri**:

Vom da, pur și simplu, informația: scurt, brut, la obiect, neutru, fără nuanțări. Titlurile trebuie să prindă esența problemei prin câteva cuvinte bine alese.

„Ținta: America" (după atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001, din SUA).

În privința **tuturor titlurilor**:

Vom capta atenția cititorilor folosind verbe la diateza activă. Titlurile vor fi vii și originale (mai ales titlurile interviurilor, articolelor de background/sinteză, de opinie etc.).

„Sunt dușmanul meu cel mai aprig" (titlul unui interviu cu un dependent de droguri).

Vom crea titluri clare: fără ambiguități, scrise la diateza activă și la timpul prezent: *„Au rămas 5 zile până la scrutin"*.

Vom evita negațiile în titlu.

Vom scrie *„Mingea a rămas în teren"* în loc de *„Mingea nu a ieșit din teren".*

Vom evita semnele de întrebare.

Vom reda faptele fără a exagera.

Nu vom pune punct după titluri, subtitluri, legende la fotografii.

Mai jos am selectat o serie de greșeli foarte răspândite, greu de stârpit în presa din Republica Moldova, explicate în special prin calchieri din limba rusă, dar și prin necunoașterea unor reguli gramaticale elementare.

INCORECT	CORECT
25 ani	25 de ani
a aplica (la bursa, grant)	a candida (pentru o bursă, grant)
a culege un număr	a forma un număr de telefon

INCORECT	CORECT
a da întrebări	a pune/a adresa întrebări
a denaționaliza	a expropria
a deschis dosar pe faptul/pe cazul	a deschis dosar în legătură cu.../în cazul
a deznaționaliza	a face ca un grup etnic să-și piardă particularitățile naționale
a dovedi	a demonstra
a exploadat	a explodat
a face totalurile	a face bilanțul
a făcut o stagiere în SUA	a făcut un stagiu în SUA
a fost impusă să se prostitueze	a fost forțată să se prostitueze
a hotărî întrebarea	a rezolva problema
a influiența, influiență	a influența, influență
a îndeplini ancheta	a completa ancheta
a juca nunta	a face o nuntă
a nimerit în accident	a suferit un accident
a petrece manifestații	a organiza manifestații
a prelucra pământul	a lucra pământul
a primi satisfacție de la ceva	a avea satisfacție de la ceva
a se isprăvi cu sarcina	a face față unei sarcini
abiturient	candidat la admitere
aceiași situație	aceeași situație
acelaș	același
actele au fost oformate	actele au fost perfectate
a-i suna cuiva	a da telefon cuiva/a suna pe cineva
alegerile au avut loc	alegerile au fost validate
am abonat un ziar	m-am abonat la un ziar

INCORECT	CORECT
am divorțat cu el	am divorțat de el
am făcut concluziile	am tras concluziile
am multe publicații	am multe articole
am primit un duș/o baie	(mi-)am făcut un duș/o baie
aniversarea a 15 ani	aniversarea a cincisprezecea
așa sau altfel	cu toate acestea, astfel stând lucru-rile
așa și n-a apărut	n-a mai apărut
atragerea la răspundere	tragerea la răspundere
au fost impuși să plătească	au fost obligați să plătească
bilete/locuri bronate	bilete/locuri rezervate
calcule preventive	calcule prealabile
capurile oponenților	capetele oponenților
careva schimbări	unele/niște schimbări
cât n-ar fi de straniu	oricât de straniu ar părea
ce n-ai spune	orice ai spune
ce-a de-a 15-a ediție	cea de-a 15-a ediție
computator	calculator, computer
contecios	contencios
copiii în caietele sale...	copiii în caietele lor...
creiază (sau: crează)	creează
cu atât mai mult că	cu atât mai mult cu cât
dați/anunțați în căutare	dați în urmărire
delicvent	delincvent
demers în adresa MAI	demers adresat MAI
dosare finisate	dosare definitivate
duce în eroare publicul	induce în eroare publicul

INCORECT	CORECT
după culise	în (din) culise
ei se dau cu părerea	ei își dau cu părerea
el trebuie să se determine/să se aprecieze	el trebuie să se decidă
eu ași dori	eu aş dori
familie prietenoasă	familie unită
fata aceia	fata aceea
federația conduce cu arbitrii	federația conduce arbitrii
firme-fantome	firme-fantomă
gară feroviară	gară, Gara Chișinău, Gara Ungheni
implimenta	Implementa
inclusiv și	Inclusiv
injurii în adresa lor	injurii la adresa lor
instituții superioare de învățământ	instituții de învățământ superior
investit în funcția de președinte	învestit în funcția de președinte
investitura miniștrilor	învestitura miniștrilor
în dependență de	în funcție de
în ordinea de zi	pe ordinea de zi
în rezultat	ca rezultat
în rezultatul accidentului	în urma accidentului
în unison	la unison
îndemnizație	Indemnizație
învinuiți în	învinuiți de
jucăria este predestinată copiilor	jucăria este destinată copiilor
la moment	pentru moment, momentan
legea a fost primită	legea a fost adoptată
locatarii orașului	locuitorii orașului

INCORECT	CORECT
m-am balotat la alegeri	am candidat la alegerile
m-am divorțat cu ea	am divorțat de ea
merge vorba de	este vorba despre
mijloace mass-media	mijloace de informare în masă
mijloc mass-media	instituție mass-media
mijloc media	mijloc de informare
modelier	designer vestimentar, creator de modă
n-am dovedit	n-am reușit
necătând la obstacole	în pofida obstacolelor
nici într-un fel	în niciun fel
nu se încadrează în termeni	nu se încadrează în termene
numai ce	adineauri, recent
oamenii aceștea	oamenii aceștia
ore citite	ore predate
până ce	deocamdată
persoană traumată	persoană traumatizată
pieți	piețe
plus la toate	mai mult, în plus
premiu în sumă de 200 de lei	premiu în valoare de 200 de lei
pune injecții	face injecții
recete	rețete
reieșind din	plecând de la ideea, bazându-ne pe...
repercursiune	repercusiune
represat	persoană supusă represiunilor
rezultate preventive	rezultate prealabile

INCORECT	CORECT
s-a primit (ceva)	a ieşit
salutabil	Salutar
samovolnic	Samavolnic
s-au schimbat cu locurile	şi-au schimbat locurile
să continuie	să continue
să ne de-a	să ne dea
scrutin electoral	scrutin
se atârnă serios faţă de studii	are o atitudine serioasă...
situiază	situează
spre exemplu	de exemplu
spre regret	cu regret/spre regretul nostru
stă în rând	stă la rând
succesorul în drept	succesorul de drept
şi-au onorat obligaţiunile	şi-au onorat obligaţiile
te felicit cu sărbătoarea	te felicit cu ocazia sărbătorii
tu vreai, iai, beai	tu vrei, iei, bei
unde nu s-ar duce	oriunde s-ar duce
urnă de gunoi	coş/ladă de gunoi, ghenă
viaţa familiară	viaţa familială
vinde în mediu 2 mere	vinde în medie 2 mere
vinoveţi	vinovaţi
vorbesc din numele meu	vorbesc în numele meu

(Lista poate continua, fiind completată în fiecare redacţie)

2. Etica jurnalistică

Următoarele două secțiuni din Ghidul de stil cu norme etice dezvoltă problema integrității jurnalistice și a conduitei etice. Cititorii trebuie să poată conta pe obiectivitatea noastră și trebuie să fie convinși că articolele din ziarul nostru sunt credibile și nepărtinitoare.

Acuratețe și veridicitate

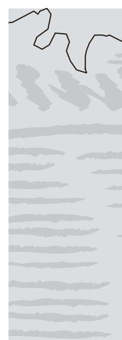
Jurnalismul nu lasă loc pentru speculații. Nu există nicio scuză pentru inexactități. Pentru a afla adevărul, trebuie cercetate toate informațiile și faptele relevante.

Vom respecta adevărul și dreptul publicului la adevăr, considerând aceasta ca fiind prima responsabilitate a jurnalistului.

Atunci când adunăm informații și fapte, ne vom asigura că vorbim cu surse de prima mână, oameni care sunt implicați direct în subiect. Putem apela și la surse indirecte, dar numai pentru informații suplimentare sau ca punct de pornire. După consultarea cu aceste surse, informațiile ce ne-au fost oferite le vom verifica neapărat din surse de prima mână.

În cazul reflectării unei decizii a autorităților, vom consulta documentul respectiv și vom discuta cu funcționarul care a semnat decizia.

În cazul reflectării unui subiect ce ține de o persoană fizică, de un conflict civil, vom discuta neapărat cu persoana fizică vizată sau cu persoanele antrenate în conflictul civil respectiv și nu ne vom rezuma la publicarea comentariilor funcționarilor, poliției, ale reprezentanților instituțiilor judiciare. În cazul în care persoana fizică nu poate fi contactată din motive obiective (este bolnavă și în imposibilitatea de a vorbi, este în detenție și nu putem obține întrevederi, se află la o distanță foarte mare etc.) vom apela la documente oficiale care se referă la situația persoanei sau la

conflictul civil, vom apela la reprezentantul legal al persoanei (avocat, tutore etc.), la rude sau cel puţin la colegii de serviciu sau vecini sau vom prezenta poziţia/opinia/declaraţia făcută public anterior de aceasta pe subiectul relatat.

Presa este responsabilă de ceea ce publică, chiar dacă declaraţiile sunt atribuite altor surse. Vom publica informaţia doar după ce vom face toate demersurile necesare pentru a verifica faptele, de regulă, din două surse independente una de alta. Vom publica doar informaţiile despre care, în urma verificărilor, avem convingerea că sunt veridice.

Dacă cineva ne spune că noul primar, director de școală, spital sau alt funcţionar a fost, în trecut, condamnat pentru fraudă, nu putem publica acest lucru – chiar dacă sursa își dă acordul să fie citată, iar noi punem declaraţia între ghilimele. Trebuie să verificăm o asemenea acuzaţie înainte de a o publica, prin solicitarea unei declaraţii din partea oamenilor legii (procuror, poliţist) sau prin consultarea unui document oficial. De asemenea, vom oferi posibilitatea persoanei acuzate să reacţioneze și vom publica neapărat infirmarea (sau confirmarea) din partea persoanei acuzate.

Vom atribui citatele cu acurateţe. Citatele trebuie să fie exacte, iar în cazul citării parţiale, avem obligaţia de a nu denatura mesajul persoanei citate. Pentru a păstra autenticitatea, nu vom redacta citatele. Cuvintele și expresiile șocante le vom cita doar în cazurile în care se impune prezentarea cu fidelitate a anumitor realităţi (de exemplu, atunci când omiterea lor ar altera sensul și natura informaţiilor prezentate).

Chiar dacă sursa citată se exprimă, pe alocuri, incoerent, nu vom interveni în citat cu redactări de conţinut. Vom omite sau corecta doar erorile gramaticale. Astfel vom evita riscul deplasării accentelor și deformării mesajului transmis de sursă.

Vom fi extrem de atenţi atunci când ne confruntăm cu scurgeri de informaţii.

Dacă un politician, un consilier sau un funcţionar ne dezvăluie informaţii confidenţiale, secrete comerciale sau de stat, putem fi siguri că are un interes să facă acest lucru. De aceea vom avea grijă să verificăm și să reverificăm din mai multe surse informaţia, cu maximă seriozitate. În caz contrar, riscăm să fim folosiţi ca un instrument de reglare de conturi sau să fim parte a unui conflict de interese. În plus, am putea fi nevoiţi să facem rectificări, dezminţiri, astfel prejudiciind credibilitatea ziarului.

Vom fi precauţi cu sursele care ne contactează prin telefon sau cele care ne scriu scrisori, întrucât putem să ne confruntăm cu farse, cu persoane fictive, sau cu mărturii false, ce au drept scop să ne dezinformeze.

Într-un comentariu postat la un material pe site-ul ziarului găsim o informație-bombă, sau primim o anumită informație prin poșta electronică, sau vom asculta anumite informații prin telefon de la persoanele cunoscute. Cum acționăm?

1. Cerem telefonul, adresa și numele sursei.
2. La telefon, prin poștă sau e-mail adresăm întrebări de precizare și control asupra informației ce ne-a fost furnizată.
3. Încercăm să obținem o întrevedere cu sursa de informare, garantându-i confidențialitate și discreție.

   Sau
4. Verificăm din mai multe surse oficiale și neoficiale toate aspectele informației ce ne-a fost furnizată.

Argument:

Esența jurnalismului de calitate constă în colectarea și prezentarea faptelor așa cum s-au întâmplat. De aceea vom avea grijă să verificăm, să reverificăm și să răsverificăm, prin încrucișarea surselor, metodă aplicată de jurnaliștii responsabili. Fiind în situația să alegem între acuratețe și viteză, vom ține minte că un material bine documentat cu fapte adevărate, scris în decurs de o lună, este mai valoros decât un material scris într-o săptămână despre fapte a căror veridicitate nu a fost verificată.

Imparțialitate/ Obiectivitate / Corectitudine

Imparțialitatea, obiectivitatea și corectitudinea se numără printre principiile de bază ale jurnalismului de calitate.

Pentru a fi imparțiali, vom face tot posibilul să prezentăm în materialele noastre cât mai multe puncte de vedere, astfel încât nici o poziție/curent de opinie important să nu rămână în umbră în mod deliberat.

Vom face tot ce ne stă în putință ca să evităm partizanatul sau dezechilibrul de opinii, în special în situații controversate.

Vom reflecta o gamă largă de actori și niciodată nu vom promova viziunile și opiniile unei singure părți.

Vom trata deschis, cu onestitate, toți subiecții, pe care îi vom reflecta neutru, respectând toate părțile implicate.

În cazul în care nu putem obține puncte de vedere sau opinii de la toate părțile, ne asigurăm că am făcut toate demersurile necesare pentru a oferi auditoriului informații relevante despre subiectul pe care îl reflectăm.

Corectitudinea, curiozitatea și lipsa de prejudecăți și preconcepții sunt trăsături distinctive care ar trebui să se regăsească în modul de viață al oricărui jurnalist.

Scriind un material despre un subiect contradictoriu, vom avea grijă să solicităm opinia tuturor reprezentanților categoriilor sociale, religioase, politice care au tangență cu acest subiect.

În cazul în care avem o atitudine preconcepută și nu suntem lipsiți de prejudecăți privind un anumit fenomen social, nu vom reflecta subiectele ce țin de fenomenul social respectiv pentru a evita abordarea unilaterală și incorectă a subiectului.

Vom încerca cu orice preț să fim obiectivi. Asta deși obiectivitatea absolută e imposibilă. Fiecare reporter duce cu sine propriul bagaj de atitudini și vederi asupra lumii și propria personalitate. Dar cititorii noștri așteaptă informații obiective. Ei ne citesc ziarul pornind de la premiza că informația este de încredere. Oamenii despre care scriem au și ei dreptul să fie tratați corect.

Argument:

Credibilitatea ziarului este de importanță vitală. Dacă jurnaliștii scriu articole neobiective sau lipsite de acuratețe, cititorii vor înceta să aibă încredere în ziar.

Sursele (și sursele anonime)/protecția surselor

"O singură sursă înseamnă nici o sursă" – este o zicere celebră în jurnalism.

Vom indica, de regulă, sursa informațiilor noastre, și vom întreprinde demersuri pentru a obține informații din surse citabile. Vom găsi cel puțin două surse independente una de alta sau alte dovezi pe care să le cităm, în cazul subiectelor controversate.

Vom ține cont ca sursele să aibă experiențe diferite sau chiar relații diferite cu subiectul.

Vom identifica neapărat sursele, dezvăluindu-le numele, prenumele, funcția, după caz, statutul social sau vârsta. Acest lucru va crește credibilitatea articolului și integritatea ziarului.

Nu vom utiliza expresia criptică *"(anumite) surse au spus…"*, sau *„potrivit surselor din primărie...".*

În cazul în care sursa nu-și dă acordul să fie citată, însă ne oferă informația oficial, vom folosi expresia *„Potrivit informațiilor ofe-*

> *rite de responsabili de la primărie"*. În cazul în care sursa este o persoană privată și divulgarea identității sale ar provoca repercusiuni pentru aceasta, vom utiliza o expresie de genul *„o femeie (sau un bărbat), numele căruia nu-l vom divulga din motive de securitate, a spus că....".*

Vom menționa, de la bun început, în fața surselor caracterul „on the record"/„off the record" (declarații care pot fi atribuite sau nu respectivei surse) al discuției.

În cazul înregistrării convorbirii telefonice, vom anunța de la începutul discuției interlocutorul despre acest fapt.

Vom accepta surse anonime doar în cazul în care dezvăluirea identității acestora le va pune în pericol viața, securitatea sau activitatea profesională.

Vom folosi surse anonime doar în cazul în care informația nu poate fi obținută de la surse oficiale sau de la cele care acceptă să le fie dezvăluită identitatea.

> În cazul în care o anumită sursă ne va da informații importante doar „off the record" (fără înregistrare), anonimatul sursei poate fi justificat doar dacă este singurul mod în care putem obține informații vitale și dacă acestea sunt de interes public. Din raționamente legale, vom informa redactorul-șef privind identitatea sursei anonime.

Vom manifesta loialitate față de sursă daca i-am promis anonimatul. Protejarea surselor este un principiu fundamental al jurnalismului. Niciodată nu ne vom trăda sursele.

Protecția surselor se acordă doar în acele cazuri când dezvăluirea identității acestora le pune în pericol viața, securitatea sau activitatea profesională.

Vom proteja identitatea surselor și în fața justiției, procurorilor, polițiștilor. Dreptul la anonimat poate fi încălcat doar în cazuri excepționale, ținându-se cont de urmările posibile, atât pentru surse, cât și pentru societate. Vom aplica anonimatul ca să protejăm securitatea persoanei, să n-o punem într-o situație jenantă inclusiv din considerente legale. Vom stabili nivelul de anonimat înainte de publicarea articolului, ca să ne asigurăm că identificarea sursei nu este posibilă nu doar de publicul larg, dar și de membrii familiei sau prieteni. În privința imaginilor, vom aplica procedee tehnice care atenuează fața persoanei („blurring", nu „pixilation", deoarece ultima permite identificare prin revers). Dacă ni se va solicita anonimatul absolut, nu vom păstra documente sau imagini în dosarul general de presă.

Vom proteja identitatea minorilor implicați în infracțiuni, ca victime sau ca autori, cu excepția cazurilor în care interesul public cere ca aceștia să

fie identificați sau la solicitarea expresă a părinților și reprezentanților lor legali.

Vom „da voce" celor neauziți în selectarea surselor, respectând diversitatea etnică, de gen, de vârste.

Nu vom plăti bani și nu vom acorda alte beneficii în schimbul informațiilor obținute.

Separarea faptelor de opinii

În prezentarea evenimentelor vom face o distincție clară între informație și opinie, pentru a evita orice confuzie. Știrile sunt fapte și date. Opiniile exprimă gânduri, idei, convingeri, judecăți de valoare ale ziariștilor, mijloacelor de informare în masă. Opiniile exprimate sub formă de comentarii ale unor evenimente sau acțiuni cu referință la persoane sau instituții nu trebuie să nege sau să ascundă în mod intenționat fapte sau date reale.

Vom însera opiniile într-un articol informativ doar din partea unei surse intervievate sau citate, dar niciodată din partea reporterului.

Vom evita să ne spunem opinia în articolele de știri.

> Știrea constă din intro-ul care răspunde la întrebările: *cine? ce? unde? când? cum*?, după care urmează partea a doua care trebuie să includă opinia a două surse care vor răspunde la întrebările: *pentru ce?, de ce?*. Ultima parte a știrii poate include informații ce țin de istoricul evenimentului, fenomenului, sau date statistice relevante.

Opiniile jurnaliștilor sau cele ale ziarului le vom publica doar în paginile dedicate editorialelor, opiniilor și comentariilor, sau pe aceleași pagini cu știrile, însă le vom delimita clar (prin paginare).

> În editoriale, comentarii, materiale de opinie ne vom exprima opiniile pe o bază factuală, pornind de la informații pe care, de bună credință, le considerăm adevărate.

Vom evita utilizarea adjectivelor subiective și relative.

> Nu vom scrie *"un om gras"* sau *"o femeie urâtă"*, pentru că aceste cuvinte imprimă un ton negativ relatării. De asemenea, nu vom scrie *"a furat mult"* sau *"s-a străduit puțin"*, acestea fiind noțiuni relative, imposibil de măsurat. Nu vom folosi adjective precum *"controversat"*. E preferabil să nu folosim nici un cuvânt care înflorește sau colorează faptele nude.

Dreptul la replică/Rectificările

Atunci când în materialele noastre jurnalistice (în special în anchetele reportericești) lansăm anumite acuzații sau facem presupuneri privind diverse acțiuni ilicite, incompetență, sau dacă criticăm dur un individ sau instituție, ne vom asigura că persoanelor vizate le-a fost oferit dreptul la replică, adică li s-a oferit oportunitatea de a răspunde acuzațiilor până ca acestea să fie date publicității.

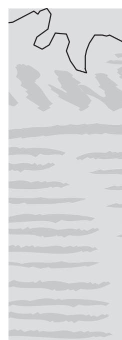
Vom cita cu acuratețe răspunsul părților vizate, de regulă în același material în care e vorba de acuzații.

Vom recurge la acuzații doar în cazurile în care subiectele abordate sunt de interes public și există motive întemeiate să considerăm că acestea se referă la situații reale.

Nu întotdeauana este indicat de a acorda dreptul la replică, în special când există posibilitatea unor reacții sau intervenții, cum ar fi intimidarea martorilor sau posibilitatea ca partea vizată să recurgă la justiție, fapt ce ar pune sub semnul întrebării publicarea materialului în general.

În activitatea noastră profesională, ne vom conduce, permanent, de principiul bunei credințe. Jurnalismul e o afacere cu un singur sens. Persoanele și instituțiile nu au, în multe cazuri, posibilitatea de a răspunde articolelor pe care le scriem sau de a ne corecta aserțiunile. În mod normal, pot reacționa doar după ce un articol a fost publicat. De aceea, ziarele trebuie să manifeste deschidere și să corecteze erorile care apar. Vom încerca să corectăm o eroare cât mai operativ posibil, publicând rectificările și scuzele de rigoare. Chiar și erorile mici dintr-un articol de ziar pot uneori avea un impact uriaș asupra unei persoane sau unei organizații.

Mai multe ziare au publicat o știre preluată de la o agenție de presă. În material se relata despre un preot nevoit să-și lase periodic parohia pentru a pleca să muncească constructor în Rusia, aceasta fiind unica soluție pentru a-și crește cei cinci copii. În știre figurează și numele preotului, precum și localitatea în care acesta își are parohia. Agenția de știri a furnizat și o fotografie prezentată ca fiind a preotului respectiv, poză pe care ziarele au publicat-o. Ulterior, s-a dovedit că din motive mai mult sau mai puțin obiective reporterul agenției de știri a furnizat poza altui preot care avea același prenume ca și eroul știrii, era născut în satul în care eroul știrii era paroh, dar preotul din poză avea parohia în satul vecin. Persoana care a sesizat presa despre gafă a fost soția preotului din poză. Ea a declarat că familia sa s-a simțit lezată de această greșeală și a cerut corectarea informației. Conflictul a fost soluționat prin publicarea în ziarele respective a unei rectificări, în textul căreia se menționa că în poza publicată în numărul X din data Z, este reprezentat preotul Y din satul Q, persoana respectivă neavând nicio legătură cu textul știrii „Preot-gasterbeiter" care relatează despre preotul W din satul V.

Vom ține minte că nu e nimic rău în a recunoaște o greșeală. După caz, vom stabili un spațiu/pagină destinată special pentru corecții. Vom respecta principiul potrivit căruia orice persoană vizată direct într-un material are dreptul la replică pe subiectul materialului publicat. Astfel, vom oferi spațiu pentru replică, de regulă pe aceeași pagină și în dimensiuni proporționale cu spațiul alocat afirmațiilor contestate.

Vom publica replica persoanei vizate doar dacă aceasta face referiri la fapte concrete, are dimensiuni rezonabile, nu aduce acuzații împotriva unei terțe părți și este formulată în termeni decenți.

Un ziar a scris despre un medic, prins în flagrant cu mită. Peste doi ani, Curtea Supremă de Justiție îl achită, calificând acuzațiile procurorilor ca fiind nefondate. În cazul în care medicul respectiv se adresează către redacție pentru a i se publica replica la materialul publicat, redacția nu este în drept să-l refuze. În același timp, dacă cere dreptul la replică semnat de superiorul medicului sau un grup de medici care nu sunt vizați direct, personal, în materialul respectiv, redacția este în drept să refuze să acorde spațiu pentru replică.

Prezumția nevinovăției

Orice persoană este considerată nevinovată până la pronunțarea în justiție a vinovăției printr-o sentință definitivă și irevocabilă.

În text vom evita formulări care ar indica cu certitudine că suspectatul a săvârșit crima respectivă. Vom prefera formulări relative de genul *"este bănuit că ar fi intrat, ar fi furat, ar fi violat, ar fi lovit, ar fi omorât…"*.

Pe parcursul anchetei reportericești vom utiliza, în funcție de caz, termeni precum:

– *„persoana suspectată", „suspect/suspectat", „bănuit", „cercetat penal", „audiat în calitate de..."* (până la înaintarea învinuirii)

– *„acuzat"* (după înaintarea învinuirii)

– *„anunțat în urmărire generală", „inculpat"* (după prima ședință de judecată)

– *„condamnat"* (după pronunțarea deciziei irevocabile de către instanță)

– *„reținut"* (persoană reținută pentru maxim 72 de ore)

– *„arestat preventiv"* (persoană aflată în arestul preventiv al organelor de ordine conform deciziei judecătorului de instrucție)

– *„deținut”* (persoană condamnată la detenție)

– *„recidivist”* (persoană condamnată de mai multe ori pentru crime)

– *„achitat”* (persoană a cărei nevinovăție a fost demonstrată în instanță și confirmată printr-o decizie irevocabilă).

Vom evita sa utilizăm pentru persoana suspectată orice fel de calificative de genul *criminal, ucigaş, violator, hoţ, escroc ş.a.*

Text ce contravine acestui principiu:

„Din august până în octombrie, Ion, anterior condamnat, împreună cu alți tâlhari a comis un şir de infracţiuni. În majoritatea cazurilor au fost furate telefoane mobile. Acum, acesta riscă să petreacă de la 10 la 20 de ani în închisoare.”

Vom evita atitudinea ironică și încriminatoare în raport cu persoanele aflate în conflict cu legea.

Text ce contravine acestui principiu:

„Terente, un tânăr de 23 de ani din orașul (...) și-a violat propria verișoară, o fată de 15 ani. (...) Părinții plecaseră la muncă și, deși era iarnă, pe Terente l-au ajuns „căldurile primăvăratice”. (...) Dacă va fi găsit vinovat (!), tânărul riscă o pedeapsă cu închisoarea de la 5 la 15 ani”.

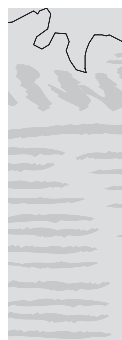
Vom trata persoanele suspectate de pe o poziție neutră, și nu de pe cea a unui acuzator.

Identificarea suspectaților / Intervievarea suspectaților

Fiecare ziar își va alcătui propriile reguli privind identificarea suspectaților de infracțiuni și condamnaților. Unele ziare publică numele complet (și ocupația, adresa, etnia etc.) ale suspectaților și condamnaților, altele tipăresc doar inițialele sau nu dau deloc detalii. Totuși, atunci când reflectăm subiecte de acest gen, vom încerca să echilibrăm interesul public și dreptul la libertatea de exprimare cu respectarea dreptului persoanelor suspectate la viața privată și demnitate.

Vom evita identificarea suspectaților înainte ca poliția să formuleze acuzații.

Vom găsi un echilibru între datoria de a relata faptele pentru cititori și dreptul suspectatului la intimitate și la un proces corect.

Vom evita identificarea suspectaților juvenili (sub vârsta de 18 ani).

Vom folosi mozaicul în fotografii și fotografierea din spate a suspectaților sau a acuzaților, precum și fotografierea acestora din față contra luminii.

Vom evita să dezvăluim detalii (nume, adresă, domiciliu, numele părinților, rudelor etc.) care ar putea duce la identificarea suspectaților.

Vom relata principalele fapte ale unei infracțiuni/crime, evitând descrierea în cele mai mici detalii ale crimelor sângeroase, cum ar fi: *„Victima a fost de 28 de ori lovită în cap cu toporul și aruncată în fântână"* (ce va avea de câștigat cititorul din aceste detalii?).

Atunci când intervievăm persoane suspectate de implicarea în diverse infracțiuni, nu vom include în materiale detalii care, eventual, ar putea încuraja sau incita la comiterea unor infracțiuni sau ar putea duce la dezordine în masă.

Vom evita să detaliem sau să demonstrăm tehnici criminale care ar putea duce la repetarea la indigo a unor crime.

Vom evita să facem public numele persoanelor aflate într-o situație jenantă.

Text ce contravine acestui principiu:

„Patru prostituate au fost prinse în flagrant în timp ce își căutau clienții pe drumul adiacent Gării din Chișinău. Potrivit forțelor de ordine, cele patru prostituate - Aliona Ceplâjenco, în vârstă de 36 ani, Svetlana Țapiș, de 33 ani, Iulia Dimova, de 20 ani, și Cristina Bădărău, de 18 ani, și-au recunoscut vina și au mărturisit polițiștilor că practicau această „meserie" de mai mulți ani. Costul serviciilor intime oferite de acestea variau între 50 și 150 de lei (...)".

Identificarea și tratamentul victimelor

Vom evita să dezvăluim identitatea victimelor accidentelor, calamităților, atacurilor, în special a victimelor agresiunilor sexuale. Niciodată nu vom publica numele lor fără permisiunea în scris a acestora. Impactul unei astfel de fapte asupra vieții personale a victimei este imens și nu ar trebui adâncit și de aducerea identității acesteia la cunoștința publicului.

Indentitatea victimelor va fi dezvăluită doar atunci când prevalează interesul public.

Vom folosi mozaicul în fotografii și fotografierea din spate a victimelor.

Nu vom dezvălui detalii (nume, adresă, domiciliu, numele părinților, rudelor etc.) care ar putea duce la identificarea victimelor.

Minorii care figurează în calitate de victimă vor fi intervievați numai cu acordul părinților, asistenților parentali (sociali) sau al tutorilor legali. Nu vom furniza publicului detaliile morbide ale crimelor, accidentelor și catastrofelor naturale sau detaliile privind tehnicile suicidare. Aceleași reguli se aplică și materialelor vizuale (fotografii, materiale video).

Vom respecta dreptul persoanelor decedate la demnitate, nu vom include imaginea acestora în ziare. Nu există nicio justificare pentru a relata despre execuții sau de a publica imagini în care persoanele sunt omorâte.

Atunci când reflectăm accidente, dezastre, vom echilibra interesul public cu necesitatea de a fi compasionali.

> Vom solicita interviuri de la persoanele rănite sau de la rudele celor accidentați în urma unor accidente sau dezastre naturale abordându-i prin intermediul prietenilor, rudelor. Nu vom urmări aceste persoane, nu îi vom hărțui cu telefoane, sau e-mailuri, nu îi vom presa sa ne acorde interviuri.

Fotografiile

Fotojurnalismul a devenit un element important al oricărui ziar. Aceleași principii etice care se aplică textului jurnalistic trebuie aplicate și fotografiei.

Vom avea grijă când utilizăm fotografii ale unor persoane necunoscute pentru a ilustra un articol de interes general.

> Am scris un articol despre bandele de stradă. Pentru a ilustra articolul, reporterul caută prin internet o fotografie-simbol. Ca rezultat, apare articolul însoțit de o fotografie în care sunt câțiva tineri care nu au nicio legătură cu subiectul. Astfel, reporterul a lezat drepturile persoanelor din poză și nu a respectat dreptul de autor.

Fotoreporterul va respecta intimitatea persoanelor și va cere permisiunea de a le face fotografii, cu excepția cazului în care persoana se află într-un loc public.

> Dacă o persoană publică se află într-un loc public, avem dreptul să nu cerem permisiunea pentru a o fotografia.
>
> Dacă o persoană care nu este o persoană publică se află într-un loc public, avem dreptul să nu cerem permisiunea pentru a o fotografia.

Dacă o persoană publică se află într-un cadru privat, vom cere neapărat permisiunea pentru a o fotografia.

Dacă o persoană care nu este persoană publică se află într-un cadru privat, vom cere neaparat permisiunea pentru a o fotografia.

Nici în cadru privat și nici în cel public nu avem dreptul să fotografiem un minor fără permisiunea părinților, tutorelui sau a altui reprezentant legal. Excepție sunt situațiile în care surprindem că minorul este agresat, este implicat într-un accident sau i se încalcă drepturile. Însă pentru a publica fotografiile este necesar acordul părinților, al tutorelui sau al reprezentantului legal.

Avem dreptul să fotografiem minori, fără acordul părinților, tutorelui sau al altui reprezentant legal, în cazul în care aceștia se manifestă într-un loc public, într-o ceremonie sau acțiune publică (concerte, acțiuni etc.).

Vom avea grijă să fotografiem persoanele de la distanța de un metru.

Nu avem dreptul să intrăm pe un spațiu privat și să fotografiem fără acordul proprietarului sau al celui care arendează terenul sau încăperea (pentru a fotografia pe cineva la o petrecere vom cere permisiunea celui care a arendat restaurantul).

Nu vom manipula subiectul sau subiecții fotografiei pentru a face poza mai spectaculoasă. Fotografiile trebuie să reprezinte realitatea cu cât mai multă acuratețe.

Vom folosi tehnica electronică doar pentru a îmbunătăți calitatea fotografiei (de exemplu, pentru a o face mai clară sau pentru a o mări, dacă este necesar), și doar până la un punct. Niciodată nu vom folosi programele de lucru cu fotografiile pentru a crea o impresie falsă asupra persoanelor și evenimentelor reprezentate.

Excepţie sunt colajele decente. Acestea însă vor fi neapărat însoțite de inscripția „COLAJ".

Vom avea grijă să nu publicăm fotografii șocante, al căror conținut violent sau indecent poate provoca cititorilor anumite stări psihice negative.

Vom evita publicarea fotografiilor sângeroase de la un accident grav, sau de la locul unei crime. În cazul cadavrelor care nimeresc într-o poză de ansamblu, vom proteja tehnic cadavrul. De asemenea, vom evita să publicăm nuduri fără protecție tehnică a zonelor intime. Fac excepție imaginile artistice.

Vom respecta diversitatea și vom evita să prezentăm dezechilibrat în imagini anumite etnii sau categorii sociale.

Vom utiliza imagini echilibrate din punct de vedere al genului. Vom prezenta, pe cât e posibil, în imagini bărbați și femei în egală măsură. În R. Moldova, 52 la sută din populație o constituie femeile și 48 la sută bărbații.

- Dacă informația vizează statutul profesional al protagonistei, vom plasa o fotografie din mediul ei public, și nu privat, împreună cu copiii, cățelul, în curte, la bucătărie etc.
- Interviurile care vizează și viața privată a protagonistului e bine să conțină și poze din care derivă rolul de tată, soț, bunic al acestuia.
- Pe ultima pagină, vom întreține rubrici nu doar pentru femei, ci și pentru bărbați, pentru a valoriza și corpul masculin.
- Vom manifesta precauție în plasarea publicității cu o imagistică sexistă și discriminatoare, referențială fiind cea a femeii "sex object", promovată de inflația publicității și presiunile economiei de piață.

Viața privată vs Interesul public

Fiecare persoană are dreptul la viață privată, iar jurnalistul este dator să respecte acest drept. Amestecul în viața privată este permis doar atunci când interesul public în dezvăluirea faptelor prevalează în fața protecției imaginii persoanei. Vom avea în vedere că persoanele private au în mai mare măsură drept la intimitate decât vedetele sau oficialitățile publice. Întrebarea de bază pe care ar trebui să ne-o punem ca jurnaliști este dacă societatea va fi afectată mai mult de lipsa informației sau de daunele care i se pot aduce din cauza comportamentului nostru neetic.

Aunci când cântărim asupra oportunității publicării unui material, vom lua decizia ghidându-ne de următoarele motive: dorim să corectăm o nedreptate majoră; dorim să aducem la lumină informații care pot afecta securitatea și siguranța oamenilor; dorim să ajutăm publicul să înțeleagă mai bine anumite subiecte importante și să participe la dezbaterea acestora; dorim să creștem responsabilizarea și transparența în viața publică.

Nu vom publica corespondență sau conversație privată, precum nu vom relata despre comportamentul privat al unei persoane, dacă nu există un interes public clar de a cunoaște conținutul acestora. Faptul că alte instituții media au relatat pe marginea unui comportament privat, aducându-l astfel în spațiul public, nu va servi drept justificare pentru noi să procedăm la fel. Ne vom ghida de fapte, nu de zvonuri, ca informația să fie nu doar importantă, dar și adevărată. Dacă viața privată a unei persoane reprezintă un subiect relevant pentru a-l trata în articolele noastre, vom scrie despre aceasta doar în cazul unor evoluții signifiante, și vom ignora schimbările minore. Cu toate acestea, nu vom renunța la investigații tocmai ca să pu-

tem stabili care lucruri țin de interesul public și care țin de respectul vieții private.

Vom considera interes public orice chestiune care afectează viața comunității.

Vom ține cont că interesul public nu se rezumă doar la aspectele politice, ci include orice altă împrejurare care prezintă interes pentru comunitate.

Sunt de interes public informațiile care permit publicului să ia decizii informate asupra subiectelor de importanță publică. Printre acestea se numără supravegherea activității guvernului, autorităților locale, sănătatea și siguranța publicului, incompetența și neglijență în serviciu a funcționarilor publici, cazuri majore privind crime și infracțiuni, corupția și injustiția, comportament antisocial major etc.

> Nu sunt de interes public subiectele privind diverse accidente, cele privind viața privată a diferitelor personalități etc. Faptul că auditoriul este interesat de imagini cu caracter sexual explicit sau violent sau de bârfele din culoarele show businessului nu transformă subiectele date în unele de interes public.

Vom avea în vedere că interesul public nu privește doar ceea ce autoritățile consideră că este de interes public.

Vom conștientiza că noțiunea de interes public se extinde și asupra modului în care funcționează și acționează Guvernul, autoritățile ori instituțiile publice, precum și orice altă entitate care utilizează bani publici sau care afectează interesul comunității.

> În baza principiului interesului public, avem dreptul de a solicita și a reflecta informații despre modul în care sunt cheltuiți și gestionați banii publici sau bunurile publice de către un agent economic care a obținut un contract cu autoritățile, o organizație neguvernamentală și/sau de presă, care folosește pe gratis o încăpere sau alte bunuri publice, este finanțată prin intermediul unui proiect de către autorități, beneficiază de subvenții din partea statului.

Având în vedere contribuția autorităților la gestionarea puterii și serviciilor publice, vom înțelege critica adusă autorităților drept interes public major.

Atunci când reflectăm un eveniment care nu reprezintă un interes public vom invoca dreptul la libera exprimare doar în cazul în care dezvăluirea informațiilor nu contravine unui alt drept fundamental.

Vom ține cont că orice informații privind încălcarea drepturilor omului, așa cum sunt acestea definite în documentele internaționale ratificate de Republica Moldova, sunt de interes public major. Republica Moldova a ra-

tificat Declarația Universală a Drepturilor Omului și Convenția Europeană privind Drepturile Omului, care presupun respectarea apartenenței la comunitățile religioase, politice, sexuale etc.

Apariția cazinourilor electronice și a sălilor cu aparate de joc a provocat anumite probleme sociale: minorii fură bani pentru a juca, familiile divorțează, jucătorii care pierd sume considerabile de bani ajung să-și piardă locul de muncă, să vândă bunuri personale precum ar fi automobilul, casa sau chiar încearcă să se sinucidă atunci când au datorii foarte mari. Reflectarea în presă a efectului negativ al acestui tip de activitate economică a fost calificat de către proprietarii cazinourile electronice drept imixtiune nefondată în afaceri, defăimare ce provoacă pierderi financiare. Este o opinie incorectă, întrucât în acest caz problemele sociale generate de acest tip de activitate devin un fenomen de interes public.

De regulă, jurnaliștii nu trebuie să invadeze viața privată a oamenilor, chiar dacă aceștia sunt persoane publice. Vom scrie despre comportamentul în viața privată a unei persoane publice binecunoscute, atunci când acest comportament interferează cu activitățile sale publice. Astfel, atunci când comportamentul unei persoane publice în cadru privat contravine discursului și modului de viață pentru care acesta militează în cadru public, vom face cunoscut acest lucru.

- Un bețiv nu este un subiect de ziar. Dar dacă acea persoană este primarul orașului, lucrurile ar putea sta altfel. Un primar alcoolic își va îndeplini, probabil, atribuțiile în mod defectuos și ar putea deveni ținta unui șantaj. Așa că este de interes public să scriem despre un primar alcoolic. De asemenea, nu vom trece cu vederea o relație extraconjugală a unui primar care se pronunță în public contra adulterului, invocând motive morale sau religioase. În astfel de cazuri, prin intervenția noastră, vom expune ipocrizia și neonestitatea.

Nu vom dezvălui informații despre membrii familiei, despre domiciliu sau corespondența și viciile unei persoane publice dacă acestea nu vizează în mod direct sau indirect interesul public, iar detaliile acestor aspecte nu au relevanță pentru exercitarea funcției.

Vom ține cont că toate acțiunile, omisiunile, gesturile și cuvintele demnitarilor, politicienilor și ale tuturor funcționarilor publici legate de exercitarea funcției lor sunt de interes public major.

Gafele gramaticale sau cele ce țin de istoria țării, a orașului, admise de către un funcționar în cadrul unei informații, document,

discurs sunt de interes public. Gesturile imorale admise de persoane publice într-un loc public sunt de interes public.

Nu vom scrie despre viața privată a unei persoane private dacă nu este un subiect de interes public. Vom relata despre comportamentul privat al unei persoane private doar dacă acest comportament tulbură ordinea publică sau încalcă drepturile altor persoane.

O femeie a reacționat agresiv vizavi de interesul jurnaliștilor privind privarea sa de drepturile de părinte de către instanță la solicitarea fiului său minor. În acest caz, jurnaliștii au dreptul să reflecte acest subiect, întrucât fiul femeii a invocat drept motiv în instanță neimplicarea mamei sale în educația și întreținerea sa. Întrucât dreptul la educație și familie se numără printre drepturile copilului, acest subiect poate fi considerat de interes public, chiar dacă vizează persoane private.

Vom scrie despre comportamentul amoral al unei persoane private, dacă acest comportament provoacă probleme de ordin social altor persoane.

Să presupunem că un cetățean oarecare, alcoolic, ar începe să-și terorizeze comunitatea și s-ar implica în acte împotriva legii pentru a-și finanța viciul. Acest lucru ar constitui subiect de știre. De asemenea, poate fi subiect de știre adulterul unei persoane private care are o relație cu o minoră/un minor sau cu o persoană cu probleme de sănătate mintală.

Vom evita să scriem despre sinucideri, întrucât acesta este un eveniment mult prea personal.

Totuși vom admite reflectarea despre sinuciderea minorilor, a persoanelor cu probleme de sănătate mintală sau despre cazuri de suicid provocate de conflictul persoanei cu autoritățile, poliție, Inspectoratul Fiscal etc. De asemenea, vom admite reflectarea unei sinucideri, atunci când sinucigașul a fost o persoană binecunoscută, a deținut funcții de răspundere sau funcții publice, sau atunci când un act de suicid a avut efect asupra publicului pentru că au fost mulți martori, suicidul a avut loc din neglijența autorităților sau pentru că se înscrie într-o tendință înregistrată în comunitate.

Nu vom merge, fără permisiune, pe teritorii private pentru a face înregistrări și fotografii.

Putem face acest lucru doar în locuri în care publicul are acces liber, de exemplu la mall, metrou, aeroport, în premizele cărora pot avea loc comportamente antisociale.

Vom părăsi proprietatea privată imediat ce ni se cere acest lucru.

Publicitatea

Produsele jurnalistice trebuie să fie clar separate de cele realizate în scop publicitar. Materialele publicitare vor fi prezentate astfel încât să nu poată fi confundate cu cele jurnalistice.

Vom marca clar publicitatea, în special cea politică – „Publicitate politică”, delimitând materialele editoriale de cele publicitare prin procedee grafice (chenar, rubrică, însemne speciale).

În cazul publicității electorale, aceasta va fi însoțită de indicarea sursei de plată (de ex: *Achitat din fondul electoral)*.

Nu vom marca drept publicitate materialele despre acțiuni care țin de Responsabilitatea Socială Corporativă (RSC), chiar dacă în text vom menționa denumirea unui agent economic, numele proprietarului sau al vreunui angajat.

Vom considera acțiuni de RSC acțiunile care nu implică oferirea gratuită a serviciilor și produselor pe care le prestează de obicei contra bani compania ce organizează acțiunea.

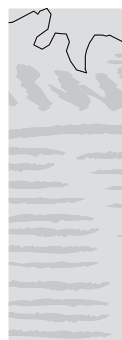
În articolele despre RSC, sau în fotografiile ce însoțesc astfel de materiale, nu vom menționa genurile de activitate, produsul, serviciile,telefonul sau adresa companiei, ce organizează acțiunea de RSC.

Nu vom marca drept publicitate și nu vom considera materiale publicitare articolele în care prezentăm în mod comparativ apariția pe piață a unor produse sau servicii noi. În asemenea cazuri, analizăm avantajele și dezavantajele pentru consumatorii serviciilor sau produselor similare prestate sau produse de diferite companii.

Vom discuta cu ofertanții de publicitate, după caz, anunțurile publicitare care conțin imagini care conțin atac la persoană, exprimă violență sau sexism, de asemenea care au conținut ce promovează dezechilibre de felul: *angajăm manager și spălătoreasă, angajăm fete până la 25 de ani, bărbați până la 30 de ani*. Potrivit legislației muncii, discriminarea pe bază de vârstă sau sex este o încălcare a legii. Deși presa nu poartă răspundere pentru conținutul anunțurilor publicitare, nu e corect să promovăm o ilegalitate, contra bani, pe terță răspundere.

Reflectarea sondajelor de opinie

Vom indica în mod obligatoriu compania/organizația care a efectuat sondajul și finanțatorul acestuia. Vom indica perioada, metoda chestionării (față în față sau la telefon) și eșantionul. Vom informa publicul în mod obligatoriu despre marginea de eroare.

Nu vom conta pe interpretările pe marginea rezultatelor, făcute de organizația care a comandat sondajul. Vom reflecta rezultatele în contextul tendințelor și doar atunci când explicațiile specialiștilor vor fi convingătoare.

Nu vom credita sondajele cu mai multă credibilitate decât ar fi cazul. Vom folosi termeni ca „sugerează" în loc de „demonstrează" sau „arată".

Vom atrage atenția cititorilor asupra oricăror evenimente care ar fi putut influența într-un anume fel rezultatele sondajului.

În cazul alegerilor, vom respecta prevederile legale privind publicarea sondajelor. În ziua alegerilor nu vom publica nici un rezultat până în momentul închiderii secțiilor de votare (7:00-21:00).

Vom edita vox-populi astfel încât ambele părți ale unei dispute să fie prezentate, echitabil și echilibrat.

Toleranță și nediscriminare

Vom reflecta idei, experiențe, puncte de vedere cât mai diverse. Atunci când încercăm să găsim unitatea în diversitate, vom urmări ceea ce este relevant pentru agenda publică, dar și pentru diversitatea socială, fără a dăuna opiniilor sau curentelor minoritare.

Vom trata tolerant și nu vom discrimina în materialele de presă reprezentanții tuturor categoriilor sociale, de vârstă, gen, rasă, etnie, apartenență politică, apartenență religioasă și orientare sexuală, chiar dacă avem atitudini mai puțin pozitive vizavi de subiecții respectivi.

Vom utiliza îmbinarea *„afro-americani"* sau *„persoane de culoare"* în loc de *„negri"*.

Vom utiliza cu precădere etnonimul *„rom"*, locuțiunile *„de origine romă"* sau *„de etnie romă"* în locul cuvintelor *„țigan", „țigănime"*.

Vom utiliza sintagma *„de rasă mongoloidă"* în loc de *„gălbejiți"*.

Vom utiliza etnonimul *„evreu"* sau locuțiunea *„de origine evreiască"* în loc de *„ovreu", „jidan", „jidov"*.

Vom evita utilizarea expresiilor *„bandiți țigani și ceceni", „teroriști afgani", „persoane de naționalitate caucaziană"*.

Vom asigura echidistanță, paritatea informațională în reflectarea conflictelor interetnice.

Nu vom admite formarea unui stereotip negativ stabil față de o întreagă etnie.

Nu vom forma intenționat, prin intermediul articolelor, sentimente de supremație a unei națiuni sau a unei rase față de alta.

Nu vom apela la prejudecăți naționale.

Nu vom face clasamente ale funcționarilor, activiștilor, după criteriul omogenității etnice.

Vom menționa apartenența etnică a unei persoane doar dacă acest lucru este relevant din punct de vedere editorial.

Vom evita utilizarea expresiilor frazeologice, proverbe sau zicale discriminatorii din punct de vedere etnic care duc la perpetuarea stereotipurilor și prejudecăților.

Exemple negative:

„Trăim ca țiganii”, replică ce se utilizează deseori pentru a ilustra dezordinea, mizeria, murdăria dintr-o locuință.

„Este mai rău ca un tătar”.

„Zgârcit ca un evreu”.

„Tot țiganul își laudă ciocanul”.

„Este un țigănism adevărat”, expresie folosită deseori pentru a demonstra aspecte negative, scandaloase ale unei situații.

„Ca țiganul la mal”, expresie utilizată în cazul unor persoane care nu au câștigat (nu au obținut) ceva, chiar dacă aveau prima șansă.

„O sa te fure țiganii”, expresie de speriat copiii neascultători.

Vom evita evidențierea etniei sau a bolii de care suferă o persoană suspectată, un învinuit, inculpat, condamnat, criminal sau a altei persoane într-un context negativ

Vom evita utilizarea noțiunii *„invalid”, „handicapat”,* înlocuindu-le cu alte cuvinte nediscriminatorii ce permit descrierea stării sănătății persoanei despre care scriem. Vom folosi expresia *„invalid”* în termeni strict medicali (spre exemplu – *invalid de gradul II*).

Vom utiliza expresii de genul *„persoană cu probleme de sănătate mintală”* sau *„persoană cu disabilități mintale”* în locul cuvintelor și expresiilor discriminatoare precum ar fi *„debil”, „bolnav psihic”, „psihopat”, „persoană cu probleme psihice”, „retard”, „retardat mintal”, „idiot”, „persoană care și-a pierdut mințile”, „persoană care și-a pierdut cugetul”.*

Vom utiliza expresii de genul *„nevăzător”, „persoană cu probleme de vedere”, „și-a pierdut vederea”, „persoană cu disabilități vizuale”* în locul cuvintelor discriminatorii de genul *„chior”, „miop”, „încrușăt”.*

Vom utiliza expresii de genul *„persoană cu probleme de auz (auditive)”, „persoană cu disabilizăți auditive”, „hipoacuzici”, „lipsit parțial sau total de auz”* în locul cuvântului discriminatoriu *„surd”*.

Vom folosi expresii de genul *„persoană fără darul vorbirii”, „persoană lipsită de facultatea vorbirii”* în locul cuvântului discriminatoriu *„mut”.*

Vom utiliza expresii de genul *„persoană cu defect de vorbire”, „persoană cu deficiențe de limbaj”* în locul cuvintelor discriminatorii *„bâlbâit”, „fâlfâit”, „cepeleag”, „gângâit”* etc.

Vom utiliza expresiile *„persoană cu disabilități fizice”, „persoană cu disabilități locomotorii”, „persoană cu probleme locomotorii”* în locul cuvintelor discriminatorii *„calic”, „beteag”, „olog”, șchiop”, „cotonog”, „șontorog”.*

Vom folosi expresii de genul *„persoană care trăiește cu HIV”, „persoană care trăiește cu SIDA”, „bolnav de SIDA”, „suferă de SIDA”* în locul expresiilor discriminatorii *„HIV infectați”, „infectați cu HIV”, „infectați cu SIDA”.*

Vom folosi expresii de genul *„bolnav de tuberculoză”, „suferă de tuberculoză”, „bolnav TBC”* în locul cuvintelor și expresiilor discriminatorii *„ofticos”, „tuberculoznic”, „infectat cu tuberculoză”.*

Nu vom utiliza cuvinte ce descriu o diagnoză sau o boală pentru a descrie viciile sau aspectele negative ale unei persoane care nu suferă de această boală.

Nu vom utiliza termeni discriminatorii la adresa cultelor.

Vom utiliza expresiile *„asociație religioasă”, „organizație religioasă”, „grup religios”, „mișcare religioasă nouă”, „cult”*, și nu vom utiliza cuvintele peiorative și batjocoritoare precum ar fi *„sectă”, „sectar”, „sectant”, „sectă totalitară”.* Notă: în cazul în care termenii discrimantorii se conțin în declarația unei persoane publice, nu vom omite sau înlocui termenul din citat.

Vom trata echilibrat bărbații și femeile în articole, imagini, în calitate de surse sau categorii sociale descrise. Nu vom scrie *„Un tată deosebit își îngrijește singur copiii”*, căci părinții sunt abilitați în egală măsură să îi îngrijească. Nu vom spune *„bărbații din Parlament s-au adunat în sala de ședințe”,* dacă ne referim la parlamentari, și nu la statutul lor sexual, și dacă din componența Legislativului face parte măcar o femeie. Nu spunem *„participanții la congres și soțiile lor”,* dacă congresul e pentru specialiștii dintr-un domeniu anume, și nu pentru reprezentanții unui sex anume. Nu spunem *domnul Vasile Moraru și Elena Micu*. Folosim pentru ambele genuri, în mod egal, numele sau poziția socială, sau titlul științific. Nu descriem femeile ca pe cineva care reprezintă pe altcineva. Nu spunem *„Maria, soția lui Vasile Palade, este cofetară”.* Descriem o femeie pentru ceea ce reprezintă ea însăși. Nu scriem: *„jumătatea slabă”, „jumătatea tare”* sau *„micuța femeie”,* dacă vizează cazuri generale. Nu folosim singularul masculin, atunci când descriem o categorie care include și bărbați, și femei. De exemplu: *„Profesorul școlar are salarii mici”, „Studentul trebuie să învețe”.* Utilizăm mai mult pluralul decât singularul în asemenea cazuri.

Vom evita conservatorismul lingvistic în utilizarea profesiilor și a pozițiilor publice prestigioase doar la masculin („dna decan”, „dna deputat”, „dna se-

cretar general", „contabil", „merceolog" etc.). Vom utiliza și femininul, deoarece limba română îl permite în majoritatea cazurilor. Spre exemplu: „Laura Grunberg este socioloagă, scriitoare, profesoară și activistă în feminism în România. Licențiată în matematică, a obținut doctoratul în sociologie. Actualmente este specialistă în sociologia genului și sociologia organizațiilor și este coordonatoare de programe la Centrul European UNESCO pentru Învățământul Superior", dar și „Comunista Postoico critică AIE". Nu vom utiliza sintagme de genul *„femeie-jurist", „femeie-șofer"* sau *„femeie-ministru„*, cu excepția situațiilor când indicarea apartenenței de gen este obligatorie. Vom evita asemenea sintagme și vizavi de bărbați *(„bărbat-doctor")*.

Vom evita sufixele feminine (spre exemplu: *doctoriță, șoferiță, primăriță etc.*), care diminuează statutul femeilor și creează o imagine dublă. Atunci când limba română nu permite forma de feminin, vom utiliza termenii comuni și pentru bărbați, și pentru femei (*medic, chirurg, pretor ș.a.*).

Limba utilizată trebuie să reflecte un respect egal pentru femei și bărbați. Vom evita termenii și frazele care minimalizează și simplifică demnitatea femeilor. Or, manifestarea nerespectului față de femei prin limbaj (în articolul *„Farmecul femeilor urâte"*, publicat într-un ziar de la Chișinău, atestăm apelative precum *"Miorița Ivanovna", „Joienica Petrovna"* sau *„vacă Încălțată"*) poate să-i inducă cititorului o percepție confuză sau chiar să-i lezeze demnitatea.

Nu vom menționa naționalitatea unei persoane suspectate de comiterea unei infracțiuni/crime, pentru a evita discriminarea unui grup etnic.

La Chișinău au avut loc evenimente ce țin de privarea dreptului la întrunire al homosexualilor. Subiectul a fost tratat diferit de diverse surse de informare din republică. În asemenea cazuri, vom evita tratarea subiectivă și discriminatorie a acestor subiecte. De asemenea, vom considera importantă reflectarea acestui subiect, intervievarea reprezentanților minorităților sexuale, întrucât privarea lor de drepturi reprezintă un interes public major.

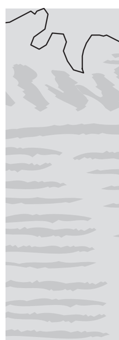
Dreptul de autor

Vom semna orice material publicat.

Ne vom opune cenzurii de orice fel.

Nu vom prelua materiale (texte sau fotografii) fără să avem acordul autorului sau (după caz) publicației (sursei).

Vom prelua materiale jurnalistice, fără cost, în limită maximă de 500 de semne, dar fără a depăși jumătate din materialul preluat. În aceste cazuri, în

mod obligatoriu, vom cita sursa și autorul informației, iar în cazul portalurilor informaționale vom indica linkul direct la sursă. Preluarea integrală se poate face doar în condițiile în care există un acord încheiat cu deținătorul drepturilor de autor.

Vom respecta drepturile de autor ale colegilor, vom face trimiteri la numele autorului ori de câte ori vom face uz de o lucrare a altcuiva. Plagiatul este inadmisibil.

Nu vom imprima, multiplica sau distribui anumite materiale, dacă nu vom avea un acord (verbal sau în scris) cu autorul acestora în ceea ce privește drepturile conexe.

Vom ține cont că redacția nu are dreptul să-și dea acordul privind preluarea materialelor din ziar, dacă autorul materialelor nu a transmis ziarului și drepturile conexe.

Suntem responsabili de veridicitatea și obiectivitatea comunicărilor publicate, sub nume propriu sau pseudonim. Nimeni nu are dreptul să ne oblige să ne punem semnătura sub o publicație conținutul căreia, în opinia noastră, a fost schimonosit sau modificat împotriva voinței noastre.

Respectarea drepturilor omului

Vom respecta legislația, dar vom respinge orice tentativă de presiune și de amestec în activitatea noastră jurnalistică din partea autorităților, formațiunilor politice sau altcuiva.

Vom cere permisiune să activăm pe o proprietate privată. Nu vom face o astfel de solicitare unde publicul are acces larg (piață, gară) sau acolo unde au loc activități antisociale pe care urmează să le relatăm. Dacă vom fi rugați să părăsim proprietatea privată (unde publicul general nu are acces), vom da curs invitației prompt, într-o manieră politicoasă.

Vom evita să publicăm numele victimelor, mai ales a celor agresate sexual, fără permisiunea acestora.

Avem dreptul să fim protejați de către instituția de presă unde ne exercităm profesia, precum și de asociația profesională sau sindicală care ne reprezintă interesele împotriva oricărei presiuni exercitate contra noastră, de natură să determine o încălcare a conduitei profesionale, prevăzută de normele deontologice și de prezentul Ghid.

Ne rezervăm dreptul să refuzăm o anumită misiune, dacă executarea acesteia contravine principiilor deontologiei profesionale și convingerilor noastre etice.

Ne rezervăm dreptul să refuzăm atragerea de contracte de publicitate sau sponsorizări pentru instituția de presă la care lucrăm.

Conflictul de interese

Vom activa în numele interesului publicului de a afla adevărul, nu vom folosi reputația și posibilitățile noastre profesionale pentru dezinformarea cititorului, difuzarea unor informaţii cu caracter publicitar sau comercial, promovarea unor interese de grup sau de altă natură.

Nu vom folosi în interese personale sau în interesul unor persoane apropiate informaţiile confidenţiale, aflate în virtutea exercitării atribuțiilor de serviciu.

Nu vom accepta, direct sau indirect, nici un fel de recompense, onorarii, bunuri, servicii, gratuităţi din partea unor persoane terţe pentru publicarea materialelor şi opiniilor de orice caracter. Se permite acceptarea doar de materiale promoţionale cu valoare simbolică.

Nu vom scrie despre prieteni sau rude.

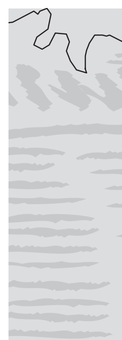
Vom evita situațiile de conflict de interese. Vom separa activitățile editoriale de cele politice și economice.

Dacă participăm la deplasări în interes de serviciu la care am fost invitaţi, plătite de terțe părți, trebuie să facem publică modalitatea de finanțare a deplasării. Dacă participăm în alegeri şi suntem înregistraţi drept concurenţi electorali, vom cere degrevarea din funcție pe durata campaniei electorale.

Toate activitățile în afara redacțiilor nu trebuie să influențeze inadecvat articolele și serviciile noastre. Nu vom da niciun motiv cititorilor să pună la îndoială imparţialitatea, integritatea şi standardele noastre etice. Reporterii vor obține acordul editorilor înaintea acceptării activităților lor extraredacționale, ca să fie evitat, astfel, orice conflict de interese. Reporterii nu vor fi subiecții unor promoţii şi reclame pentru produse comerciale. Participarea în acțiuni de caritate, de asemenea, trebuie făcută astfel ca să fie delimitată susținerea personală de cea a redacției.

Neapartenența la partidele politice, relațiile cu autoritățile publice

Profesia de jurnalist este incompatibilă cu orice funcții în organele puterii de stat, legislative sau de drept, dar și cu apartenența la diferite formațiuni politice, organe de conducere ale acestora.

Vom informa editorii despre orice afiliere politică.

Dacă vom fi înregistraţi drept concurenţi electorali, vom cere degrevarea din funcţie pe durata campaniei.

Nu vom accepta activitatea politică şi includerea pe listele electorale ale vreunui concurent electoral/partid politic atât în alegerile locale, cât şi în alegerile generale.

Nu vom accepta afilierea la structuri electorale sau staff-uri electorale, fiind posibilă doar non-politică de voluntari.

Participarea la dezbateri publice şi scrierea pentru publicaţii din străinătate este permisă, cu acordul prealabil al editorului. Orice referire la ziar va fi făcută doar cu acordul prealabil al conducerii.

Vom informa în scris despre legăturile de afaceri sau financiare pe care le avem personal sau în cadrul familiei. Nu vom accepta să relatăm despre o firmă sau un produs faţă de care avem interese. Vom declara despre acţiunile pe care le deţinem dacă acestea sunt în legătură directă cu materialul al cărui autor suntem. Reporterii specializaţi pe economie şi finanţe vor face o declaraţie în scris privitor la acţiunile pe care le deţin. Declaraţiile vor fi confidenţiale, dar vor servi editorului drept bază pentru deciziile ulterioare privind eventuala existenţă a unui conflict de interese.

Vom face abstracţie de a respecta aşa-numita perioadă de „100 de zile" în care presa oferă credit noului cabinet de minişti, ocolind întrebări spinoase – o practică prin care presa nu-şi exercită funcţia de stabilire a agendei publice în cea mai critică perioadă de activitate a unui executiv.

Tratamentul corect al cititorilor

Corectitudinea şi imparţialitatea sunt criteriile fundamentale ale jurnalismului. Cititorii trebuie să aibă încredere în integritatea editorială a redacţiei noastre şi că deciziile noastre sunt luate numai pe baza unor motive robuste. Nu vom include în articolele noastre conţinut ce aduce ofensă bunului-simţ şi decenţei publice sau care e de natură să instige la dezordine publică şi crimă. Vom evita limbajul dur (licenţios) ce ar putea jigni cititorii, cu excepţia cazurilor când acesta justifică interesul pentru autenticitate.

Vom obţine informaţii în mod deschis şi transparent. Folosirea tehnicilor speciale de investigaţie este justificată atunci când informaţiile de interes public nu pot fi obţinute în alt mod. E bine ca cititorii să fie informaţi despre faptul că am utilizat tehnici speciale de colectare a informaţiilor.

În anumite cazuri, când intervievăm persoane ale căror păreri pot ofensa o parte din auditoriul nostru, ne vom asigura că interesul public predomină asupra eventualei ofense. Elementele grafice care apar în materialele

noastre posibil să nu-i deranjezeze pe acei care și-au dat acordul pentru publicare, dar pot afecta o parte din auditoriul nostru.

În cazul scrisorilor venite din partea cititorilor, vom fi corecți și echilibrați în selectarea acestora, nefavorizând un anumit punct de vedere exprimat de aceștia. În timpul alegerilor, vom publica scrisori de susținere dacă vom avea cel puțin 3 scrisori în favoarea a trei concurenți electorali diferiți.

Versiunile on-line

Vom aplica aceleași norme tuturor materialelor on-line plasate fie pe paginile de internet ale ziarelor noastre, fie pe alte pagini electronice. Vom plasa on-line doar materialele în varianta finală și nicidecum materiale în stadiu de redactare și aprobare editorială.

Materiale puse la dispoziție

Vom aplica aceleași norme etice în raport cu materialele puse la dispoziție de organizații naționale și internaționale, folosite în materialele redacției sau reproduse.

Anexa 1

GHID DE BUNE PRACTICI PRIVIND RELATĂRILE DESPRE COPII

Acest capitol rezumă și dezvoltă, în context local și național, principiile etice în relatările despre copii, elaborate de Fondul Internațional pentru Urgențe ale Copiilor al Națiunilor Unite (UNICEF), și le integrează în bunele practici existente în jurnalism. În același timp, textul este un angajament în favoarea unui jurnalism nuanțat și echilibrat, cu o perspectivă umană și de ansamblu asupra lucrurilor, având o puternică apropiere față de reușitele și problemele copiilor. Un asemenea jurnalism poate aduce beneficii tuturor – copiilor, comunităților, publicului, servind nevoii oamenilor de a ști mai multe, fără însă a prejudicia drepturile și demnitatea copiilor.

Cu mijloacele pe care le au la îndemână – cuvântul scris și vorbit, și imagini – și cu puterea pe care o exercită asupra minții oamenilor de rând și asupra deciziilor persoanelor cu funcții înalte, reporterii și editorii se află într-o poziție potrivită pentru a oferi cuvântul celor neauziți, pentru a lupta personal cu violența împotriva copiilor ori pentru a restabili adevărul și echilibrul, atunci când lipsa acestora afectează cel mai mult copiii.

Copiii în termeni neutri

Cum numim copiii? În fiecare caz, copilul este *„o persoană”, „o ființă umană”* și are nevoie, pentru a crește cu demnitate, de o atitudine demnă, exprimată inclusiv de mass-media, în termeni neutri. Deci, pentru a scrie despre copii, vom folosi cuvinte neutre, ce încurajează dezvoltarea și independența copiilor – *„copil”, „adolescent”, „tânăr”, „elev”, nu „micuț”*, nu *„copilaș”*, nu *„pici”.*

Cum nu trebuie să-i numim pe copii? Copiii nu sunt nici *„odrasle"* și nici *„progenituri"*. Ne-ar plăcea, oare, să se vorbească în acești termeni despre copiii noștri? Copiii nu sunt nici *„îngerași"* și nici *„împielițați"*. Prin urmare, nu trebuie să tratăm copiii și tinerii – în cuvinte și atitudini – *„nici ca pe niște porțelanuri, dar nici ca pe arici"*.

Copiii nu sunt *„minori"*. În limbajul curent, acest cuvânt are o conotație negativă: numaidecât unei minore i s-a întâmplat ceva rău sau un minor a comis un delict. Simpla menționare a comisiilor pentru minori sau a inspectoratelor pentru minori creează deja un context negativ și o atitudine negativă. Astfel, chiar dacă terminologia juridică face referiri, de exemplu, la *„persoane minore"* sau la *„legislația privind munca minorilor"*, vom alege să le spunem acestor persoane *„copii"* și să evităm cuvântul *„minor"*.

Copiii nu sunt așa cum îi descriu diminutivele. Acestea diminuează statutul copilului ca persoană. O *„fetiță micuță"*, îmbrăcată în *„hăinuțe"*, *„cu ochișorii mereu triști"*, care *„locuiește, sărmănica, în niște condiții dezastruoase"* și este o *„făptură nevinovată și greu încercată de suferință"*, are nevoie, la vârsta ei de 14 ani, nu de mila cititorilor, a celor din jur, ci de înțelegere, de sprijin și de intervenția serviciilor sociale. Jurnalismul nu trebuie să trezească milă, ci acțiune. Nu vom spune că s-a creat o situație dramatică ori că acest lucru este fantastic sau extraordinar. Vom arăta asta. Iar dramatismul situației și faptul că ceva este fantastic ori extraordinar pot fi povestite în ansamblu, prin descrierea unui detaliu.

Și perspectiva umană poate fi senzațională

Bunele practici ale jurnalismului modern îmbină perspectiva umană cu un *„senzaționalism"* nou, căruia i se adaugă o formă și un conținut, obținute după ce *„săpăm mai adânc și țintim mai departe"*. Este mai senzațional faptul că *„o tânără din Lăpușna a formulat, în Scoția, recomandări pentru liderii lumii"* decât că la Iurceni *„un tânăr este omorât de propria țigară"*. Este mai demn de atenția publicului că *„o resursă de comunicare între copiii și părinții afectați de migrație, elaborată în Moldova, este tradusă și utilizată în Franța"* decât că *„un adolescent din Anenii Noi ajunge la spital, călcat pe mână de roata unui automobil"*...

Clișeul *„Cu cât știrile sângerează mai mult, cu atât se vând mai bine"* exprimă succint o fixație a unor mass-media pe tragedii personale, pierderi, accidente, crime sau acte de violență. O întrebare mai veche a unui profesionist media ne ajută să tragem linia dintre ceea ce poate fi publicat și difuzat în cazul unor fapte de violență și ceea ce nu poate fi prezentat public: *„Ți-ar plăcea ca aceste texte și imagini să fie văzute de copiii tăi în ziar sau la televizor atunci când luați împreună micul dejun înainte de școală?"*. Într-un subiect de presă axat, spre exemplu, pe problema violenței împotriva

copiilor sunt doi eroi centrali – copilul care este supus violenței și copilul care poate citi sau privi aceste relatări. Aici vom urma practicile bune, care sugerează jurnaliștilor realizarea materialelor astfel încât acestea să nu dăuneze nici unora, nici celorlalți. Altfel spus, profesionalism înseamnă etică și responsabilitate. Unii directori de televiziuni din Europa au recunoscut că le-au interzis propriilor copii să privească știrile pe care le produc. Așadar, vom publica știri despre copii, care sunt demne de noi și demne de atenția publicului.

Mai multe argumente pentru a intervieva un copil

„A pune întrebări revelatoare, reliefând doar esențialul din răspunsurile primite și mergând direct la aspectele cele mai umane ale poveștii” – astfel punctează un scriitor celebru, Garcia Marquez, reperele unui interviu reușit. Principiul director pentru interviurile cu copiii, promovat de UNICEF, este în consonanță cu *„a nu dăuna”*. Iar principala provocare pentru un reporter în subiectele vizând copiii o reprezintă interviul cu un copil, a cărui stare de bine este afectată.

Copilul are dreptul să spună ceea ce crede și ce simte atunci când este vorba de persoana lui sau situațiile care îl privesc. Potrivit Convenției privind Drepturile Copilului, libertatea de exprimare a copilului trebuie să fie realizată doar în interesul lui superior și fără a încălca drepturile altora.

Vom intervieva copiii nu pentru a ne amuza că ei *„spun lucruri trăsnite”*, nu pentru a umple rubricile de *„curiozități”* și *„perle”*. Vom intervieva copiii pentru *„a da cuvântul celor neauziți”*. Dacă violența se consumă undeva în spatele unor uși închise, a intervieva un copil supus violenței înseamnă a face ca soarta lui invizibilă să fie cunoscută de public. Și interviul realizat de un jurnalist poate fi, uneori, singura oportunitate pentru copil de a-și face cunoscută istoria.

Există mai multe argumente pentru a intervieva copiii:

- Cuvintele spuse de copii sunt credibile pentru public
- Copiii povestesc lucruri proaspete și interesante
- Copiii oferă o perspectivă asupra realității diferită de cea a adulților
- Unele subiecte – precum abuzul asupra copiilor, educația, jocul – afectează mai mult copiii decât adulții, iată de ce ei trebuie să spună ce cred despre acestea
- Un interviu îi oferă copilului sentimentul propriei valori, sporindu-i încrederea în propriile forțe și abilități.

Trei argumente pentru a NU intervieva un copil

A intervieva un copil supus violenței sau aflat în altă situație de risc este un lucru delicat și chiar riscant pentru noi. Există cel puțin trei argumente pentru a NU intervieva un copil:

- Copilul retrăiește o trauma psihică
- Copilul ar putea fi hărțuit, mai târziu, de abuzator
- Copilul ar putea oferi informații inexacte.

Dacă un copil care răspunde la întrebările jurnalistului trăiește din nou momentele traumatizante și suferă din această cauză, atunci și acțiunea reporterului poate fi calificată drept abuz. În cazul în care subiectul dezvăluie identitatea copilului și mărturiile lui pot fi privite ca acuzații, copilul ar putea fi urmărit de agresor și supus altor acte de violență. Nu vom uita asta în munca noastră de reporteri.

Atunci când jurnalistul caută informații veridice, copilul nu este singura sursă relevantă. Atunci când un jurnalist îndeamnă copilul: *„Spune ce s-a întâmplat!"*, aceasta sună pentru copil ca un ordin al unui adult. Oare este vorba de o decizie conștientă, matură a copilului de a răspunde la întrebări? Nu, mai degrabă este vorba de un raport de putere dintre un adult și un copil. Iar acesta este un abuz.

Cum îi cerem copilului un interviu?

Îi spunem de ce avem nevoie. Și nu uităm să-i comunicăm pentru ce avem nevoie de acest interviu. Îi vom oferi timp să analizeze, împreună cu adulții responsabili de soarta lui, consecințele cu care se va confrunta după ce discuția va fi difuzată. Nu ne folosim de oameni!

Dacă refuză, nu ne descurajăm. Găsim pe altcineva din această comunitate care să ne vorbească. Schimbăm perspectivele din care analizăm situația și vom realiza subiectul! Puține lucruri se compară cu sentimentul că ne-am descurcat ca un profesionist, reușind în același timp să protejăm copilul.

Vom folosi metode corecte, deschise și simple pentru a obține interviuri și imagini. Atunci când este posibil, acestea trebuie să fie obținute conștient și cu acceptul copilului sau al unui adult responsabil, tutore sau asistent social. Nu vom plăti copiilor, părinților ori tutorilor copiilor pentru materialul referitor la copil, cu excepția cazului în care aceasta este într-adevăr în interesul copilului.

Vom evita să dăm bomboane și, mai ales, speranțe deșarte! Nu este mandatul nostru să ajutăm direct, nu suntem asistent social și nu avem pregătire profesională pentru a consilia copilul. Suntem siguri că vom avea timp

pentru a urmări în continuare evoluția situației lui? Că ne putem implica pentru a-l ajuta moral și material? Nu dăm speranța că îi oferim dragoste, susținere morală, ajutor, relații la problema lui. Sarcina jurnalistului este să relateze. Ne facem doar munca: onest și profesionist.

Atunci când îi spunem copilului despre interviu, vom adapta informația la vârsta copilului și la nivelul lui de înțelegere. Aceasta trebuie să includă:

- Scopul interviului
- Unde va fi difuzat, în ce ziar, la ce post de radio sau televiziune
- Despre ce vom vorbi
- Care va fi rezultatul interviului, ce ar putea urma după interviu
- Vorbim despre confidențialitate
- Niciodată nu vom încuraja fals (cu scop ascuns) un copil
- Niciodată nu vom promite ceea ce nu vom fi în stare să-i oferim (de exemplu, confidențialitate totală sau să-i găsiți un membru al familiei).

Cum realizăm un interviu?

Vom intervieva copilul în mediul lui obișnuit, dar nu într-un spațiu care are pentru el conotații negative și nici într-un cadru formal: nu în cabinetul directorului de liceu, nu la sectorul de poliție. Copilul trebuie să se simtă în siguranță în timpul discuției.

Vom face interviul cât mai scurt posibil. Pentru aceasta putem afla cât mai multe informații înainte de interviu. Din ce familie provine? Are familie? Ce mediu școlar are? În ce relații se află cu semenii? Cum este privit de adulți? Ce susținere are din partea comunității, lucrătorilor sociali, poliției, profesorilor, medicilor? Înainte de discuție, vom încerca să înțelegem circumstanțele în care a crescut copilul și cum a evoluat viața lui.

În timpul interviului, aflăm, de asemenea, care sunt bucuriile, dorințele lui, activitățile preferate și obiectele îndrăgite, persoanele cu care îi place să comunice. Toate aceste detalii ne vor ajuta să axăm subiectul media pe lucrurile cu adevărat relevante, pe dimensiunea umană: vom vorbi despre copil ca despre o ființă complexă, dintr-o perspectivă pozitivă. Atunci când realizăm interviul, nu uităm de detalii. Ele vor da valoare și culoare relatării. *„Magnetofonul este foarte folositor pentru a-ți aminti cuvintele, dar nu trebuie neglijat niciodată chipul interlocutorului, care poate spune mult mai multe decât vocea lui, și uneori tocmai contrazicând vorbele”*, scrie un laureat al Premiului Nobel pentru Literatură.

Într-un interviu cu un copil vom ține cont de: tradiții, prejudecăți, frustrările personale ale copilului și relațiile lui cu cei din jur.

Întrebările jurnalistului îl pot ajuta pe copil să-și amintească pe parcurs mai multe informații decât a fost în stare să-și amintească imediat. De asemenea, prin întrebările noastre putem influența copilul să dea informații, să conducem copilul spre un răspuns așteptat.

Interviurile repetate, cu întrebări sugestive, pot conduce la o situație în care copilul oferă răspunsuri false și confirmă lucruri pe care intervievatorul dorește să le obțină. Iată de ce deseori copiii care trebuie să depună mărturie pentru un proces sunt înregistrați cu camera video și nu sunt expuși presiunii interogatoriului „pe viu" de către avocați sau procurori în timpul ședințelor de judecată. O asemenea practică există deja și în Republica Moldova și este promovată de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii. Iar profesioniștii în domeniu au propriul Ghid de audiere legală a copiilor victime/martori ai abuzului și neglijării.

Răspunsurile copilului într-o discuție pentru presă trebuie să fie înregistrate cu acuratețe, iar jurnalistul nu trebuie să le influențeze în niciun fel.

Discuții individuale sau în grup?

Cu excepția cazului în care discutăm despre experiența proprie a copilului, ar fi mai bine să intervievăm copiii în grupuri mici. Astfel, ei se pot simți mai în siguranță, se încurajează reciproc și interviul este mai mult o discuție decât un interogatoriu.

De obicei, copiii sunt influențați, controlați de adulți, și trebuie să facă ceea ce le spun maturii să facă, iată de ce unii copii s-ar putea simți înspăimântați de intervenția unui adult străin, chiar dacă este un jurnalist cunoscut de toți, și nervos vizavi de ceea ce dorește reporterul de la el.

Reguli pentru un interviu

- Înregistrăm totul și, în același timp, notăm reperele importante ale discuției
- Vom încerca să nu ne implicăm emoțional
- Nu vom da speranțe deșarte
- Vom încerca să înțelegem copilul, dar nu vom lua în nici un fel atitudine. Doar îl ascultăm. Aici ne vor ajuta răbdarea și interjecțiile: *„A-a-a..., într-adevăr..., da..., înțeleg..., trebuie să fie greu..."*
- Vom fi atenți și respectuoși

- Nu este treaba noastră să ajutăm direct. Doar vom relata și vom solicita intervenții
- Vom păstra contactul vizual – calm
- Vom respecta intimitatea şi viaţa privată a interlocutorilor
- Îi vom permite copilului „să conducă" interviul
- Vom aştepta răspunsul la întrebări, nu ne vom grăbi să-l formulăm în locul copilului
- Nu vom interpreta spusele copilului.

La fel, nu vom fotografia un copil, nici în cadrul privat, nici în cel public, fără permisiunea părinților, a tutorelui sau a unui reprezentant legal. Excepție sunt situațiile în care surprindem că acest copil este agresat, este implicat într-un accident sau i se încalcă drepturile. Şi vom folosi aceste poze dozat, fără ca acest copil să fie recunoscut, doar pentru a restabili demnitatea copilului, drepturile lui, pentru a genera discuții publice asupra unor fenomene îngrijorătoare sau periculoase, şi nu în calitate de produs mediatic.

IMPORTANT: Vom evita să adresăm copilului aflat în stare de risc întrebarea *„Cum te simți?"*. Cercetările spun că astfel de întrebări sunt contraproductive și pot face rău copilului.

Reacțiile psihologice ale copilului în timpul interviului

- Copilul poate fi speriat și poate refuza să acorde interviuri. Vom respecta această alegere a copilului.
- Retrăirea evenimentelor traumatizante în timpul interviului poate avea un impact negativ asupra stării psihologice a copilului.

Jurnalistul trebuie să fie conştient şi pregătit să răspundă la nevoia de siguranță psihică a copilului în timpul interviului. Interviul trebuie întrerupt, dacă devine prea dureros din punct de vedere emoțional pentru copil, atunci când:

- copilul începe să plângă,
- își frământă sau îi tremură mâinile,
- își acoperă gura și fața cu palmele,
- transpiră,
- evită privirea în timpul discursului,
- se joacă nervos cu obiecte mici.

IMPORTANT! Ce vom face pentru ca interviul să nu fie o experiență traumatizantă pentru copil?

- Vom cere permisiunea persoanei responsabile de copil (părinte, tutore)
- Vom intervieva copilul în prezența unui adult în care el are încredere
- Vom urmări starea psihologică a copilului pe toată durata interviului
- Vom renunța la interviu, dacă retrăirea traumei îl face pe copil să sufere.

Principii directoare privind reportajele despre copii

Nu este ilegal să intervievăm un copil sub 16 ani, dar de cele mai multe ori nu este etic. Este vorba despre ceea ce se numește consimțământ informat.

Vom cere consimțământul părinților sau tutorilor înainte de interviu. Aceștia nu vor fi rugați să se dea cu părerea asupra problemelor care se află în afara capacităților lor de a răspunde adecvat. Trebuie să ne asigurăm că și copiii, și părinții (tutorii) înțeleg natura materialului și sunt capabili să-și dea consimțământul informat. Nu vom remnunera nici într-un fel copiii sau tutorii pentru a obține consimțământul.

Nu vom solicita consimțământul atunci când predomină interesul public, dar și atunci când înregistrăm vox populi cu copiii în subiecte necontroversate, cum ar fi cântăreții preferați sau hobbiurile.

Nu vom accentua stigmatizarea copilului; în calitatea noastră de jurnaliști și de oameni, vom evita să etichetăm copiii și să descriem maniera în care au fost expuși represiunilor, inclusiv violențelor fizice și psihice sau discriminării, ori excluderii din comunitățile lor. Vom descrie întotdeauna contextul exact al articolului sau imaginii ce implică un copil.

Vom asigura anonimatul în special în cazul în care copiii sunt supuși riscului. Vom schimba întotdeauna numele, ne vom asigura că astfel nu transferăm situația asupra unui alt copil ce poartă numele schimbat și nu vom dezvălui vizual identitatea copiilor care apar în următoarele situații:

- copii victime ale abuzului sau exploatării sexuale
- copii autori ai abuzului sexual sau actului de violență fizică
- copii persoane infectate cu HIV, persoane care trăiesc cu SIDA sau copii care au decedat de boli asociate SIDA, chiar dacă copilul, părintele sau îngrijitorul au autorizat aceasta de o manieră informată

- persoane acuzate sau culpabile de crimă.

În anumite situații, atunci când un copil riscă să devină victimă a represiunilor, vom omite numele, nu vom dezvălui vizual identitatea copilului și vom sonoriza afirmațiile lui cu vocea altui copil.

Nu vom publica materiale care ar putea afecta serios dezvoltarea fizică, morală sau psihică a copiilor. Audiența, inclusiv copiii, pot fi deranjați de prezentarea violenței, elementelor grafice. Să nu uităm că mai mulți factori, combinați, pot crește impactul violenței. Printre aceștia se numără:

– Violența din viața reală care poate reflecta experiența personală, de exemplu violența domestică, huliganismul;

– Violența în locuri care de regulă sunt considerate sigure, cum ar fi domiciliul, spitale, școli;

– Metode sadice sau neobișnuite de a promova durere sau moarte;

– Incidente în care femeile și copiii sunt victime;

– Violența, fără a arăta efectul asupra victimelor sau consecințele pentru atacator;

– Violența sexuală;

– Agresiuni verbale, de regulă înjurăturile;

– Suicidul, tentativele de suicid;

– Reacțiile la violență, în special din partea copiior.

Trebuie să ne asigurăm că nu prezentăm violența verbală sau fizică care poate fi ușor de imitat de către copii într-o manieră periculoasă.

Menționarea și prezentarea naționalității, statutului etc.

Vom menționa naționalitatea, statutul de persoană cu dizabilități (nu de invalid, de șchiop, orb, surd – pentru toate acestea există echivalente ce indică deficiențe motorii, de văz, de auz) sau de persoană afectată de HIV/SIDA, doar dacă acestea sunt relevante pentru textul articolului sau relatării. De multe ori nu sunt. Dacă un copil cu dificultăți de vorbire participă, la Chișinău, la Primul Festival artistic al copiilor cu dizabilități, și scopul declarat al festivalului este *„de a descoperi și promova abilitățile creative”* ale acestor copii, menționarea dizabilității este relevantă. Nu însă și atunci când copilul participă la o campanie de colectare de fonduri pentru o cauză ce nu are vreo relație cu dizabilitățile sale. Articolul nostru poate fi despre personalitatea copilului, despre ceea ce a reușit, nu despre ceea ce nu poate să facă. Iar atunci când îl intervievăm pe acest copil, nu ne vom comporta de parcă dizabilitatea se poate transmite ca o maladie.

De asemenea, în cazul copiilor bolnavi, răniți sau cu dizabilități, vom evita difuzarea imaginilor care, prin caracterul lor senzațional, exploatează persoana. Jurnalismul este mai degrabă o chestiune de protecție, decât de exploatare.

Resurse pentru documentare

1. UNICEF PRINCIPLES FOR ETHICAL REPORTING ON CHILDREN.
2. http://www.unicef.org/media/media_tools_guidelines.html
3. MASS-MEDIA ȘI DREPTURILE COPILULUI. O resursă pentru jurnaliști scrisă de jurnaliști.
4. MediaWise, UNICEF Moldova. Chișinău, 2005.
5. http://www.cnpac.org.md/fileuri/Mass-media_si_Drepturile_Copilului_UNICEF_2005.pdf
6. VIOLENȚA ÎMPOTRIVA COPIILOR: CE ȘI CUM RELATĂM. Ghid de bune practici pentru mass-media.
7. Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copil, UNICEF Moldova. Chișinău, 2006.
8. http://www.cnpac.org.md/fileuri/Ghid_Mass_Media_Violenta_Copii.pdf
9. INTERVIEWING CHILDREN. A guide for journalists and other, Save the Children, 2003.
10. КАК ИНТЕРВЬЮИРОВАТЬ ДЕТЕЙ: руководство для журналистов и других.
11. Москва, 2000. http://www.evartist.narod.ru/text16/068.htm
12. OMUL, MAI ALES. Ghid de bune practici în domeniul jurnalismului pentru dezvoltare umană. Universitatea de Stat din Moldova, Centrul Independent de Jurnalism, UNICEF Moldova. Chișinău, 2005.
13. ЧЕЛОВЕК, ПРЕЖДЕ ВСЕГО. Практическое руководство по журналистике в области человеческого развития". Государственный университет Республики Молдова, Независимый центр журналистики, Представительство ЮНИСЕФ в Молдове. Кишинэу, 2005.
14. www.library.cjes.ru/files/pdf/human-above-all.pdf
15. ÎN SPATELE GRATIILOR, CU FAȚA SPRE LUME. TINERII ÎN CONFLICT CU LEGEA. Ghid mass-media privind relatările în domeniul justiției juvenile. Centrul Media pentru Tineri, UNICEF Moldova. Chișinău, 2006.

16. IMAGINEA TINERILOR. Ghid pentru jurnaliști și alți profesioniști. Centrul Media pentru Tineri, UNICEF Moldova. Chișinău, 2005.

17. PRESA TINERILOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA. Ghid 2003-2004. Centrul Independent de Jurnalism, Centrul Tânărului Jurnalist, UNICEF Moldova. Chișinău, 2004.

18. GHID DE BUNE PRACTICI PRIVIND RELATAREA DESPRE HIV/SIDA. PNUD, UNAIDS. Chișinău, 2004. http://www.aids.md/ro/information/library/d722/

Anexa 2

GHID DE DESIGN ȘI PAGINARE

„În materie de design al ziarelor, calitatea prezentării nu valorează nimic dacă aceasta nu redă informația complet și instantaneu. Cititorii nu au nici timp, nici răbdare să "surmonteze" manoperele designerului pentru a extrage informația. Lucrul designerilor de ziare se rezumă la misiunea de a facilita viața cititorilor, nu de a o complica".

Michel A. Carter, expert al Agenției Informaționale a SUA

Un design reușit este capabil să confere conținutului unic al ziarului o anumită eleganță, să o prezinte de o manieră atractivă. Cititorul are mai mare încredere într-un ziar îngrijit și ordonat, decât în unul dezlânat și haotic. Un design bun este mai degrabă funcțional decât decorativ; acesta niciodată nu „sacrifică" conținuturile utile doar în favoarea unei mai bune prezentări a ziarului.

Am ordonat mai jos niște reguli și sugestii pentru crearea unei publicații cu un design modern, de care ar trebui să țină cont în primul rând redactorii-șefi, designerii și paginatorii, dar și reporterii. Recomandările pot fi utilizate la crearea ghidului de stil al propriei publicații, indicând în ea și niște parametri concreți.

Fonturi

Alegeți un singur font (garnitură) pentru textele de bază. În aceste texte vor fi aplicate garniturile „obișnuite", „de lucru". Fonturile decorative sunt inoportune, deoarece conțin mai multe elemente adiționale care complică lectura. Astfel de fonturi sunt indicate pentru materiale publicitare sau pe paginile despre cultură, creația poeților, pictorilor și scriitorilor, viața privată a VIP-urilor, pe paginile cu dedicații și cele de umor.

Ochiul nostru percepe cel mai ușor fonturile de tip "serif", adică caracterele care au la finele fiecărei litere mici ornamente, nu pe cele "sans-serif", care sunt lipsite de aceste mici ornamente. (Exemple de fonturi "serif": Times New Roman, Georgia, Courier New etc., la categoria "sans-serif" se referă: Arial, Verdana, Tahoma etc.). Este recomandabil ca într-un ziar să nu fie utilizate mai mult de două fonturi. Totodată, unul dintre acestea, adică cel de bază, trebuie să fie de tip „serif", iar cel adițional să fie din categoria „sans-serif". Fonturile alese trebuie aplicate și pentru titlurile rubricilor de știri. Pentru titluri este mai indicat să utilizăm fonturi "sans-serif".

Fontul unic va fi utilizat pentru tot textul materialului. Este inadmisibil ca o parte din text să fie redată cu un font, iar cealaltă – cu altul. La nivel de subconștient, cititorul deprins cu anumite caractere ale știrilor va înțelege că citește anume știrile, dar nu altceva.

Niciodată nu vom aplica fontul unic și pentru publicitate. Nu trebuie să derutăm cititorii noștri, încălcând această regulă. Același lucru este valabil și pentru articolele publicitare.

Vom utiliza caracterele suficient de mari ale fontului ales, pentru ca textul să fie ușor de lecturat. Pentru textul de bază sunt recomandabile caractere de 9-10 puncte, dar nu mai mici de 8. Pentru anunțuri și programele TV nu vor fi alese caracterele mai mici de 7 puncte.

Nu se poate de îngustat (șmăluit) sau de lărgit fonturile. Fonturile au fost elaborate într-un anumit mod nu întâmplător. Dacă aveți nevoie de un font foarte îngust (șmal), atunci e mai bine să-l selectați pe cel care a fost conceput inițial anume așa.

Intervalul dintre litere trebuie să fie același pe parcursul întregului articol, dar cel mai bine pentru întregul ziar. Dacă textul nu se încadrează în dimensiunile prestabilite, este mai indicat să se recurgă la prescurtarea acestuia, cu atât mai mult cu cât, așa cum ne-o confirmă uzul, acest lucru este posibil întotdeauna. Vom evita să abuzăm de opțiunile „tracking" și „kerning" ale programelor de paginare, or, textul înșirat pe alocuri și înghesuit în alte locuri arată dezordonat și trădează lipsa de profesionalism, făcând totodată mai dificilă lecturarea și perceperea textului.

Vom respecta un interval egal (interlinie/interliniaj) și între rânduri. Nu se admite ca pe unele pagini distanța dintre rânduri pe orizontală să fie egală cu 10 puncte, iar pe altele – de 12. Acest lucru face ca pagina să arate dezordonată și, în plus, complică perceperea textelor de către cititor. Intervalul între rânduri mărit într-o măsură potrivită face textul mai ușor de asimilat, mai ales când rândurile sunt lungi. Este bine să stabilim un standard propriu, pe care să-l aplicăm întotdeauna. Nu trebuie să mărim intervalul dacă articolul e prea mic și nici să-l micșorăm dacă textul este destul de mare.

În procesul de paginare sunt indicate evidențierile pentru a accentua un cuvânt sau un fragment din text. În acest scop vor fi aplicate caracterele grase sau negre (**bold**) și cursivul (*italic*). Lizibilitatea cu astfel de caractere este redusă, însă pentru fragmente mici de text acestea sunt potrivite. Cu caractere grase vor fi redate lead-urile, iar cu cele cursive, citatele nu prea mari.

Nu se recomandă categoric aplicarea sublinierii (underline). Acest mijloc de evidențiere este o „moștenire" din epoca mașinilor de scris, fiind considerat apogeul prostului-gust în domeniul tipografiei.

Pentru a scoate lead-ul în evidență, va fi ales un anumit procedeu pentru întreg ziarul. Metoda cea mai simplă este paginarea cu caractere bold. Uneori lead-urile sunt prezentate aplicând un corp de literă ceva mai mare decât textul de bază. La fel, în cazul lead-urilor vom recurge și la letrine, precum și la alinierea stânga, astfel încât marginea din dreaptă să rămână „zdrențuită". Din contul acestui procedeu textul devine mai „aerisit".

Fonturile pentru titluri

Rămân valabile aceleași abordări și reguli ca și pentru textul de bază: va fi aplicat un singur font sau două. Pentru titlurile materialelor ce au legătură cu știrile va trebui ales un font unic.

Alt font poate fi ales pentru titlurile articolelor din alte compartimente ale ziarului (cele care nu au legătură cu știrile). Însă pentru astfel de materiale urmează a fi utilizat un singur font cu variațiuni. Procedeul propus va servi drept reper pentru cititori. Aceștia vor realiza că materialele care au titlurile tipărite cu un font sunt știri, iar cele tipărite cu font diferit se referă la alte compartimente ale publicației.

În titluri trebuie aplicate majuscule și minuscule. Cercetările au demonstrat că pentru a citi și percepe cuvintele tipărite doar cu majuscule oamenii au nevoie de un interval de timp mult mai mare decât pentru cele tipărite cu majuscule și minuscule. Același lucru este aplicabil și pentru publicitate. În cazuri excepționale, este admisibil să se utilizeze pentru titlul articolului de fond doar majuscule. În acest caz, dimensiunea corpului de literă va fi mărită în așa fel ca să fie eiliminate toate impedimentele de lizibilitate generate de majuscule.

Odată elaborat designul fontului (garnitura, corpul de literă, interlinia/interliniajul), acesta va fi aplicat succesiv pe toate paginile publicației.

Lățimea și numărul coloanelor

Pentru textul de bază lățimea optimă a coloanelor este de cca 4-5 cm, aceasta însemnând 6-10 cuvinte sau 35-60 de semne. Textul mai înghesuit, adică șmăluit, devine mai puțin lizibil. În procesul lecturii, ochiul efectuează o mișcare în zigzag. Dacă colonița este îngustă, ochiul „aleargă" dintr-o parte în alta. Mișcările nu mai sunt ritmice. Când colonița este aliniată centrat, mai multe cuvinte trebuie trecute dintr-un rând în altul, astfel că lungimea rândului se schimbă radical. Dacă rândurile sunt exagerat de lungi, ochiul se plictisește și mișcările încetinesc. Să găsești începutul rândului nou este chiar foarte greu. Respectivul procedeu este aplicat pentru a crea o anumită dispoziție. Un text despre business, unul energic, cum ar fi textul știristic, este de obicei încadrat într-o coloniță rezonabil de îngustă și dinamică, pe când în monografii și buclete pretențioase și scumpe designerul optează pentru rânduri lungi și „statice".

Cea mai lată coloniță nu va avea mai mult de 10-12 cm. Este dificil de a citi colonițele mai late, de aceea procesul de percepție va fi mult mai lent. Cititorul va fi nevoit să cuprindă cuvinte separate, nu grupuri de cuvinte concomitent.

Este inadmisibil să desparți colonițele prin linii (bara dintre coloane), decât în cazurile când aceasta e neapărat necesar pentru a delimita materialele din pagină. Liniile dintre coloane aglomerează pagina, mai indicate fiind spațiile albe dintre coloanele textului de bază. Vom ține cont de același principiu și în cazul liniilor de separare orizontale.

Liniile textului din coloanele diferite de pe aceeași pagină se vor situa la același nivel orizontal. În partea de jos liniile tuturor coloanelor trebuie să coincidă. Dacă aceasta se întâmplă (și nu ați modificat interlinierea stabilită de machetă) toate liniile se află la nivelul necesar.

Pe pagină nu vor rămâne „linii suspendate", așa-numitele „văduve" sau „orfani". Aceasta înseamnă că sfârșitul textului nu poate fi trecut în cealaltă coloană dacă ocupă un rând sau două. În următoarea coloană, putem trece un fragment de text doar dacă acesta ocupă nu mai puțin de trei rânduri.

Pentru ca textul să nu pară prea anost și monoton, acesta va fi despărțit prin alineate. Dar și în acest caz simțul măsurii va fi indicat: când sunt prea multe alineate, aceste elemente de text arată prea mărunte, iar fiind prea puține ele par exagerat de masive și voluminoase.

Vom urmări ca pe pagină să nu fie doar text. Astfel de pagini sunt numite de către gazetari „cărămizi", or, o cărămidă nu are nimic atractiv, cu atât mai mult cu cât paginile lipsite de elemente grafice prezintă dificultăți de lizibilitate.

Elementele articolului

Coloanele

Toate materialele articolului vor fi plasate cu grijă în blocuri dreptunghiulare. Este indicată diversificarea formei și a dimensiunii materialelor și ilustrațiilor. Formatul și locul vor corespunde priorității materialului. Nu este admisibilă paginarea textului în formă de „L" sau în formă de imagine în oglindă a literei „L". În redacții, respectivul procedeu este numit „cizmă" sau „ciubotă".

Divizând textul cu fotografii, infografică sau inserturi, le vom plasa în așa fel încât ochiul să poată desluși ușor și firesc continuarea textului. Privirea cititorului trebuie să surprindă instantaneu începutul textului și să nu-l caute pe parcursul lecturii respectivului material. Iată de ce fotografiile, infografica sau inserturile nu vor diviza un text integru. Este mai indicat ca respectivele elemente să fie plasate între părțile sau blocurile articolului separate între ele de intertitluri sau letrine (drop cap), adică litere cu corp mare plasate la începutul unui alineat.

Vom urmări echilibrul dintre dimensiunile titlului și ale textului. Toate textele diferă, astfel că și dimensiunile titlurilor vor fi diferite. Titlul nu trebuie să pară nici prea mare, dar nici prea mic. Materialele mai voluminoase cu titlu și fotografii mari trebuie plasate în partea de sus a paginii. Cu cât materialul este mai mic ca dimensiune, cu atât mai jos se va situa. Firește, cel mai mare titlu va însoți anume cel mai mare material și, respectiv, cel mai mic titlu va avea materialul cel mai mic.

Pentru a facilita percepția textelor prea mari la nivel vizual se recomandă de a recurge la letrine. În aceleași scopuri mai pot fi utilizate intertitlurile la fragmentele articolului.

Pentru edițiile de tip tabloid este recomandat un număr de 5-6 coloane. Dacă sunt mai puține coloane, rândurile vor fi prea lungi, iar în caz contrar – prea scurte. În colonițe mai înguste putem încadra conținuturile rubricilor de anunțuri și programele TV.

Distanța dintre elementele conexe ale paginii va fi aceeași, egală cu distanța dintre coloanele textului de bază. Aceeași distanță va separa: a) titlul de începutul articolului; b) titlul de fotografie; c) legenda la fotografie de fotografia propriu-zisă; d) o fotografie de alta; e) toate elementele conexe.

Distanța care separă elementele nelegate unele de altele va fi de două ori mai mare. Acesta este un alt reper pentru cititor. Astfel, cititorului îi sunt oferite indicii clare privind elementele care sunt legate între ele, fotografiile ce se referă la articol, titlurile ce se raportează la acesta etc.

Machetele pentru prima pagină și paginile interioare ale publicației întotdeauna se vor deosebi.

În procesul de paginare este indezirabil abuzul de ornamente în formă de rame sofisticate, fonturi decorative și ilustrații de prost-gust.

O tendință indiscutabil proastă și care se manifestă în special la ziarele mici și medii este inversarea culorilor (fundal închis și culoarea textului deschisă). Această modalitate este cea mai dificilă pentru lectură, potrivit unor studii. Dacă astfel de procedee sunt aplicate totuși, acestea urmează să fie reduse la minimum, spre exemplu, pentru evidențierea unor anumite elemente (titlurile articolelor, rubrici).

Pentru macheta unui ziar modern va fi benefică reducerea numărului de fonturi, stiluri și culori utilizate și mărirea dimensiunilor titlurilor și ilustrațiilor. Grație utilizării discrete a fonturilor, culorilor etc., vom putea evidenția mai bine elementele mai importante ale paginii, adică fotografiile, ilustrațiile, prezentarea grafică. Or, anume aceste elemente fac ziarul mai atractiv sub aspect vizual, iar dacă ne axăm pe acestea, „înzorzonarea" nu mai este necesară.

Infografica

Pentru vizualizarea știrilor se recomandă a utiliza grafica cu caracter informativ – hărți, tabele, diagrame, rating-uri, scheme etc. Cele mai simple elemente grafice cunoscute demult sunt hărțile care informează cititorul despre locația evenimentului la care se face referire în articol. Majoritatea articolelor mari se pretează la soluții grafice, cum ar fi tot felul de scheme. De exemplu, într-un material despre literatura pentru copii poate fi scoasă în evidență o listă a cărților recomandate pentru lectura copiilor. Ca să evităm repetiția, este mai indicat ca lista să fie separată de articol, să fie tipărită cu alte caractere, să i se dea un titlu ce poate fi încadrat într-o ramă.

La crearea infograficii, va avea prioritate caracterul informativ, nu cel artistic. O grafică sofisticată este inutilă dacă aceasta nu explică și nu completează articolul. Totodată, utilizarea diferitelor diagrame trebuie să fie diversă, în caz contrar, în loc de un design gazetăresc ne vom pomeni cu o prezentare specifică revistelor științifice, ceea ce va plictisi cititorul.

Inserturile

Un fragment mai important de text sau o frază relevantă culeasă cu caractere mai mari și prezentată în forma unui bloc de text independent, aplicându-se cadrarea sau marcarea cu ajutorul opțiunii „highligth", care dă evidențierea cu ajutorul liniilor, se numește **insert**. Insertul este recomandat mai ales în cazul articolelor care ocupă o pagină întreagă sau chiar două. Acesta va fi plasat în interiorul textului; un insert „descarcă" un text

masiv. Insertul joacă rolul unui lead și incită cititorul să lectureze textul. Insertul poate fi evidențiat adițional cu o pereche stilizată de ghilimele sau cu ghilimele simple.

Spațiul alb

Spațiile albe în pagină reprezintă unul dintre cele mai utile elemente. Spațiile albe ajută să creăm un ziar cu prezentare atractivă. Pentru separarea elementelor din pagină vom utiliza spațiile albe în loc de liniile negre. Trasând în pagină linii negre, designerul distruge spațiile albe făcând pagina mai aglomerată.

Plasând materialul în pagină, vom urmări ca toate petele albe să fie dispuse în jurul textului. Însă această regulă are și o excepție. În ultimul timp, în mai multe ziare de peste hotare, un spațiu alb echivalează cu 2-3 volume de spațiu dintre coloane și este plasat în cadrul articolului, ceea ce arată stilat și fresh. Destul de bine dă și spațiul dintre coloane suprapus cu un insert în formă de citat în partea de sus a unei coloane goale.

Fotografiile în ziar

Pe fiecare pagină, ar trebui să existe o fotografie principală. Dimensiunile fețelor din fotografii nu vor fi mai mici decât o monedă de 25-50 de bani. Când fețele sunt prea mici, vom mări fotografiile. Este necesar să ne preocupăm și de echilibrul materialului ilustrativ din pagină. Cititorului trebuie să-i fie clar la ce material se referă imaginea.

Fotografiile trebuie să fie însoțite de text aproape întotdeauna. Excepție ar putea fi imaginile ilustrative fără legendă din materialele de divertisment, din textele publicitare, din programele TV etc. La fel, o inscripție nu este neapărat necesară când este publicată o fotografie extrem de relevantă care uneori poate înlocui chiar un articol întreg, de exemplu, o fotografie mare de la executarea lui Saddam Hussein. Un prim-plan al feței și ochilor lui Saddam Hussein cu ștreangul la gât nu mai necesită comentarii. Însă astfel de fotografii relevante sunt extrem de rare.

Legenda la fotografie trebuie să sugereze expres: de ce a fost publicată poza, cine sunt persoanele din imagine, dacă poza conține ceva interesant și important pe care cititorul ar putea să nu-l observe. Textul care însoțește fotografia este redactat la timpul prezent, fiind plasat cu litere mai mari decât textul de bază. La fel, se recomandă de a utiliza caracterele grase (bold). Dacă la text a fost utilizat un font "serif", atunci pentru legendă vom alege un "sans-serif". Nu sunt prea indicate legendele plasate chiar pe fotografie, căci acestea, în primul rând, acoperă o parte din imagine, iar în al doilea rând, nu sunt prea lizibile, mai ales că la noi în țară calitatea poligrafiei nu este prea bună.

E bine să urmărim ca sub fiecare fotografie sau alături de aceasta să fie indicat autorul și sursa de unde a fost preluată. Dacă imaginea a fost selectată din Internet, este bine să se precizeze de pe ce site a fost preluată. Când este publicată o fotografie din arhivele ziarului sau din colecția unei persoane, este necesar de precizat: „Fotografie din arhiva ziarului" sau „Fotografie din colecția..." etc.

Dacă pentru ilustrare nu au fost utilizate fotografii originale sau regizate, acest lucru va fi indicat sub fotografie sau alături, recurgându-se la caractere mai mici decât cele pentru legendă. În aceste cazuri se va preciza: „fotografie ilustrativă" sau „fotografie regizată". Dacă articolul este ilustrat de un colaj, vom informa cititorul despre acest lucru, indicând și numele autorului respectivului colaj.

Odată aleasă amplasarea semnăturilor la fotografii, a autorilor care le-au realizat și a inscripțiilor de tipul „fotografie ilustrativă" sau „fotografie regizată", aceasta va fi aplicată pentru toate paginile publicației. Este interzis ca pe anumite pagini inscripțiile să fie plasate pe fotografie, pe unele – sub fotografie, iar pe altele – într-o parte și vertical. Același lucru va fi respectat și la textele care însoțesc fotografia.

La rubricile de știri și reportaje vor fi realizate fotografii de la eveniment. Astfel de imagini trebuie să demonstreze ceea ce a avut loc în realitate, iată de ce orice simulare în acest caz este contraindicată.

Pentru publicarea interviurilor, portretelor jurnalistice sau pentru familiarizarea cu autorii celor mai importante materiale sunt recomandate fotografiile de tip „portret". Acestea pot fi individuale sau de grup. În ultimul caz, poza va fi mărită pentru ca cititorul să deslușească bine persoanele din imagine.

Pentru a ilustra articolele și a le conferi mai multă credibilitate, vor fi utilizate reproducțiile foto, adică copiile scanate ale documentelor, fragmentelor din articole din ziare și reviste.

Pentru schițele fotografice nu se recomandă să se utilizeze mai puțin de trei fotografii care redau filmul unui eveniment. Este necesar ca fotograful să redea povestea destul de captivant și viu fără a uita însă și de detalii, altfel riscând să prezinte doar o serie plictisitoare de imagini disparate.

Periodic, ziarele vor publica și imagini realizate cu camerele telefoanelor mobile, dacă subiectul este inedit, relevant, interesant și senzațional, în cazul când redacția nu dispune de alte imagini de la respectivul eveniment. În astfel de situații, putem face anumite concesii la capitolul calitatea imaginii. Uneori o calitate mai proastă a imaginii face poza mai veridică, însă și în acest caz nu trebuie să exagerăm.

Dacă redacția nu dispune de imagini realizate chiar în cadrul evenimentului, ar putea fi folosite fotografii post-eveniment care reflectă consecințele acestuia. La fel putem utiliza imaginile realizate de martori oculari sau fotografiile regizate ce reconstituie evenimentul.

Pentru a diversifica paginarea, redacția trebuie să dispună de fotografii de la eveniment realizate din unghiuri diferite, în plan orizontal și vertical.

Imaginea va reda mișcarea; persoanele din imagine nu trebuie să pozeze. Fotografia trebuie să redea dispoziția, emoțiile.

Compoziția foto va fi compactă, fără viduri. În imagine va exista doar un centru compozițional, altfel atenția privitorului se dispersează. Grație asimetriei, imaginea este percepută mai bine.

Numărul de persoane din imagine trebuie limitat, dacă nu dorim să creăm un efect de mulțime. 3-4 persoane sunt mai indicate decât 10-12.

Aproape pe fiecare imagine vor fi prezente și persoane, altfel vom obține un cadru numit în limbajul de specialitate al redacțiilor „peisaj selenar”.

Uneori este indicat să întoarcem camera, adică să filmăm nu doar acțiunea, dar și reacția la această acțiune, de exemplu, suporterii.

Imaginea va transmite un mesaj, nu doar va ilustra textul; sunt necesare cadre relevante, care „vorbesc”. Atenția cititorului întotdeauna este captată de imaginile cu copii, animale, vedete și VIP-uri, pozele mai haioase, fotografiile de gen.

Lățimea fotografiei va fi divizibilă la lățimea coloanei, asta însemnând că o fotografie trebuie să ocupe una, două sau trei și mai multe coloane, dar nu 1,5 sau 2,3 din lățimea coloniței. Se mai întâmplă cazuri când fotografia „nimerește” parțial în colonița de alături, însă astfel de situații sunt inadmisibile. Sunt permise ca excepție doar cazurile când fotografia este tăiată după contur și se „izbește” de text, iar textul în acest caz o „învăluie”.

O fotografie frumoasă trebuie să fie elementul dominant al paginii. La paginarea materialelor și ilustrațiilor este necesar să ținem cont de amplasarea fotografiei sau a fotografiilor. O pagină este montată în jurul fotografiei. Se recomandă să elaborăm designul paginii ținând cont de faptul că cititorul observă în primul rând fotografia.

Dacă redacția dispune de o fotografie bună, ea va fi plasată la dimensiune mare. Aceasta va atrage atenția cititorului asupra paginii și, implicit, asupra articolului. O fotografie frumoasă va fi momentul-cheie în prezentarea paginii realizate de designer.

Fotografiile vor fi cadrate, nu publicate în forma lor inițială. În acest caz chiar și o fotografie ordinară poate fi transformată în una bună dacă-i vor fi tăiate reușit marginile. Este esențial să găsim cea mai importantă parte

a imaginii, să accentuăm acțiunea, să eliminăm tot ce este inutil, mai ales spațiile „goale". Pentru a concentra atenția asupra acțiunii putem chiar decupa mâinile sau picioarele cuiva.

Este recomandabil de a prezenta fotografiile în formă de dreptunghi maxim (orizontal) sau profund (vertical). Forma pătrată este anostă. Cu cât mai mult ne vom detașa de pătrat cu atât mai interesantă va fi fotografia.

Dacă într-o pagină sunt mai multe fotografii, acestea trebuie să se deosebească în funcție de dimensiune și formă. Ca excepție poate fi paginarea unei serii de fotografii ce amintește de o peliculă cinematografică, precum și punerea în pagină a unor mini-interviuri cu mai multe persoane, pe o anumită temă, însoțite de portretele acestora.

Cele mai bune fotografii vor fi rezervate pentru pagina întâi. Este mai bine să plasăm respectivele poze pe prima pagină, chiar dacă articolul la care se referă este inserat pe una dintre paginile interioare. În inscripția care însoțește fotografia putem îndemna cititorul să deschidă pagina respectivă pentru a citi materialul. Aceeași fotografie, însă de dimensiuni mai mici, poate fi repetată și în interiorul ziarului.

Când plasăm câteva fotografii conexe într-o schiță fotografică, evidențiem una dintre ele ca principala. Aceasta trebuie să fie de două ori mai mare ca celelalte. Toate fotografiile vor fi plasate în pagină în așa fel încât să se atingă. În acest caz, impactul fotografiilor este mai mare, acesta reducându-se atunci când imaginile sunt dispersate în pagină și sunt divizate de text.

Înainte de publicare, vom identifica „linia de forță" a fotografiei. În majoritatea cazurilor fețele din imagini sunt orientate spre stânga sau spre dreapta. Când fotografia redă o mișcare, aceasta are o anumită direcție; în cazul portretului sau al „fotografiei capului" direcția este sugerată de ochi și umeri. Stabilind direcția, vom crea designul paginii astfel încât toate fotografiile „să privească" în interiorul paginii, nu în exteriorul ei. Fotografiile vor fi orientate spre articolul pe care-l însoțesc, nu în sens invers. Când grupăm imagini pentru schița fotografică, acestea trebuie să fie orientate unele spre altele, nu în direcții opuse.

Este indicat de a desena fotografiilor un contur, utilizând o linie foarte subțire. Astfel putem evidenția fotografia în pagină, îi putem imprima mai mult dramatism. Un atare procedeu permite să se perfecționeze calitatea tuturor fotografiilor din ziarul dvs. La fotografiile cu fundal alb linia este imperios necesară, pentru ca imaginea să nu se contopească cu fundalul alb al paginii. Linia care evidențiază fotografia va fi trasată exact pe conturul imaginii. Vom evita spațiile albe între fotografie și linia de contur, însă regula aceasta nu este o dogmă, deoarece mai multe publicații de calitate nu recurg la cadrarea imaginilor.

Anexa 3

SELECȚIE DIN LEGISLAȚIA ÎN VIGOARE A REPUBLICII MOLDOVA

Constituția Republicii Moldova

Articolul 21. Prezumția nevinovăției

Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată pînă cînd vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

Articolul 28. Viața intimă, familială și privată

Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.

Articolul 29. Inviolabilitatea domiciliului

(1) Domiciliul și reședința sînt inviolabile. Nimeni nu poate pătrunde sau rămîne în domiciliul sau în reședința unei persoane fără consimțămîntul acesteia.

Articolul 30. Secretul corespondenței

(1) Statul asigură secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare.

Articolul 31. Libertatea conștiinței

(1) Libertatea conștiinței este garantată. Ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.

Articolul 32. Libertatea opiniei şi a exprimării

(1) Oricărui cetăţean îi este garantată libertatea gîndirii, a opiniei, precum şi libertatea exprimării în public prin cuvînt, imagine sau prin alt mijloc posibil.

Articolul 33. Libertatea creaţiei

(1) Libertatea creaţiei artistice şi ştiinţifice este garantată. Creaţia nu este supusă cenzurii.

(2) Dreptul cetăţenilor la proprietatea intelectuală, interesele lor materiale şi morale ce apar în legătură cu diverse genuri de creaţie intelectuală sînt apărate de lege.

Articolul 34. Dreptul la informaţie

(1) Dreptul persoanei de a avea acces la orice informaţie de interes public nu poate fi ingrădit.

(2) Autorităţile publice, potrivit competenţelor ce le revin, sînt obligate să asigure informarea corectă a cetăţenilor asupra treburilor publice şi asupra problemelor de interes personal.

(3) Dreptul la informaţie nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecţie a cetăţenilor sau siguranţa naţională.

(4) Mijloacele de informare publică, de stat sau private, sînt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice.

(5) Mijloacele de informare publică nu sînt supuse cenzurii.

Articolul 117. Caracterul public al dezbaterilor judiciare

În toate instanţele judecătoreşti şedinţele de judecată sînt publice. Judecarea proceselor în şedinţă închisă se admite numai în cazurile stabilite prin lege, cu respectarea tuturor regulilor de procedură.

Legea cu privire la libertatea de exprimare

Articolul 2. Noţiuni principale

Termenii şi expresiile utilizate în prezenta lege au următoarele semnificaţii:

defăimare – răspîndire a informaţiei false care lezează onoarea, demnitatea şi/sau reputaţia profesională a persoanei; …

informaţie – orice expunere de fapt, opinie sau idee sub formă de text, sunet şi/sau imagine;

fapt – eveniment, proces sau fenomen care a avut sau are loc în condiții concrete de loc și timp și a cărui veridicitate poate fi dovedită;

judecată de valoare – opinie, comentariu, teorie sau idee care reflectă atitudinea față de un fapt, a cărei veridicitate este imposibil de dovedit; …

cenzură – denaturare nejustificată a materialului jurnalistic sau interzicere nejustificată de a răspîndi anumite informații de către conducerea mass-mediei; orice manifestare a autorităților publice sau a persoanelor care exercită funcții publice de ingerință în activitatea editorială a mass-mediei sau a angajaților acesteia ori de împiedicare a tirajării sau a răspîndirii informației;

informație despre viața privată și de familie – orice informație, inclusiv imagine, privind viața familială, viața la domiciliu, corespondența și conținutul ei, sănătatea și defectele fizice, orientarea și viața sexuală, precum și comportamentul persoanei, în condițiile în care persoana contează, în mod rezonabil, pe intimitate;

interes public – interes al societății (și nu simpla curiozitate a indivizilor) față de evenimentele ce țin de exercitarea puterii publice într-un stat democratic sau față de alte probleme care, în mod normal, trezesc interesul societății sau al unei părți a ei; …

persoană publică – persoană care exercită funcții publice sau o altă persoană care, datorită statutului, poziției sociale sau altor circumstanțe, trezește interesul public; …

investigație jurnalistică – cercetare rezonabilă a faptelor de către mass-media pentru realizarea unui material jurnalistic; …

discurs care incită la ură – orice formă de exprimare care provoacă, propagă, promovează sau justifică ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de ură fondate pe intoleranță.

Articolul 3. Libertatea de exprimare

(1) Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de a căuta, de a primi și de a comunica fapte și idei.

(2) Libertatea de exprimare protejează atît conținutul, cît și forma informației exprimate, inclusiv a informației care ofensează, șochează sau deranjează.

(3) Exercitarea libertății de exprimare poate fi supusă unor restrîngeri prevăzute de lege, necesare într-o societate democratică pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, pentru a apăra ordinea și a preveni infracțiunile, pentru a proteja sănătatea și morala, reputația sau drepturile altora, pentru a împiedica divulgarea

de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

(4) Restrîngerea libertății de exprimare se admite doar pentru protejarea unui interes legitim prevăzut la alin.(3) și doar în cazul în care restrîngerea este proporțională cu situația care a determinat-o, respectîndu-se echilibrul just dintre interesul protejat și libertatea de exprimare, precum și libertatea publicului de a fi informat.

(5) Garanțiile privind libertatea de exprimare nu se extind asupra discursurilor care incită la ură sau la violență.

Articolul 4. Libertatea de exprimare a mass-mediei

(1) Statul garantează libertatea de exprimare a mass-mediei. Nimeni nu poate interzice sau împiedica mass-media să răspîndească informații de interes public decît în condițiile legii.

(2) Mass-media are sarcina de a informa publicul asupra problemelor de interes public și de a efectua, în conformitate cu responsabilitățile sale, investigații jurnalistice în probleme de interes public.

(3) Pe lîngă garanțiile prevăzute la art.3, libertatea de exprimare a mass-mediei admite și un anumit grad de exagerare sau chiar provocare, cu condiția să nu se denatureze esența faptelor.

Articolul 5. Interzicerea cenzurii în mass-media

(1) Independența editorială a mass-mediei este recunoscută și garantată de lege. Cenzura este interzisă.

(2) Se interzice ingerința în activitatea editorială a mass-mediei, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. În cazul în care ingerința este prevăzută de lege, ea urmează a fi interpretată limitativ.

Articolul 6. Libertatea publicului de a fi informat

(1) Orice persoană are libertatea de a primi informații de interes public prin intermediul mass-mediei.

(2) Apărarea onoarei, demnității sau reputației profesionale nu poate prevala asupra libertății publicului de a primi informații de interes public.

Articolul 7. Dreptul la respectul onoarei, demnității și reputației profesionale

(1) Orice persoană are dreptul la apărarea onoarei, demnității și reputației sale profesionale lezate prin răspîndirea relatărilor false cu privire la

fapte, a judecăților de valoare fără substrat factologic suficient sau prin injurie.

(2) Persoana lezată prin răspîndirea unor relatări cu privire la fapte poate fi restabilită în drepturi dacă informația cumulează următoarele condiții:

a) este falsă;

b) este defăimătoare;

c) permite identificarea persoanei vizate de informație.

(3) Persoana care se consideră lezată în modul stabilit la alin.(2) poate solicita rectificarea sau dezmințirea informației, precum și repararea prejudiciului moral și material cauzat.

(4) Persoana lezată prin răspîndirea unor judecăți de valoare poate fi restabilită în drepturi dacă judecățile de valoare cumulează următoarele condiții:

a) nu se bazează pe un substrat factologic suficient;

b) au un caracter defăimător;

c) permit identificarea persoanei vizate de informație.

(5) Persoana care se consideră lezată în modul stabilit la alin.(4) poate solicita rectificarea sau dezmințirea informației, sau publicarea unei replici, precum și repararea prejudiciului moral și material cauzat.

(8) Nimeni nu poate fi tras la răspundere pentru stilul umoristic și satiric dacă prin folosirea acestuia nu se induce în eroare publicul în privința faptelor.

Articolul 9. Libertatea de a critica statul, autoritățile publice și persoanele care exercită funcții publice

(1) Orice persoană are dreptul de a critica statul și autoritățile publice.

(4) Persoanele care exercită funcții publice pot fi supuse criticii, iar acțiunile lor – verificării din partea mass-mediei, în ceea ce privește modul în care și-au exercitat sau își exercită atribuțiile, în măsura în care acest lucru este necesar pentru a asigura transparența și exercitarea responsabilă a atribuțiilor lor.

Articolul 10. Dreptul la respectul vieții private și de familie

(1) Orice persoană are dreptul la respectul vieții private și de familie.

(2) Dreptul la respectul vieții private și de familie nu se extinde asupra informațiilor despre viața privată și de familie răspîndite cu acordul ex-

pres sau tacit al persoanei sau obținute în locurile publice cînd persoana nu poate conta, în mod rezonabil, pe intimitate.

(3) Nimeni nu poate fi tras la răspundere pentru că a făcut publice informații despre viața privată și de familie a persoanei dacă interesul public de a le cunoaște depășește interesul persoanei vizate de a nu răspîndi informația.

Articolul 11. Dreptul persoanelor publice și al persoanelor fizice care exercită funcții publice la respectul vieții private și de familie

(1) Persoanele publice și persoanele fizice care exercită funcții publice au dreptul la respectul vieții private și de familie.

(2) Informațiile despre viața privată și de familie a persoanelor publice și a persoanelor fizice care exercită funcții publice pot fi dezvăluite dacă aceste informații prezintă interes public. Răspîndirea informațiilor respective nu trebuie să ducă la prejudicii nejustificate terților.

(3) Dacă persoanele publice și persoanele fizice care exercită funcții publice provoacă ele însele atenția asupra aspectelor din viața lor privată și de familie, mass-media are dreptul să cerceteze aceste aspecte.

Articolul 12. Dreptul la prezumția nevinovăției

(1) Orice persoană acuzată de săvîrșirea unei infracțiuni sau contravenții este prezumată nevinovată pînă cînd vinovăția sa va fi dovedită în mod legal printr-o hotărîre judecătorească irevocabilă.

(4) Persoanele care nu reprezintă autoritățile publice și nu pot influența în niciun fel derularea procesului intentat, inclusiv mass-media, au dreptul să-și exprime opinia privind vinovăția unei persoane cu condiția ca:

a) din contextul exprimării să reiasă clar că pînă la momentul dat nu există o hotărîre judecătorească irevocabilă de condamnare a persoanei respective;

b) din contextul exprimării să reiasă clar că este vorba de opinii, și nu de fapte confirmate;

c) faptele pe care se bazează comentariile privind vinovăția unei persoane și calitatea procesuală a acesteia să fie expuse cu precizie.

Articolul 13. Protecția surselor de informare

(1) Mass-media și orice persoană care efectuează o activitate cu caracter jurnalistic de colectare, de primire și de distribuire a informației către public, precum și persoana care colaborează cu acestea, care au ob-

ținut informații de la o sursă, au dreptul de a nu dezvălui identitatea sursei sau orice informații care ar putea duce la identificarea sursei.

(4) În cadrul unui proces penal, organul de urmărire penală sau instanța de judecată, în condițiile legii, poate obliga persoana să divulge sursa de informare dacă sînt întrunite cumulativ următoarele condiții:

a) dosarul penal vizează infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave;

b) divulgarea sursei este absolut necesară pentru urmărirea penală;

c) au fost epuizate toate posibilitățile de a identifica sursa de informare prin alte mijloace.

Articolul 15. Cererea prealabilă

(1) Persoana care se consideră defăimată poate solicita, prin cerere prealabilă, autorului informației și/sau persoanei juridice care a răspîndit-o rectificarea sau dezmințirea informației defăimătoare, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor și compensarea prejudiciului cauzat. …

(2) Cererea prealabilă se depune în termen de 20 de zile de la data la care persoana a aflat sau trebuia să afle despre informația defăimătoare. Acesta este un termen de prescripție. …

Articolul 16. Procedura de examinare a cererii prealabile

(1) Cererea prealabilă se examinează în termen de 5 zile de către autorul informației și, după caz, de către persoana juridică ce a răspîndit această informație.

(2) Dacă se constată că informația la care se referă cererea prealabilă este falsă sau nu se bazează pe un substrat factologic suficient, persoana juridică ce a răspîndit informația sau autorul informației satisface cererea prealabilă, fiind obligat să efectueze, după caz, rectificarea sau dezmințirea informației defăimătoare, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor și compensarea, la cerere, a prejudiciilor cauzate.

(3) Rectificarea sau dezmințirea informației, acordarea dreptului la replică sau exprimarea scuzelor se efectuează în termen de 15 zile de la data examinării cererii prealabile, iar dacă informația a fost răspîndită de mass-media și publicația sau emisiunea care a răspîndit această informație apare mai rar decît o dată la 15 zile, în următorul număr sau emisiune.

Articolul 28. Exonerarea de răspundere a mass-mediei pentru preluarea informaţiilor

(1) Responsabilitatea mass-mediei pentru preluarea relatărilor false cu privire la fapte şi/sau a judecăţilor de valoare fără substrat factologic suficient nu survine în cazul în care aceste informaţii au fost răspîndite:

a) în documentele sau comunicatele autorităţilor publice;

b) în cadrul şedinţelor autorităţilor publice, de către persoanele care exercită funcţii publice sau persoanele invitate pentru a participa la aceste şedinţe;

c) în cadrul urmăririi penale sau al unui proces judiciar, de către participanţii la proces, inclusiv martorii, de organul de urmărire penală sau instanţa de judecată;

d) în cererile, scrisorile sau plîngerile cu privire la încălcarea drepturilor şi intereselor legitime, expediate autorităţilor publice pentru examinare.

(2) Mass-media nu poartă răspundere materială pentru preluarea cu bună-credinţă a relatărilor false cu privire la fapte şi/sau a judecăţilor de valoare fără substrat factologic suficient, care vizează chestiuni de interes public, dacă acestea:

a) se conţin în comunicatele de presă ale altor persoane decît autorităţile publice;

b) se conţin în creaţiile de autor, care nu pot fi redactate, sau în emisiunile difuzate în direct;

c) se conţin în declaraţiile, scrise sau verbale, ale altor persoane;

d) au fost răspîndite anterior de alte mass-media;

e) cad sub incidenţa altor cazuri stabilite de lege.

(3) În cazul exonerării de răspundere în temeiul alin.(2), mass-media poate fi obligată să dezmintă relatările false cu privire la fapte sau să acorde dreptul la replică.

(4) Mass-media nu este exonerată de răspundere dacă subscrie informaţiei.

Articolul 29. Compensarea prejudiciului moral

(1) Instanţa de judecată va acorda o compensaţie de natură să aducă satisfacţie persoanei lezate. La stabilirea cuantumului compensaţiei pentru prejudiciul moral, acordată persoanei fizice, instanţa de judecată va lua în consideraţie caracterul şi gravitatea suferinţelor fizice şi psihice cauzate reclamantului, caracterul informaţiei răspîndite, gradul de răspîndire a informaţiei, personalitatea reclamantului, reputaţia pîrîtului,

gradul de vinovăție a pîrîtului, consecințele răspîndirii informației defăimătoare, starea materială a reclamantului și cea a pîrîtului, publicarea rectificării, dezmințirii sau acordarea dreptului la replică pînă la depunerea cererii de chemare în judecată și alte circumstanțe importante pentru examinarea cauzei.

(2) Se acordă compensație pentru prejudiciul moral cauzat persoanei publice doar în cazul în care persoana publică a fost defăimată cu rea-credință.

(5) Compensarea prejudiciilor morale cauzate de mass-media prin răspîndirea unor informații de interes public care s-au dovedit a fi false sau fără un substrat factologic suficient se efectuează doar în cazul în care mass-media a acționat cu rea-credință sau cu încălcarea altor obligații profesionale.

Legea presei

Articolul 16. Aprobarea difuzării informației

(1) Fiecare număr al publicației periodice și fiecare informație a agenției de presă pot fi difuzate numai după ce redactorul (redactorul-șef), conducătorul agenției sau persoana învestită cu acest drept aprobă ieșirea de sub tipar a numărului sau difuzarea informației, respectîndu-se drepturile și interesele legitime ale autorilor și ale fondatorului (cofondatorilor). În cazul preluării informației din altă publicație, se indică denumirea, numărul și data apariției publicației.

Articolul 20. Drepturile și obligațiile jurnalistului

(1) În scopul exercitării atribuțiilor profesionale, jurnalistul are dreptul:

a) să obțină și să difuzeze informații;

b) să fie primit în audiență de persoane oficiale;

c) să facă imprimări audiovizuale, să filmeze și să fotografieze;

d) să asiste la ședințele publice ale instanțelor de judecată de orice nivel;

e) să aibă acces în zonele calamităților naturale, să asiste la mitinguri, demonstrații și la alte manifestații publice;

f) să se adreseze oricărei instituții pentru a verifica faptele și circumstanțele vizate în anumite materiale;

g) să renunțe la pregătirea și semnarea unui material, dacă acesta vine în contradicție cu convingerile sale;

h) să-și retragă semnătura de sub un material al cărui conținut, după părerea sa, a fost denaturat în procesul redactării; ...

(2) Confiscarea notițelor jurnalistului este interzisă. Mijloacele lui tehnice pot fi ridicate numai în cazul în care servesc drept probă într-o cauză penală.

(3) Statul garantează apărarea onoarei și demnității jurnalistului, îi ocrotește sănătatea, viața și bunurile.

(4) Obligațiile jurnalistului decurg din legislația în vigoare, din prezenta lege și din etică profesională.

Legea privind accesul la informație

Articolul 6. Informațiile oficiale

(1) În sensul prezentei legi, informații oficiale sînt considerate toate informațiile aflate în posesia și la dispoziția furnizorilor de informații, care au fost elaborate, selectate, prelucrate, sistematizate și/sau adoptate de organe ori persoane oficiale sau puse la dispoziția lor în condițiile legii de către alți subiecți de drept.

Articolul 7. Informațiile oficiale cu accesibilitate limitată

(1) Exercitarea dreptului de acces la informație poate fi supusă doar restricțiilor reglementate prin lege organică și care corespund necesităților:

a) respectării drepturilor și reputației altei persoane;

b) protecției securității naționale, ordinii publice, ocrotirii sănătății sau protecției moralei societății.

(2) În conformitate cu alineatul (1) al prezentului articol, accesul la informațiile oficiale nu poate fi îngrădit, cu excepția:

a) informațiilor atribuite la secret de stat, reglementate prin lege organică, a căror divulgare neautorizată sau pierdere poate aduce atingere intereselor și/sau securității Republicii Moldova;

b) informațiilor confidențiale din domeniul afacerilor, prezentate instituțiilor publice cu titlu de confidențialitate, reglementate de legislația privind secretul comercial, și care țin de producție, tehnologie, administrare, finanțe, de altă activitate a vieții economice, a căror divulgare (transmitere, scurgere) poate atinge interesele întreprinzătorilor;

c) informațiilor cu caracter personal, a căror divulgare este considerată drept o imixtiune în viața privată a persoanei, protejată de legislație,

accesul la care poate fi admis numai cu respectarea prevederilor articolului 8 din prezenta lege;

d) informațiilor ce țin de activitatea operativă și de urmărire penală a organelor de resort, dar numai în cazurile în care divulgarea acestor informații ar putea prejudicia urmărirea penală, interveni în desfășurarea unui proces de judecată, lipsi persoana de dreptul la o judecare corectă și imparțială a cazului său, ori ar pune în pericol viața sau securitatea fizică a oricărei persoane - aspecte reglementate de legislație;

e) informațiilor ce reflectă rezultatele finale sau intermediare ale unor investigații științifice și tehnice și a căror divulgare privează autorii investigațiilor de prioritatea de publicare sau influențează negativ exercitarea altor drepturi protejate prin lege.

(5) Nimeni nu poate fi pedepsit pentru că a făcut publice anumite informații cu accesibilitate limitată, dacă dezvăluirea informațiilor nu atinge și nu poate să atingă un interes legitim legat de securitatea națională sau dacă interesul public de a cunoaște informația depășește atingerea pe care ar putea să o aducă dezvăluirea informației.

Articolul 8. Accesul la informația cu caracter personal

(1) Informația cu caracter personal o constituie datele ce se referă la o persoană privată identificată sau identificabilă, a cărei dezvăluire ar constitui o violare a intimității persoanei, face parte din categoria informației confidențiale despre persoane. În sensul prezentei legi, nu constituie informație confidențială datele ce țin exclusiv de identificarea persoanelor (date ce se conțin în buletinele de identitate).

Articolul 10. Drepturile solicitanților

(3) Orice persoană care solicită acces la informații în conformitate cu prezenta lege este absolvită de obligația dea-și justifica interesul pentru informațiile solicitate.

Legea privind protecția datelor cu caracter personal

Articolul 3. Noțiuni principale

Termenii și expresiile utilizate în prezenta lege au următoarele semnificații:

date cu caracter personal – orice informație referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă (subiect al datelor cu caracter personal). Persoana identificabilă este persoana care poate fi identificată, direct sau indirect, prin referire la un număr de identificare sau la unul ori mai mul-

te elemente specifice identității sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale;

categorii speciale de date cu caracter personal – datele care dezvăluie originea rasială sau etnică a persoanei, convingerile ei politice, religioase sau filozofice, apartenența socială, datele privind starea de sănătate sau viața sexuală, precum și cele referitoare la condamnările penale, măsurile procesuale de constrîngere sau sancțiunile contravenționale;

Articolul 5. Prelucrarea datelor cu caracter personal

(1) Prelucrarea datelor cu caracter personal se efectuează cu consimțămîntul subiectului datelor cu caracter personal.

(5) Consimțămîntul subiectului datelor cu caracter personal nu este cerut în cazurile în care prelucrarea este necesară pentru:

a) executarea unui contract la care subiectul datelor cu caracter personal este parte sau pentru luarea unor măsuri înaintea încheierii contractului, la cererea acestuia; …

d) executarea sarcinilor de interes public sau care rezultă din exercitarea prerogativelor de autoritate publică cu care este învestit operatorul sau terțul căruia îi sînt dezvăluite datele cu caracter personal;

e) realizarea unui interes legitim al operatorului sau al terțului căruia îi sînt dezvăluite datele cu caracter personal, cu condiția ca acest interes să nu prejudicieze interesele sau drepturile și libertățile fundamentale ale subiectului datelor cu caracter personal; …

Articolul 6. Prelucrarea categoriilor speciale de date cu caracter personal

(1) Prelucrarea categoriilor speciale de date cu caracter personal este interzisă, cu excepția cazurilor în care:

a) subiectul datelor cu caracter personal și-a dat consimțămîntul. ...;

b) prelucrarea este necesară pentru îndeplinirea obligațiilor sau drepturilor specifice ale operatorului în domeniul dreptului muncii, cu respectarea garanțiilor prevăzute de lege și ținîndu-se cont de faptul că o eventuală dezvăluire către un terț a datelor cu caracter personal prelucrate în acest scop poate fi efectuată numai dacă există o obligație legală a operatorului în acest sens; …

d) prelucrarea este efectuată în contextul activităților legitime de către asociații obștești, partide și alte organizații social-politice, de către sindicate, asociații de patronat, organizații filozofice sau religioase, organizații cooperatiste necomerciale, cu condiția ca prelucrarea să se refere

numai la membrii acestora sau la persoanele cu care acestea au contacte permanente în legătură cu scopurile lor și cu condiția ca datele să nu fie dezvăluite terților fără consimțămîntul subiecților datelor cu caracter personal;

e) prelucrarea se referă la date făcute publice în mod voluntar și manifest de către subiectul datelor cu caracter personal;

f) prelucrarea este necesară pentru constatarea, exercitarea sau apărarea unui drept în justiție al subiectului datelor cu caracter personal;

g) prelucrarea este necesară în scopul asigurării securității statului, cu condiția ca aceasta să se efectueze cu respectarea drepturilor subiectului datelor cu caracter personal și a celorlalte garanții prevăzute de prezenta lege.

Articolul 8. Prelucrarea datelor cu caracter personal referitoare la condamnări penale, măsuri procesuale de constrîngere sau sancțiuni contravenționale

(1) Prelucrarea datelor cu caracter personal referitoare la condamnări penale, măsuri procesuale de constrîngere sau sancțiuni contravenționale poate fi efectuată numai de către sau sub controlul autorităților publice, în limitele competențelor acordate și în condițiile stabilite prin legile ce reglementează aceste domenii.

(2) Registrul informațiilor criminalistice și criminologice este ținut de Ministerul Afacerilor Interne.

Articolul 10. Prelucrarea datelor cu caracter personal și libertatea de exprimare

Prevederile art.5, 6 și 8 nu se aplică în situația în care prelucrarea datelor cu caracter personal se face exclusiv în scopuri jurnalistice, artistice sau literare, dacă aceasta se referă la date care au fost făcute publice în mod voluntar și manifest de către subiectul datelor cu caracter personal sau la date care sînt strîns legate de calitatea de persoană publică a subiectului datelor cu caracter personal sau de caracterul public al faptelor în care acesta este implicat, în condițiile Legii cu privire la libertatea de exprimare.

Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe

Articolul 3. Noțiuni principale

În prezenta lege se utilizează următoarele noțiuni:

autor – persoană fizică prin a cărei activitate creatoare a fost creată opera;

valorificare – orice acţiune ce ţine de utilizarea sub orice formă şi în orice mod a obiectelor dreptului de autor, ale drepturilor conexe sau ale altor drepturi protejate de prezenta lege;

Articolul 5. Condiţiile de protecţie

(6) Protecţia dreptului de autor se extinde asupra formei de exprimare, dar nu se extinde asupra ideilor, teoriilor, descoperirilor ştiinţifice, procedeelor, metodelor de funcţionare sau asupra conceptelor matematice ca atare şi nici asupra invenţiilor cuprinse într-o operă, oricare ar fi modul de preluare, explicare sau de exprimare.

Articolul 7. Opere protejate de dreptul de autor

(1) Dreptul de autor se extinde asupra operelor literare, artistice şi ştiinţifice exprimate în următoarele forme:

a) scrisă (manuscris, text dactilografiat, partitură etc.); ...

d) de imagine (desen, schiţă, pictură, plan, fotocadru etc.); ...

(2) Obiecte ale dreptului de autor sînt:

a) operele literare (povestiri, eseuri, romane, poezii etc.); ...

k) operele fotografice şi operele obţinute printr-un procedeu analog fotografiei; ...

(3) Fără a prejudicia drepturile autorului operei originale, de asemenea, se protejează prin dreptul de autor operele derivate şi integrante la baza cărora stau una ori mai multe opere şi/sau oricare alte materiale preexistente, şi anume:

a) traducerile, adaptările, adnotările, aranjamentele muzicale şi orice alte transformări ale operelor literare, artistice sau ştiinţifice, cu condiţia că constituie rezultate ale creaţiei intelectuale;

b) culegerile de opere literare, artistice ori ştiinţifice (enciclopediile şi antologiile, compilaţiile altor materiale sau date, indiferent dacă sînt ori nu protejate, inclusiv bazele de date), cu condiţia că, din considerentul de selectare şi sistematizare a conţinutului lor, constituie rezultate ale creaţiei intelectuale.

(4) Prin dreptul de autor, de asemenea, se protejează ca atare şi o parte componentă ori un alt element al operei (inclusiv titlul sau personajele operei) care reprezintă în sine o creaţie intelectuală.

Articolul 8. Creaţii şi alte obiecte neprotejate prin dreptul de autor

Protecţia dreptului de autor, conform prezentei legi, nu se extinde asupra:

a) documentelor oficiale de caracter normativ, administrativ sau politic (legi, hotărîri judecătorești etc.), precum și asupra traducerilor oficiale ale acestora;

b) simbolurilor de stat și a semnelor oficiale ale statului (drapele, steme, decorații, semne bănești etc.);

c) expresiilor folclorice;

d) noutăților zilei și a diverselor fapte ce reprezintă o simplă informație.

Articolul 9. Subiectul dreptului de autor. Prezumția paternității și simbolul protecției dreptului de autor

(1) Se consideră a fi autor, în absența unei probe contrare, persoana fizică sub al cărei nume pentru prima dată este publicată opera.

Articolul 10. Drepturile morale ale autorului

(1) Autorul unei opere beneficiază de următoarele drepturi morale:

a) dreptul la paternitate – dreptul de a fi recunoscut în calitate de autor al operei sale și dreptul de a pretinde o atare recunoaștere, inclusiv prin indicarea numelui său pe toate exemplarele operei publicate sau prin referirea la numele său, după cum se obișnuiește, în cazul oricărei valorificări a operei, cu excepția cazurilor cînd acest lucru este imposibil și cînd lipsa obligației de a indica numele autorului decurge din alte prevederi ale prezentei legi;

b) dreptul la nume – dreptul autorului de a decide cum va figura numele său la valorificarea operei (numele adevărat, pseudonimul sau anonim);
…

(2) Drepturile morale nu pot face obiectul vreunei renunțări sau cesiuni și sînt imprescriptibile, chiar și în cazul în care autorul cedează drepturile sale patrimoniale.

Articolul 14. Dreptul de autor asupra operelor de serviciu

(1) Drepturile morale asupra unei opere create ca urmare a îndeplinirii unei misiuni încredințate de angajator sau ca urmare a îndeplinirii atribuțiilor de serviciu (operă de serviciu) aparțin autorului acestei opere.

(2) Autorul operei menționate la alin.(1) nu are dreptul să interzică angajatorului său să o publice sau să o facă în alt mod accesibilă pentru public.

(3) În lipsa unor prevederi legale sau a unor clauze contractuale contrare, în măsura în care valorificarea operei este condiționată de misiunea în-

credințată autorului de a crea această operă, dreptul patrimonial asupra operei de serviciu aparține angajatorului.

(5) La valorificarea operei de serviciu, numele autorului se indică în cazul cînd realmente acest lucru este posibil. Angajatorul, de asemenea, are dreptul să ceară indicarea numelui său la orice valorificare a operei de serviciu.

Articolul 15. Dreptul de autor asupra operelor colective

(1) Persoana fizică sau juridică la inițiativa, din contul și sub conducerea căreia este creată și sub al cărei nume sau denumire este publicată o operă colectivă (cum ar fi enciclopediile, dicționarele și alte culegeri similare, ziarele, revistele și alte publicații periodice) beneficiază de drepturile patrimoniale asupra operei colective respective. Aceste persoane au dreptul să-și indice numele sau denumirea ori să ceară o atare indicare la orice valorificare a operei colective în cauză.

(2) În cazul în care contractul încheiat între autori și persoana fizică sau juridică menționată la alin.(1) nu prevede altfel, autorii operelor incluse într-o operă colectivă își mențin drepturile, stipulate de prezenta lege, asupra operelor proprii și pot dispune de ele independent de opera colectivă în care acestea sînt incluse.

Articolul 28. Alte excepții și limitări

Sînt permise fără consimțămîntul autorului sau al altui titular al dreptului de autor și fără plata vreunei remunerații următoarele acțiuni:

a) utilizarea unor citate de proporții reduse în cadrul unei alte opere, în scop de cercetare sau de critică, cu condiția ca acestea să se refere la o operă sau la un alt obiect protejat care a fost deja pus, în mod legal, la dispoziția publicului, indicîndu-se sursa și numele autorului, exceptînd cazurile în care acest lucru este imposibil; folosirea citatelor în conformitate cu practica pertinentă și în măsura impusă de un scop specific;

b) utilizarea operelor ca material ilustrativ în publicații, emisiuni sau în imprimări audio sau video de caracter didactic, cu condiția să se indice sursa și numele autorului, exceptînd cazurile în care acest lucru este imposibil, și în măsura justificată de atingerea unui scop necomercial;

c) reproducerea și distribuirea în presă, comunicarea publică sau punerea la dispoziția publicului în regim interactiv a articolelor publicate legal cu privire la subiectele de actualitate economică, politică ori religioasă sau a unor opere radiodifuzate ori televizate, sau a altor obiecte protejate de același caracter ori aduse la cunoștința publică în regim interactiv în cazurile în care astfel de utilizări nu sînt interzise în mod expres și dacă se indică sursa și numele autorului;

d) utilizarea operelor sau a altor obiecte protejate pentru relatarea evenimentelor curente, în măsura justificată de scopul de informare și cu condiția să fie indicată sursa și numele autorului, exceptînd cazurile în care acest lucru este imposibil;

e) utilizarea discursurilor publice și a extraselor din prelegerile publice, opere sau din alte obiecte protejate de caracter similar, în măsura justificată de scopul de informare și cu condiția să fie indicată sursa și numele autorului, exceptînd cazurile în care acest lucru este imposibil; …

m) utilizarea operelor cu scopul de a caricaturiza sau a parodia; …

Legea cu privire la publicitate

Articolul 3. Sfera de aplicare a legii

(1) Prezenta lege se aplică pe teritoriul Republicii Moldova în toate sferele de activitate în domeniul publicității, cu excepția publicității politice și informațiilor ce nu țin de activitatea de întreprinzător.

Articolul 4. Dreptul de autor asupra publicității

(1) Publicitatea poate fi, total sau parțial, obiect al dreptului de autor al persoanelor fizice și juridice, drept protejat în conformitate cu legislația.

Articolul 8. Cerințe generale

(1) Publicitatea trebuie să fie loială și onestă.

(3) Publicitatea nu trebuie să inducă în eroare, nici să prejudicieze interesele consumatorilor.

(4) În mass-media, publicitatea trebuie să fie în mod clar identificabilă de celelalte programe și materiale prin mijloace poligrafice, video, audio, combinate sau prin comentarii. De regulă, publicitatea se difuzează grupat.

(8) Publicitatea mascată este interzisă.

(9) Se interzice publicitatea mărfurilor (serviciilor) pasibile de certificare (licențiere) în cazul în care certificatul (licența) lipsește, precum și publicitatea mărfurilor (serviciilor) interzise pentru producere și comercializare în conformitate cu legislația în vigoare.

(10) Nu se permite publicitatea cu folosirea neautorizată a simbolicii de stat, a denumirilor sau a abrevierilor de firme, companii, întreprinderi, instituții și organizații.

(11) Publicitatea nu trebuie: ...

b) să incite la acţiuni ce încalcă legislaţia privind protecţia mediului înconjurător;

c) să conţină informaţii care nu sînt autentice;

d) să conţină elemente ce pot provoca panică, instiga la violenţă, la agresiune sau la acţiuni periculoase ce pot prejudicia sănătatea sau ameninţa securitatea oamenilor;

e) să conţină, fără temeiuri de ordin instructiv sau social, imagini vizuale sau descrieri ale unor acţiuni periculoase cu neglijarea măsurilor de securitate.

(12) Informaţia despre programele audiovizuale nu este considerată publicitate şi se difuzează în mass-media gratuit.

Articolul 14. Publicitatea în presa periodică

Publicitatea în publicaţiile periodice finanţate de la bugetul de stat, altele decît cele specializate în informaţii şi materiale cu caracter publicitar, nu trebuie să depăşească 30% din volumul unui număr al ediţiei.

Articolul 31. Dezminţirea

(1) În cazul în care instanţa judecătorească a constatat încălcarea legislaţiei privind publicitatea, contravenientul este obligat să sisteze publicitatea respectivă integral sau parţial, să dezmintă materialul publicitar neadecvat în termenul stabilit de instanţa judecătorească. Contravenientul suportă cheltuielile pentru dezminţire în volum deplin.

Codul electoral

Articolul 1. Noţiuni generale

În sensul prezentului cod se definesc următoarele noţiuni generale: …

educaţie electorală – activitate cu caracter educativ, apolitică, realizată de organizaţii şi grupuri ale societăţii civile, de instituţii de educaţie, de mass-media şi alte părţi interesate, menită să sporească gradul de cunoştinţe ale cetăţenilor privind procesele politice şi electorale, pentru exercitarea votului conştient şi liber exprimat. Educaţia electorală poate fi desfăşurată liber de subiecţii interesaţi, prin intermediul seminarelor, cursurilor de instruire, meselor rotunde, campaniilor informaţionale, dezbaterilor publice electorale şi altor acţiuni educaţionale nereglementate de Comisia Electorală Centrală sau de alte autorităţi; …

Articolul 47. Agitația electorală

(3) Agitația electorală se admite numai după înregistrarea concurentului electoral de către organul electoral.

(8) În ziua alegerilor și în ziua precedentă alegerilor nu se admite nici un fel de agitație electorală. Interdicția dată nu se referă la informațiile deja plasate în internet și la afișele expuse anterior.

Articolul 64. Principii generale privind reflectarea alegerilor de către mijloacele de informare în masă

(1) Radiodifuzorii, în cadrul tuturor programelor lor, și mijloacele de informare în masă scrise fondate de autorități publice au obligația de a respecta principiile de echitate, responsabilitate, echilibru și imparțialitate în reflectarea alegerilor.

(2) Radiodifuzorii și mijloacele de informare în masă scrise au obligația să ofere condiții egale, nediscriminatorii la acordarea timpilor de antenă sau a spațiului publicitar pentru publicitatea electorală.

(4) Mijloacele de informare în masă nu vor adopta tratamente privilegiate față de concurenții electorali în virtutea statutului social și/sau a funcțiilor pe care le dețin candidații acestora.

(5) În perioada electorală, radiodifuzorii și mijloacele de informare în masă scrise vor face distincție clară în materialele lor jurnalistice între exercitarea funcțiilor oficiale și activitatea electorală a persoanelor care nu cad sub incidența art.13 alin.(3).

(6) Concurenții electorali și/sau candidații care se consideră lezați în drepturi beneficiază de dreptul la replică. Cererea scrisă privind acordarea dreptului la replică se depune la mijlocul de informare în masă în termen de 2 zile calendaristice de la difuzarea/publicarea informației. În cazul radiodifuzorilor, refuzul de a acorda dreptul la replică se contestă la Consiliul Coordonator al Audiovizualului, iar în cazul mijloacelor de informare în masă scrise – în instanțele de judecată. Dreptul la replică se acordă în termen de 3 zile calendaristice de la depunerea cererii/contestației, dar nu mai tîrziu de ziua precedentă zilei votării, în condiții egale cu cele în care au fost lezate drepturile legitime.

(7) Mijloacele de informare în masă au dreptul să reflecte alegerile și să informeze publicul cu privire la toate aspectele electorale liber de orice ingerință sau amestec din partea autorităților publice, concurenților/candidaților electorali sau a altor entități.

Articolul 64/1. Particularitățile reflectării alegerilor de către mijloacele de informare în masă

(1) În perioada electorală, programele și materialele scrise care vizează, într-un fel sau altul, concurenții electorali și/sau candidații se difuzează/se publică cu respectarea Regulamentului privind reflectarea campaniei electorale în mijloacele de informare în masă, aprobat de Comisia Electorală Centrală în primele 7 zile ale perioadei electorale. Reprezentanții mijloacelor de informare în masă beneficiază de aceleași drepturi ca și observatorii naționali.

(6) Răspunderea pentru conținutul materialelor electorale publicitare, difuzate sau publicate, o poartă concurentul electoral. Fiecare material publicitar trebuie să includă denumirea concurentului electoral, data tipăririi, tirajul materialului și denumirea tipografiei care l-a tipărit. Publicitatea electorală contra plată va fi însoțită de genericul "Electorala".

(7) Refuzul de a difuza sau de a publica, în condițiile prezentei legi, publicitatea electorală, contra plată sau gratuit, poate fi contestat în instanța de judecată.

(8) Publicitatea electorală în rețeaua internet și prin intermediul telefoniei mobile este asimilată publicității electorale în presa scrisă.

(9) În ziua alegerilor, mijloacele de informare în masă, pînă la închiderea secțiilor de votare, nu vor difuza rezultatele chestionării alegătorilor privind opțiunile electorale.

(10) În perioada electorală, orice sondaje de opinie privind preferințele politice ale alegătorilor pot fi efectuate numai cu condiția înștiințării prealabile a Comisiei Electorale Centrale. Rezultatele acestor sondaje pot fi date publicității cel tîrziu cu 5 zile înainte de ziua alegerilor. În ziua alegerilor, pînă la închiderea secțiilor de votare, se interzice a da publicității în mijloacele de informare în masă materiale, inclusiv interviuri cu alegătorii, despre numărul de voturi întrunite de concurenții electorali pe parcursul zilei și despre șansele acestora, inclusiv rezultatele exit-poll-urilor.

(11) Mijloacele de informare în masă fondate de autoritățile publice publică gratuit, iar radiodifuzorii difuzează gratuit, la solicitarea organelor electorale, spoturi motivaționale, de educație civică și electorală, desfășoară campanii de informare a alegătorilor despre procedura de vot și despre alte particularități ale votării.

Legea cu privire la combaterea terorismului

Articolul 2. Noțiunile principale

În sensul prezentei legi, se utilizează următoarele noțiuni principale:

terorism - ideologia violenței și practica de a influența prin violență luarea unor decizii de către autoritățile publice sau organizațiile internaționale, însoțite de intimidarea populației și/sau de alte acțiuni violente ilegale;

Articolul 12. Regimul juridic în zona de desfășurare a operației antiteroriste

(2) Activitatea reprezentanților mijloacelor de informare în masă în zona de desfășurare a operației antiteroriste este dirijată de conducătorul grupei operative.

Articolul 14. Informarea opiniei publice asupra actelor teroriste

(1) În timpul desfășurării operației antiteroriste, informarea opiniei publice asupra unui act terorist se face în modul și în măsura stabilite de conducătorul grupei operative sau de reprezentantul acesteia responsabil pentru relațiile cu publicul.

(2) Nu se admite difuzarea informației care:

a) destăinuie procedeele tehnice speciale și tactica desfășurării operației antiteroriste;

b) poate să stingherească desfășurarea operației antiteroriste și să pericliteze viața și sănătatea persoanelor surprinse în zona de desfășurare a operației antiteroriste sau aflate în afara acestei zone;

c) propagă sau justifică terorismul și extremismul;

d) se referă la colaboratorii structurilor specializate pentru combaterea terorismului, la membrii grupei operative, precum și la persoanele care își dau concursul la desfășurarea operației.

(3) În activitatea de informare a opiniei publice se va asigura respectarea prevederilor legislației cu privire la secretul de stat, precum și la protecția adecvată a surselor secrete de informații.

Legea privind combaterea activității extremiste

Articolul 1. Noțiuni principale

În sensul prezentei legi, noțiunile de mai jos au următoarele semnificații:

extremism – atitudinea, doctrina unor curente politice, care, pe bază de teorii, idei sau opinii extreme, caută, prin măsuri violente sau radicale, să impună programul lor;

materiale cu caracter extremist – documente ori informaţii pe un alt suport, inclusiv anonime, destinate să fie făcute publice, avînd scopul de a îndemna la desfăşurarea activităţii extremiste, de a argumenta sau a justifica necesitatea desfăşurării unei asemenea activităţi ori de a justifica practica comiterii unor crime de război sau a unor alte crime întru nimicirea totală sau parţială a vreunui grup etnic, social, rasial, naţional sau religios.

Articolul 7. Răspunderea mijlocului de informare în masă pentru difuzarea materialelor cu caracter extremist şi desfăşurarea activităţii extremiste

(1) În Republica Moldova se interzice difuzarea prin mijloace de informare în masă a materialelor cu caracter extremist şi desfăşurarea de către acestea a activităţii extremiste.

(5) În scopul neadmiterii continuării difuzării de materiale cu caracter extremist, instanţa de judecată poate suspenda comercializarea numărului respectiv al publicaţiei periodice ori a tirajului înregistrărilor audio sau video ale programului respectiv ori lansarea programului audiovizual respectiv, în modul prevăzut pentru adoptarea de măsuri în vederea asigurării acţiunii.

Articolul 9. Contracararea difuzării materialelor cu caracter extremist

(1) Pe teritoriul Republicii Moldova se interzice editarea sau difuzarea materialelor tipărite, audiovizuale şi a altor materiale cu caracter extremist.

(2) Constatarea caracterului extremist al materialului informaţional se face de către instanţa de judecată, în temeiul sesizării procurorului.

Codul penal al Republicii Moldova

Articolul 16. Clasificarea infracţiunilor

(2) Infracţiuni uşoare se consideră faptele pentru care legea penală prevede în calitate de pedeapsă maximă pedeapsa închisorii pe un termen de pînă la 2 ani inclusiv.

(3) Infracţiuni mai puţin grave se consideră faptele pentru care legea penală prevede pedeapsa maximă cu închisoare pe un termen de pînă la 5 ani inclusiv.

(4) Infracțiuni grave se consideră faptele pentru care legea penală prevede pedeapsa maximă cu închisoare pe un termen de pînă la 12 ani inclusiv.

(5) Infracțiuni deosebit de grave se consideră infracțiunile săvîrșite cu intenție pentru care legea penală prevede pedeapsa maximă cu închisoare pe un termen ce depășește 12 ani.

(6) Infracțiuni excepțional de grave se consideră infracțiunile săvîrșite cu intenție pentru care legea penală prevede detențiune pe viață.

Articolul 64. Amenda

(2) Amenda se stabilește în unități convenționale. Unitatea convențională de amendă este egală cu 20 de lei.

Articolul 140. Propaganda războiului

(1) Propaganda războiului, răspîndirea de informații tendențioase ori inventate, instigatoare la război sau orice alte acțiuni orientate spre declanșarea unui război, săvîrșite verbal, în scris, prin intermediul radioului, televiziunii, cinematografului sau prin alte mijloace, se pedepsesc cu amendă în mărime de pînă la 500 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 6 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani.

Articolul 177. Încălcarea inviolabilității vieții personale

(1) Culegerea ilegală sau răspîndirea cu bună-știință a informațiilor, ocrotite de lege, despre viața personală ce constituie secret personal sau familial al altei persoane fără consimțămîntul ei se pedepsește cu amendă în mărime de pînă la 300 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore.

(2) Răspîndirea informațiilor menționate la alin.(1):

a) într-un discurs public, prin mass-media;

b) prin folosirea intenționată a situației de serviciu

se pedepsește cu amendă în mărime de la 200 la 500 unități convenționale sau cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de 1 an, sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 1000 la 2000 unități convenționale.

Articolul 179. Violarea de domiciliu

(1) Pătrunderea sau rămînerea ilegală în domiciliul sau în reşedinţa unei persoane fără consimţămîntul acesteia ori refuzul de a le părăsi la cererea ei, precum şi percheziţiile şi cercetările ilegale,

se pedepsesc cu amendă în mărime de pînă la 300 unităţi convenţionale sau cu muncă neremunerată în folosul comunităţii de la 100 la 200 de ore, sau cu închisoare de pînă la 2 ani.

Articolul 185/1. Încălcarea dreptului de autor şi a drepturilor conexe

(1) Încălcarea dreptului de autor şi a drepturilor conexe, dacă este în proporţii mari, săvîrşită prin:

a) reproducerea operelor sau a obiectelor drepturilor conexe în cadrul desfăşurării activităţii de întreprinzător tangenţiale activităţii intelectuale în domeniul dreptului de autor şi al drepturilor conexe, în special în domeniul literaturii, artei şi ştiinţei, în scopul comercializării sau oferirii spre comercializare, importului, exportului, precum şi stocarea, transportul exemplarelor de opere sau de fonograme în scopurile menţionate, sau orice altă formă de valorificare a obiectelor dreptului de autor sau ale drepturilor conexe în scopul obţinerii profitului, fără acordul titularului de drepturi;

b) închirierea, schimbul sau altă formă de punere la dispoziţia terţilor cu titlu gratuit sau oneros, precum şi depozitarea în scopurile menţionate sau altă valorificare a exemplarelor de opere sau de fonograme, în orice mod şi sub orice formă, fără marcaj de control şi fără a deţine, în momentul controlului, contractele de autor încheiate cu titularii de drepturi; …

d) indicarea pe exemplarele de opere sau de fonograme a unei informaţii false despre apartenenţa şi limitele exercitării dreptului de autor şi a drepturilor conexe, precum şi a unei alte informaţii care-l poate induce în eroare pe beneficiar; …

f) modificarea, înlăturarea de pe exemplarele de opere sau de fonograme a simbolurilor şi semnelor de protecţie a dreptului de autor şi a drepturilor conexe, indicate de titularul drepturilor respective; înlăturarea de pe exemplarele de opere sau de fonograme a informaţiei privind administrarea dreptului de autor şi a drepturilor conexe; înlăturarea de pe exemplarele de opere sau de fonograme a mijloacelor tehnice de protecţie a dreptului de autor şi a drepturilor conexe;

g) însuşirea paternităţii ori constrîngerea la copaternitate

se pedepseşte cu amendă în mărime de la 800 la 1000 de unităţi convenţionale sau cu muncă neremunerată în folosul comunităţii de la 180 la 240

de ore, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 4000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 1 la 5 ani.

Articolul 204. Divulgarea secretului adopției

Divulgarea secretului adopției contrar voinței adoptatorului, săvîrșită de o persoană obligată să păstreze faptul adopției ca un secret profesional sau de serviciu,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 200 la 500 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 100 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 6 luni, în toate cazurile cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de 2 ani.

Articolul 2792. Instigarea în scop terorist sau justificarea publică a terorismului

(1) Instigarea în scop terorist, adică distribuirea sau punerea în alt mod la dispoziția publicului a unui mesaj cu intenția de a instiga sau cunoscînd că un astfel de mesaj poate instiga la comiterea unei infracțiuni cu caracter terorist,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 300 la 600 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 5 ani, în toate cazurile cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 1000 la 3000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani sau cu lichidarea persoanei juridice.

(2) Justificarea publică a terorismului, adică distribuirea sau punerea în alt mod la dispoziția publicului a unui mesaj despre recunoașterea unei ideologii sau practici de comitere a infracțiunilor cu caracter terorist ca fiind justă, care necesită a fi susținută sau este demnă de urmat,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 200 la 500 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 140 la 200 de ore, sau cu închisoare de pînă la 4 ani, în toate cazurile cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 800 la 2000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani sau cu lichidarea persoanei juridice.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), săvîrșite:

a) prin intermediul unui mijloc de informare în masă;

b) cu folosirea situației de serviciu,

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 500 la 1000 unități convenționale sau cu închisoare de la 2 la 5 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 3000 la 5000 unități convenționale cu (sau fără) privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani sau cu lichidarea persoanei juridice.

Articolul 315. Divulgarea datelor urmăririi penale

(1) Divulgarea datelor urmăririi penale contrar interdicției persoanelor care efectuează urmărirea penală

se pedepsește cu amendă în mărime de pînă la 300 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore.

Articolul 346. Acțiunile intenționate îndreptate spre ațîțarea vrajbei sau dezbinării naționale, rasiale sau religioase

Acțiunile intenționate, îndemnurile publice, inclusiv prin intermediul mass-media, scrise și electronice, îndreptate spre ațîțarea vrajbei sau dezbinării naționale, rasiale sau religioase, spre înjosirea onoarei și demnității naționale, precum și limitarea, directă sau indirectă, a drepturilor ori stabilirea de avantaje, directe sau indirecte, cetățenilor în funcție de apartenența lor națională, rasială sau religioasă,

se pedepsesc cu amendă în mărime de pînă la 250 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 3 ani.

Codul de procedură penală al Republicii Moldova

Articolul 6. Termeni și expresii utilizate în prezentul cod

Termenii și expresiile utilizate în prezentul cod au următorul înțeles, dacă nu este o mențiune deosebită:

4) *arestare* – măsură preventivă aplicată în baza unei hotărîri judecătorești în condițiile legii;

40) *reținere* – măsură luată de organul competent de a priva de libertate o persoană pe un termen de pînă la 72 de ore;

49) *timpul nopții* – interval de timp cuprins între orele 22.00 și 6.00;

Articolul 10. Respectarea drepturilor, libertăților și demnității umane

(1) Toate organele și persoanele participante la procesul penal sînt obligate să respecte drepturile, libertățile și demnitatea persoanei.

(3) În desfășurarea procesului penal, nimeni nu poate fi supus la tortură sau la tratamente cu cruzime, inumane ori degradante, nimeni nu poate fi deținut în condiții umilitoare, nu poate fi silit să participe la acțiuni procesuale care lezează demnitatea umană.

Articolul 14. Secretul corespondenței

(1) Dreptul la secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare este asigurat de stat. În cursul procesului penal, nimeni nu poate fi lipsit sau limitat în acest drept.

(2) Limitarea dreptului prevăzut la alin.(1) se admite numai în baza unui mandat judiciar emis în condițiile prezentului cod.

Articolul 18. Publicitatea ședinței de judecată

(1) În toate instanțele judecătorești ședințele sînt publice, cu excepția cazurilor prevăzute de prezentul articol.

(2) Accesul în sala de ședință poate fi interzis presei sau publicului, prin încheiere motivată, pe parcursul întregului proces sau al unei părți din proces, în interesul respectării moralității, ordinii publice sau securității naționale, cînd interesele minorilor sau protecția vieții private a părților în proces o cer, sau în măsura considerată strict necesară de către instanță cînd, datorită unor împrejurări speciale, publicitatea ar putea să prejudicieze interesele justiției.

(2/1) În procesul în care un minor este victimă sau martor, instanța de judecată va asculta declarațiile acestuia într-o ședință închisă.

(4) În toate cazurile, hotărîrile instanței de judecată se pronunță în ședință publică.

Articolul 63. Bănuitul

(1) Bănuitul este persoana fizică față de care există anumite probe că a săvîrșit o infracțiune pînă la punerea ei sub învinuire. ...

Articolul 65. Învinuitul, inculpatul

(1) Învinuitul este persoana fizică față de care s-a emis, în conformitate cu prevederile prezentului cod, o ordonanță de punere sub învinuire.

(2) Învinuitul în privinţa căruia cauza a fost trimisă în judecată se numeşte inculpat.

(3) Persoana în privinţa căreia sentinţa a devenit definitivă se numeşte:

1) condamnat, dacă sentinţa este, parţial sau integral, de condamnare;

2) achitat, dacă sentinţa este integral de achitare.

(4) Persoana nu are calitatea de învinuit din momentul cînd în privinţa ei a fost încetat procesul penal sau ea a fost scoasă de sub urmărire penală.

Articolul 90. Martorul

(1) Martorul este persoana citată în această calitate de organul de urmărire penală sau de instanţă, precum şi persoana care face declaraţii, în modul prevăzut de prezentul cod, în calitate de martor. Ca martori pot fi citate persoane care posedă informaţii cu privire la vreo circumstanţă care urmează să fie constatată în cauză.

(3) Nu pot fi citaţi şi ascultaţi ca martori: ...

5) jurnalistul – pentru a preciza persoana care i-a prezentat informaţia cu condiţia de a nu-i divulga numele, cu excepţia cazului în care persoana benevol doreşte să depună mărturii; ...

(4) Persoanele menţionate la alin.(3) pct.5) şi 7) pot fi citate şi ascultate ca martori numai în cazul cînd această informaţie este absolut necesară pentru prevenirea sau descoperirea infracţiunilor deosebit de grave sau excepţional de grave.

Articolul 133. Sechestrarea corespondenţei

(1) În cazul în care există temeiuri rezonabile de a presupune că corespondenţa poştală, primită sau expediată de către bănuit, învinuit, poate conţine informaţii ce ar avea importanţă probatorie în cauza penală pe una sau mai multe infracţiuni grave, deosebit de grave sau excepţional de grave şi dacă prin alte procedee probatorii nu pot fi obţinute probe, organul de urmărire penală este în drept să sechestreze corespondenţa poştală a persoanelor indicate.

(2) La corespondenţa poştală care poate fi sechestrată se referă următoarele obiecte: scrisori de orice gen, telegrame, radiograme, banderole, colete, containere poştale, mandate poştale, comunicări prin fax şi prin poşta electronică.

Articolul 212. Confidenţialitatea urmăririi penale

(1) Materialele urmăririi penale nu pot fi date publicităţii decît cu autorizaţia persoanei care efectuează urmărirea penală şi numai în măsura

în care ea consideră că aceasta este posibil, cu respectarea prezumției de nevinovăție, și ca să nu fie afectate interesele altor persoane și ale desfășurării urmăririi penale.

Articolul 316. Publicitatea ședinței de judecată

(3) Președintele ședinței poate permite reprezentanților mass-media, în cazurile în care cauza prezintă interes public, să efectueze înregistrări audio, video și să fotografieze unele secvențe de la deschiderea ședinței în măsura în care acestea nu perturbează desfășurarea normală a ședinței și nu aduc atingere intereselor participanților la proces.

(4) Președintele ședinței de judecată poate limita accesul publicului la ședință, ținînd seama de condițiile în care se judecă cauza.

Codul contravențional al Republicii Moldova

Articolul 52. Agitația electorală în ziua imediat anterioară zilei votării ori în ziua votării

Continuarea agitației electorale sau a agitației pentru susținerea referendumului în ziua imediat anterioară zilei votării ori în ziua votării

se sancționează cu amendă de la 10 la 20 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 40 la 50 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere sau candidatului electoral.

Articolul 54. Încălcarea legislației cu privire la cultele religioase

(2) Intoleranța confesională manifestată prin acte care stînjenesc liberul exercițiu al unui cult religios sau prin acțiuni de propagare a urii religioase

se sancționează cu avertisment sau cu amendă de la 10 la 20 de unități convenționale.

Articolul 69. Injuria

(1) Injuria adusă în public, vorbele sau faptele care înjosesc onoarea și demnitatea persoanei

se sancționează cu amendă de la 20 la 60 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de pînă la 60 de ore.

(2) Injuria adusă în mass-media

se sancționează cu amendă de la 50 la 100 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de pînă la 60 de ore.

Articolul 70. Calomnia

Calomnia, adică răspîndirea cu bună ştiinţă a unor scorniri mincinoase ce defăimează o altă persoană, însoţită de învinuirea de săvîrşire a unei infracţiuni deosebit de grave sau excepţional de grave ori soldată cu urmări grave

se sancţionează cu amendă de la 80 la 120 de unităţi convenţionale aplicată persoanei fizice sau cu muncă neremunerată în folosul comunităţii de la 20 la 60 de ore, sau cu arest contravenţional de pînă la 15 zile, cu amendă de la 120 la 250 de unităţi convenţionale aplicată persoanei cu funcţie de răspundere cu privarea de dreptul de a deţine anumite funcţii sau de dreptul de a desfăşura anumite activităţi pe un termen de la 3 luni la un an.

Articolul 71. Încălcarea legislaţiei privind accesul la informaţie şi cu privire la petiţionare

(1) Încălcarea de către persoana cu funcţie de răspundere a dispoziţiilor legale privind accesul la informaţie şi cu privire la petiţionare

se sancţionează cu amendă de la 40 la 50 de unităţi convenţionale.

(2) Prezentarea, la solicitare, a unui răspuns cu date vădit eronate

se sancţionează cu amendă de la 45 la 55 de unităţi convenţionale aplicată persoanei cu funcţie de răspundere.

Articolul 75. Divulgarea informaţiei confidenţiale privind examenul medical de depistare a contaminării cu virusul imunodeficienţei umane (HIV) ce provoacă maladia SIDA

Divulgarea informaţiei confidenţiale despre examenele medicale de depistare a contaminării cu virusul imunodeficienţei umane (HIV) ce provoacă maladia SIDA de către personalul medical sau de către alte persoane care, în virtutea obligaţiilor de serviciu, deţin astfel de informaţii

se sancţionează cu amendă de la 50 la 70 de unităţi convenţionale.

Articolul 96. Încălcarea dreptului de autor şi a drepturilor conexe

(1) Încălcarea dreptului de autor şi a drepturilor conexe prin:

a) reproducerea operelor sau a obiectelor drepturilor conexe în cadrul desfăşurării activităţii de întreprinzător tangenţiale activităţii intelectuale în domeniul dreptului de autor şi al drepturilor conexe, în special în domeniul literaturii, artei şi ştiinţei, în scopul comercializării sau oferirii spre comercializare, importului, exportului, precum şi stocarea, transportul exemplarelor de opere sau de fonograme în scopurile menţionate, sau orice altă formă de valorificare a obiectelor dreptului de autor

sau ale drepturilor conexe în scopul obținerii profitului, fără acordul titularului de drepturi;

b) închirierea, schimbul sau altă formă de punere la dispoziția terților cu titlu gratuit sau oneros, precum și depozitarea în scopurile menționate sau altă valorificare a exemplarelor de opere sau de fonograme, în orice mod și sub orice formă, fără marcaj de control și fără a deține, în momentul controlului, contractele de autor încheiate cu titularii de drepturi; …

d) indicarea pe exemplarele de opere sau de fonograme a unei informații false despre apartenența și limitele exercitării dreptului de autor și a drepturilor conexe, precum și a unei alte informații care-l poate induce în eroare pe beneficiar; …

f) modificarea, înlăturarea de pe exemplarele de opere sau de fonograme a simbolurilor și semnelor de protecție a dreptului de autor și a drepturilor conexe, indicate de titularul drepturilor respective; înlăturarea de pe exemplarele de opere sau de fonograme a informației privind administrarea dreptului de autor și a drepturilor conexe; înlăturarea de pe exemplarele de opere sau de fonograme a mijloacelor tehnice de protecție a dreptului de autor și a drepturilor conexe;

g) însușirea paternității ori constrîngerea la copaternitate

se sancționează cu amendă de la 80 la 100 de unități convenționale, aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 200 la 250 de unități convenționale, aplicată persoanei cu funcție de răspundere.

(3) Distrugerea din neglijență a originalului operei științifice, literare, de artă plastică, de sculptură, de arhitectură, a manuscrisului sau a variantei definitive a originalului fonogramei sau al operei audiovizuale

se sancționează cu amendă de la 120 la 150 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 300 la 350 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere.

Articolul 107. Obținerea sau divulgarea informațiilor care constituie secret comercial, bancar sau fiscal

(1) Obținerea fără consimțămîntul titularului a informațiilor care constituie secret comercial, bancar sau fiscal în scopul divulgării sau folosirii lor ilegale

se sancționează cu amendă de la 100 la 150 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 30 la 150 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere.

Articolul 353. Ultragierea colaboratorului organelor de ocrotire a normelor de drept, opunerea de rezistență

(1) Ultragierea colaboratorului organelor de ocrotire a normelor de drept, adică jignirea premeditată a onoarei și demnității procurorului, ofițerului de urmărire penală, ofițerului de informații și securitate, colaboratorului organelor afacerilor interne, altei persoane, aflată în exercițiul funcțiunii sau al datoriei obștești de asigurare a securității statului, de menținere a ordinii publice și de combatere a criminalității, exprimată prin acțiune, verbal sau în scris,

se sancționează cu amendă de la 10 la 25 de unități convenționale sau cu arest contravențional de la 10 la 15 zile.

Articolul 364. Încălcarea legislației cu privire la publicitate

(3) Amplasarea sau difuzarea publicității produselor și a serviciilor supuse certificării sau licențierii în cazul în care producătorii lor nu dispun de certificat sau de licență, precum și amplasarea sau difuzarea publicității produselor și a serviciilor interzise producerii și comercializării

se sancționează cu amendă de la 20 la 300 de unități convenționale.

(4) Amplasarea sau difuzarea publicității produselor și a serviciilor cu folosirea neautorizată a simbolurilor statului

se sancționează cu amendă de la 20 la 300 de unități convenționale.

(5) Prezentarea, producerea sau difuzarea fără autorizație a publicității ședințelor medicale în masă cu folosirea metodelor de influență psihică

se sancționează cu amendă de la 20 la 300 de unități convenționale.

(6) Prezentarea, producerea ori difuzarea publicității neoneste, neautentice, amorale sau a oricărei alte publicități ce contravine legii de către agenții de publicitate

se sancționează cu amendă de la 30 la 150 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 200 la 400 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 400 la 500 de unități convenționale aplicată persoanei juridice.

Codul de procedură civilă al Republicii Moldova

Articolul 23. Caracterul public al dezbaterilor judiciare

(1) În toate instanțele, ședințele de judecată sînt publice. ...

(2) Pot avea loc ședințe închise numai în scopul protejării informației ce constituie secret de stat, taină comercială ori a unei alte informații a cărei divulgare este interzisă prin lege.

(3) Instanța de judecată poate dispune judecarea pricinii în ședință secretă pentru a preveni divulgarea unor informații care se referă la aspectele intime ale vieții, care lezează onoarea, demnitatea sau reputația profesională ori la alte circumstanțe care ar putea prejudicia interesele participanților la proces, ordinea publică sau moralitatea.

(4) Ședința poate fi declarată secretă pentru întregul proces sau numai pentru efectuarea unor anumite acte procedurale.

(9) Hotărîrile ședinței secrete se pronunță public.

Articolul 133. Persoanele care nu pot fi audiate ca martori în judecată

Nu pot fi citați în judecată și audiați în calitate de martori:

d) persoanele care, în virtutea funcției profesionale, au participat la pregătirea, executarea sau răspîndirea publicațiilor periodice, emisiunilor televizate sau radiodifuzate referitor la personalitatea autorului, executorului sau alcătuitorului de materiale ori documente, la informația parvenită de la aceștia în legătură cu activitatea lor, dacă materialele și documentele sînt destinate redacției;

Articolul 146. Înregistrările audio-video

(1) Persoana care prezintă o înregistrare audio-video pe un suport electronic sau de altă natură ori solicită reclamarea unor astfel de înregistrări este obligată să indice persoana care a efectuat înregistrarea, timpul și condițiile înregistrării.

(2) Nu poate servi ca probă înregistrarea audio-video ascunsă dacă nu este permisă prin lege.

Cuprins

GHID DE STIL CU NORME ETICE PENTRU JURNALIŞTI
ediția a III-a, revăzută și actualizată

Editat de Asociaţia Presei Independente (API)
cu suportul Civil Rights Defenders (Suedia).

La adaptarea, completarea şi actualizarea ghidului au contribuit:
Alexandru-Brăduţ Ulmanu
Ioana Avădani
Liliana Viţu-Eşanu
Petru Macovei
Rodica Mahu
Igor Nagacevschi
Oleg Hitalschi
Loretta Handrabura
Igor Guzun
Eugeniu Rîbca
Ana Butnariuc
Olesea Hâncu
Tudor Iaşcenco
Slava Perunov
Alina Radu
Nadine Gogu

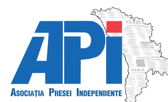
Machetare computerizată şi copertă:
Andrei Ichim

Asociaţia Presei Independente (API)
mun. Chişinău, str. Bucureşti 77
tel./fax: 220996, api@api.md, www.api.md

Reeditat în cadrul proiectului „Fortificarea capacităţii presei scrise regionale în respectarea eticii jurnalistice", finanţat de Civil Rights Defenders (Suedia). Opiniile exprimate aparţin autorilor şi nu reflectă neapărat poziţia finanţatorului.

Tipar:
Casa Editorial-Poligrafică „Bons Offices"
mun. Chişinău, str. Feredeului 4/6
Tel. 500-895, 500-578
E-mail: ion@bons.md

GHID DE STIL CU NORME ETICE PENTRU JURNALIŞTI

Editat de Asociația Presei Independente (API) în cadrul proiectului „Fortificarea capacității presei scrise regionale în respectarea eticii jurnalistice", finanțat de Civil Rights Defenders (Suedia). Opiniile exprimate aparțin autorilor şi nu reflectă neapărat poziția finanțatorului.

www.api.md